

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 5 PEZETA

“EZ DOK AMAIRU” TALDEA DONOSTIAN

Maiatzaren azkeneko igandean, «Ez dok amairu» taldeko hiru kantarik parte hartu zuten: Benito Lertxundi, Lurdes Iriondo eta Mikel Laboak. Laugarrenen mutikoa, laguntzaile bezala agertu zana, Joxe Mari Zabala.

Jaialdi horrekin, aipatu ditugun kantariak urte t'erdiko isilunea hausi zuten. Jendeak oso oso ongi erantzun zuen, naiz eta eguerdiko amaiketerdiak ondarizarako hobeak izan, teatrorako baino.

MANUEL GOMEZ-MORENO ERDALZAINA IL DA

EUN URTEKO
BIZITZAREN ONDOREN

Eun urteak beteak zituan aurtengo otsailaren 21-guan, Manuel Gomez-Moreno erdalzain jaunak. «Academia de la Historia»n 1917-an sartu zuten. «Bellas Artes» Akademiaren, 1937 garrenetik sartua zana. 1942 garren urtean artu zuten «Academia de la Lengua»n. Oxford, Granada eta Santiago Conpostelako Akademiaren ere «doctor honoris causa» izendatua zegoen.

Bizitza luzea benetan, Gomez-Moreno jaun jakintsuarena: eun urte, iru illabete eta amalau egun, ain zuzen. Beti lanean. Bere alaba Elena Donostiako Institutuon katedratiko izan zan 1940-guan, asi eta amar-amabi bat urtetan. Bere ikasle izan ziran euskaldunak ondo antzeman zioten noren alaba zan. Kastatik kondea! Ekainaren 7-an il eta biaramonean eraman zuten Gomez-Moreno maixuaren gorputza obitegira. Aren il-berrria oso laguntzuei eta len esandako iru Akademiak buruei bakarrik eman zitzaizen, ilda-koak ala nai izan zualako. Geienetan gertatzen dira elkarrekin jakintza eta apaltasuna. Ara emen berriro.

“AGIRRE - SARIA”

Bayona'ko «Euskal-Kulturaren Alde» bazkunak orain amar urte irasi zuen «Agirre-Saria», aurtien irugarren aldiz eman du, arestian jakin-er-azi dugunez.

Saria irabazi duen liburua auze izanik:

«EUSKERAZ EGINDAKO ELIZA'REN LITURJIA BERRIA», bera idatzi dutenak jaso dezaten, billera berezi bat antolatuko da Bayona'ko «Euskal-Erakustetxe»an; ille onen 20'garrenean eta arratsaldeko lauretan egiteko.

Billera ortan, liburua idatzi duen batzordearen izenean, bere ta «Euskaltzaindi»aren lendakaria dan Lekuona'tar Imanol apaiz jaunak kitzegingo du; bai ta «Euskal-Kulturaren Alde»ren lendakaria dan Gurrutxaga'tar Ildefonso jaunak ere.

Iragarki onen bidez euskaltzale guzai dei-egiten zaie, ontzai aruko dute guziak billera ortara joan ditezken.

IDAZKARIA

“VIDA NUEVA” AUZIPEAN

Apirillaren 25-gan, «Las cuatro caras de una fecha» izenburu zekarren idaz-lan bat argitaratu zuen aldizkari

orrek, Maiatzaren leenengo eguna lau erataria nola igaro ditzeken azalduaz.

Idaz-lanaren irugarren eta laugarren zenbakietan ba omen da zerbait auzipean sartzeko bide izan ditekene.

Onela dio «Dirección General de Prensa» delakoak (PYRESA).

LAS CUATRO CARAS DE UNA FECHA

vida
nueva

En esta ocasión, el número 25 de la revista «Vida Nueva» trae a la luz pública un trabajo de gran interés para los lectores de esta publicación. Se trata de un ensayo titulado «Las cuatro caras de una fecha», que aborda el tema de la percepción del tiempo y la vida cotidiana desde una perspectiva filosófica y literaria. El autor, un joven escritor, analiza cómo la vida se desarrolla en un espacio de tiempo limitado, y cómo cada momento puede ser vivido de diferentes maneras, dependiendo de la actitud que adoptemos. El ensayo está dividido en cuatro partes, cada una de ellas explorando una «cara» diferente de la fecha. El primer capítulo trata sobre la vida como un viaje, el segundo sobre la vida como un juego, el tercero sobre la vida como un desafío, y el cuarto sobre la vida como un misterio. El autor concluye que, aunque la vida sea efímera, podemos encontrarle sentido y significado si somos conscientes de su valor y si nos esforzamos por vivir cada momento al máximo. Este ensayo es una excelente introducción a la filosofía de la vida y a la literatura contemporánea. Los lectores de «Vida Nueva» encontrarán en este trabajo una reflexión profunda y original sobre la vida y el tiempo.

NON ZER

- ARANTZAZU EZ DA LENGOA
Gaztañagak 3 garrenean
- PELAY OROZKO JAUNARI ERANTZUNA
Kintanak 3 garrenean
- «EZ DOK AMAIRU» TALDEA JO-TA-KE 4 garrenean
- BAIONAKO ASTEA 4 garrenean
- OAR-SORTA
Arriurdiñ 4 garrenean
- IRU INDARKERI
Artechek 28 garrenean

ANDEREÑO LAGUNTZALLEI!

Jakin dugu kezka eta illunpe aundia dagoela Bizkai eta Araba aldean, Gipuzkoa'n prestatzen ari geran kursilloari buruz. Kezka eta illunpe auek desegindu naiean, auxe esan nai dugu gaurkoz ofizialki.

1.º Kursillo bat izango dala, igaz, Donostia'ko Seminarioan eman zan arren antzekoa.

2.º Kursilloa izango dala Abuztuan 2'tik 18'aldera.

3.º Loyola'n, ain zuzen.

4.º Andereño laguntzallentzako, batipat. Tituludun bat edo beste etorri nai badu ere, berdin.

Gizonezkoak iñor eta iñolaz ere ez.

5.º Irakasleak, geienak Kataluña'koak. Beste batzuek Euskal-Errikoak. Ikastaroaren buru izanik Erramun Fuster Rabés, gure artean ezaguna.

6.º Bi ikastaro izango dire batean, denbora berean, 2'tik 18'ara edo, leen egin zan igazko ikastaroaren jarraipena, bat.

Asierakoa bestea. Naiz gaiak berdiñak ez izan, biak denbora berean, eta Loyola'n.

7.º Ostata denentzako Loyola'ko ikastetxetan eta beste etxe batzuetan moldatzen ari gera, arreta aundiz.

8.º Oraindik izena eman ez dutenak eman laister.

9.º Zuzenbidea, Edili, K/Getaria 21. Donostia. Jon Oñatibia. Telef.: 13282.

10.º Ikastaro onen azken erantzule Jon Oñatibia da, erakunde edo organizazio aldetik.

Legeari dagokionez, Jose Las, Apaiza.

11.º Ekonomiko alderdi edo baldintzak, zer eta zenbait bakoi-tzak ordaindu bearko duan, aditzera eta ezaguera emango dugu, garai onean, gure ustez.

¡Gaurkoz eta izenak eman dituenak, 180 bat dire. Geienak gipuzkoarrak. Bizkai'koak aski. Beste aldetik, ere zenbait etortzeko dire.

Nafarroa'k ere bidaliko du sail bat.

Araba'ko berri aundirik ez dugu, oraingoz.

JOSE LASA

Oar bat:

Esandako egun oietatik kanpora beste ikastaron bat balin bada, guk, ez nik, ez Oñatibia jaunak, ez ikastolen Elkarteak deus edo zer ikusirik ez dugu. Beraz, ez gera gu erantzule egiten.

J. L.

ESKUAL HERRIAREN GAINEAN EGITEN DIREN LENETAZ

Nahi balinbaduzu jakin zonbat gazte joaiten den urte guziz nundik norat edo zerendako, zer heinetan diren gure eskualdetan sortzeak eta hiltzeak, zonbat lan-leku den geiago edo gutiago eta holako ber-tze asko gauza, ikusiko duzu las-ter xehetasun horietarik guti edo deusik ez dela.

Hauxe da gauza izigarria! Ene aldetik, badu, behar bada, hamar urte, aditzen dutala, bi mila gazte, eskual-herritik kanpo joaiten dire-la, urte oro; hori bederen, beha-rrik, ez da egia! Nun gintazke hala balitz! Ikusten dut ere asko herri-ko auzapezek berri guti dakitela beren jende multxoaren gainean (zonbat gazte, mutil eta neska to den, herriko jenden adina zer heinetan den...).

Hemmedik, zonbait ilabeteren bu-ruan, emanen dut Sorbonan bas-he-rri soziologiko lan bat bezala, ikertze thesisa bat, Baigorriren gai-nean.

Erraiten ahal dut, lan horren bu-rratzeko argitasun guti atxeman dutala, zeren eta deus kasik ez de-lakotz eginik. Alta baditugu Eskual-Herrian, agerkariak bainan iduri-tzen zaut kontu gehiago dutela ja-kiteaz ea Roland Moroek edo Es-kualdunek hil zuten ezinez ta ikus-tea zojin diren oraiako jenden harat-hunatak.

Ez dut erran nahi lan molde ho-ri bazterrerat utzi behar dela bai-nan bizian bezala badirela hautue-tan premiatsu eta beharrezkokoak.

Norbaitek erran zuen bezala: le-hen urratsa da, gu Eskualdunenda-ko, jakitea norat goazan eta ez nundik heldu giren. Geroa segur-tatuko dugularik, orduan bai, ar-zen ahulago ez beharrezko lanetan. Eskual-Herria eskasean bizi dela-rik, ixtudiatzea lehengo bizi mol-deak, uzte dut hori, sos, indar eta izpirituazko gaizki baliatzea dela. Iragan denbora nehorik ez dauku ebatsiko. Irakurlea, ez dakit zer pentsatzen duzun idala huntaz bai-nan kontent nitake zure gogoeten ezagutzea.

Hemen itzultzen niz eskual ikas-ler buruz: zerbait diploma egiten edo eginen duzelarik bada Eskual-Herrian gaia, denboran harat joan gabe, oraiako bizi moldetan edo ekon-omia edo zoziologia edo geografia edo demografiaren aldetik. Geroa-ri jokatzeak, behar dugu aintzinetik jakin, eran-nahi-baita ikusi, oraiako harat-hunater behatuz, zonbat iza-nen giren hemendik zonbait urte-ren buruan, laborantxak zer bide harten duen eta holako. Gainera, uste dut «Herria» kasetak balukela holako lan batzu agertuz. Burura-tzean, horra gogoeta bat aterala P. Moussa-k egin liburu batetik, «Les nations prolétaires» (P.U.F., 1959, p. 3); da beharbada falta due-na tresna beharrezkoarena.

«Herria gibelatuena, erran nahi baita, beren ahaleen aurkibidea».

P. BIDART

(«HERRIA»-tik jasoa)

NOVEDADES ANTOLIN

JOSKINDEGIA

Urrutizkiña: 51 5 34

ERRERA — (Donostia)

MERZERIA

«PEPI»

PUNTUZKO SALGAIK TA SOÑEKOINTZA

Av. Jose Elozegi, 15

Urrutizkiña: 51 5 35

ERRERA

AUTO - ESKOLA

SARRIEGI

Urrutizkiñak: Landolak: 98 3 14

P. de los Olmos, 26

Etxea: 28 2 99

Parque Residencial BIDEBIETA

DONOSTIA

SEM U

MERTZERIA — SALGAI BERRIAK

—Aurrentzako salgaiak—

Parque Residencial BIDEBIETA

P. de los Olmos, 32

Urrutizkiña: 52 6 88

DONOSTIA

JOSE JAUREGI ARRATIBEL

Avda. Jose Elozegi, 15

Urrutizkiña: 51 1 40

ERRERA

Drogategia ARGI Usai Gozategia

Esku Erakutsitarakoak — Margoak — Etxero, naiz kanporo
mamorroak gaitzekoak lurrinki aurerakoak

Kardaberaz kalea, 15

Urrutizkiña: 50 1 83

ERNANI — (Gipuzkoa)

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gafiera esne putzuak,
Oiek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRETERI

AURRERATU EZAZU...

Caja Laboral Popular

(LANGILLE KUTXA ERRIKOIAN)

Langilleen Diru-Etxea

Illroko zozketa garrantzitsuak

Aurreratutako diruarentzat etekin aundia.

Lan-gelak, EUSKALERRIKO erri nagusienetan.

Avda. Juan de Urbietta, 8

Urrutizkiña: 50097

ERNANI — (Gipuzkoa)

«AIERBE» KIROLAK

ARMAK - ARRANTZA TA BESTE KIROLETARAKO SAL-GAIK

Plaza de España, 4-bajo

Urrutizkiña: 50 0 25

ERNANI — (Gipuzkoa)

«ETXARRI» FOTO

ARGAZKI-ARGITZEAK — ARGAZKI-ZALEEN LANAK
EZTAIETARAKO — FOTOKOPIAK BEREALA

Plaza España, 9

Urrutizkiña: 59 0 00

Avda. Juan de Urbietta, 10

Urrutizkiña: 59 7 62

ERNANI

General Mola, 34

Urrutizkiña: 97 4 84

LASARTE

Iruretagoiena liburutegia

LANDOLETARAKOAK — IKASTOLETARAKOAK

IRRI - JOLASETARAKOAK

Mayor, 34

ERNANI

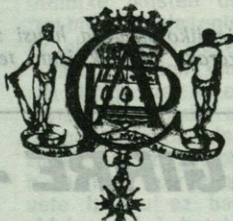
Urrutizkiña: 50378

Eraria epela dagola?

FAGOR'ek

oztuko du berela

1.896

1.969

GIPUZKOA'KO PROBINTZI ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure
"PRESTAMEN SERBITZARITZA" (Servicio de Préstamos)
balia zaitezZure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Zure baserrira erosteko edo obetzeko
Abera — azlenda — erosteko edo obetzeko
Baratzeko fruituak obetzeko
Jakindean jarri zaitez Donostia'ko gure
12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

AZKENEKO EGUNAK!!!

«IZAGARRIZKO TRESILLO SALGAIK»

TRESILLOAK, SOFA-OEAK, LO-GELAK, ETA ABAR...

PREZIOAK ORAINDIK MERKEATUAGOAK

JARRAITZEN DUTE...!!!

ENTZUN PROBINTZIKUOK!

Montaketa eta etxera eramatea

ez degu kobratzen. UTSEAN!

Amuebladora COMERCIAL HISPANIA. S. L.

Moraza, 3 eta 14 — DONOSTIA — San Marcial, 12 — IRUN

EZAGUTU EUSKALERRIA

EUSKAL - EKONOMIA

Diru-bideak edo ondasunak berak ere bai, baiña batez ere, oiek landu eta ugaritzeak, ikuskizun aundia dute Erri baten izaeran eta tankera berezia ematen diote Erri baten nortasunari.

Ikus dezagun nolakoa izan du Euskalerrian.

Eiza izan da Euskalerriko bizibide zahar eta jatorra. Asi orain 60 milla urtetik eta ia-ia atzo arte, eizetik bizi izan dira euskaldunak.

Urrena, eizarekin batera, artzantzari ekin zioten beren bizibidea ateratzeko. Egokia da izan ere abereentzat Euskalerriko lurkera. Mendi eta ibar ezeak. Larrez eta urez ondo ornituak. Nunai zer jana eta zer edana eta nun gordea. Eta orixe bear du ain zuzen abereak. Bei, zaldi, aunts, zerri, oillo, ardi... gure lurren apaingarri eta euskaldunen janari.

Mendigoenttan jarraitzen duoraindik ere artzantzak. 100 eta 200 buruko artaldeak. Udarren mendietan izkutaturik. Neguan, berri, behealdeko ibarretan guzian pozgarri. Gaiñerantzeko abere geienak ikulluetan esiturik arkitzen dira gaur-egun: beitegi, ollategi edo zerriategietan.

Artzantzaren berezko izaerak, ezaugarri aukeratu ditu: ez dala toki batean kokatzen luzaro; lur batzuetatik besteetara aldatzen dal larre-billa. Ortatik datorkio egonarririk eza, eta lur jakin batean bertakotu ezina: eta, jakina, bakoitzak lur izendatu batzuen jabetasunik eza. Lurrak, beraz, etziran jabe jakin batenak, taldearenak baizik.

Erritarrenak, guzienak, ziran erri-saillak!

Nekazaritza edo lurgintza sortu zan gero. Asieran oso lur gizen eta emankorretan bakarrik ereiten zuten: gari, baba, ainegu, garagar, arbi, liñu eta igaliak. Gerora artoa eta babarruna. Azkenaldi ontan lur-sagarra.

Baiña pixkana-pixkana gailentzen joan zan nekazaritza. Lurgintzak, berriz, aldaketa aundia eragin zion ordungo bizikera eta gogo-lantzeari.

Batez ere bakar-jabetza sortu zuan nekazaritzak. Landu eta ongarritutako luberriak ezin, ba, nolanai utzi, naiz-eta artzaiek berentzat nai, nunai artaldeak larratzeko eskubidea.

Nekazarien lur-jabatzaroko joera oni erromatarren bakar-jabetza-erregubideak ere etzitan gutxi lagunduko. Elizak berak ere erromatarren bakar-jabetza-burubide ori ontzat emana bai zeukan.

Dana dala ordu arte iflorenak etziran lurrak, guzienak baizik.

Ba-du itsasoa ere Euskalerririk. Eta jakin dute euskaldunek antzinatik asita itsasoari bere zumoa ateratzeko. Amu, garranga eta txinga zituzten arrantzurako lagun. Arrantza eta marifien bi-bizide itsasoa izan da.

Metal-gintza asi zan nekazaritzaren ondoren. Erromatarren garaitik asten dira ola-gintzak. Euskalerrian ola edo burni-ola ain ugari izatea, gure lurraldearen egiturari zor zaio, meatzez gaiñera, erreketen naiko ur eta oianetan naiko zuaitz zutelako.

XIII eta XIV'gn. gizaldietan uri aziagoen sorreraz gaiñera, salerosketa sortzen da, bai leorrezkoa eta bai itsasokoa. Bi eraketa langintza eskatzen zituan salerosketak oinarri-oinarrion: burni-gintza eta zur-gintza, burni-lana leorrerako eta zura-lana itsasontzian egiteko.

Langintza onek berekin zeraman bizieraren aldaketa, nekazaritzatik zearo desberdina, asmo eta elburuz, nekazariakin burrukan.

Azkenik XIX'gn. gizaldiaren erdi aldera burni-lantegiak edo industri-langintza sortzen da, batez ere, Bizkaian eta andik zabaltzen da beste eskualdeetara.

KEZKAK

ARANTZAZU EZ DA LEENGOA

Maitea izan du Euskalerririk Arantzazu, benetan maitea. Eta Arantzazuk ere beti maite izan du gure erria, Gaur, ordea, oso aldatutik dagoz gauzak.

Biak elkar ukatzen asi ote diran iruditzen zait. Zein aurrena eta zein urrena? Noiz arte jarraituko du gure erriak Arantzazu maiteatzen?

Galdera larri oiek biotzean sastaka ditudala, zalantza mintsuak eraginda inguratu naiz Arantzazura, euskaldunen eta nere Arantzazu maitea. Maitea nui, aspalditik maitea, bizi gogokoa, Orretxegatik zait gaur ain mingarri.

—ooo—

Guraso ezagun batzuk arkitu ditut. Zuek ere alde aietan?

—Bai, semea daukagu emen, ikasten.

—Ederki. Eta, ikusteko eguna izango zenduten, noski, gaur. Guraso asko ikusten ditut, bai, beren semetxoekin.

—Ikusteko eguna baiño geiago, semerik emen daukagun gurasoi elkarrekin batzar bat egitera dei egin digute.

—Oso bidezko iruditzen zait guraso-batzar ori.

—Dumutu gera, bada, ortara etorri izana. Mezaian entzun dugu itzalditxo bat euskeraz, bai; baiña gaiñerako billera guztian erderaz itzegin digute. Ez, ontarako ez gatz geiago.

—Erdaldun asko izango zenituzten, noski, tartean eta orregatik arituko zuten jokabide ori.

—Ez jauna, ez. Geien-geienak, ia ia danak euskaldunak giñan.

—ooo—

Mutiko bai. Inguratu natzaio. Euskalduna iruditzen zait. Bertan ikasten ari diranetakoa, zalantzarik gabe: ezagun zuan, goirik eta beerañoko tankera osoan. Begi argiko mutilla.

—Kaixo gizon. Asko ikasten aal diagu, bada?

—Aalegiña egiten dugu beintzat.

—Zenbat ikasle gaxte zabiltzate emen?

—Irureun gutxi gora —beera.

Beste gauza geiagor ere itzegin dugu. Tankera auxe artu diot: nekez itetzen zaizkiola itzak; nagitua, erdoitua dagola euskeraz itzegiteko.

—Pixkabat kosta egiten zaik euskeraz itzegitea. Errazago mintzatuko intzan etxean ez aal duz ala?

—Bai, alaxe da, Erderaz ikasi eta itzegin bearraren bearez...

—Kideko lagunaren artean euskeraz itzegino duzute, noski?

—Oso gutxi.

—Arritzekoa duk orixe! Zergatik, ordea, gutxi?

—Tartean ba ditugu erdaldunak ere ta...

—Asko aal dituk erdaldunak? Geienak bezala-edo?

—Bai zera! Geien-geienok euskaldunak gera.

—Eta nolaz, bada, jokabide ain erdalzalea?

—Erdaldun diran oiek ez dute ulertzen euskeraz. Gu, berriz, moldatzen gera erderaz ulertzeko eta itzegiteko.

—Ori al duk arrazoi gutzia?

—Gaiñera, euskera baiño leenagokoa da batasuna. Guk euskeraz itzegino bagenu, bi zati, bi alderdi egingo genituzke gure artean. Eta ori ez da maitasuna.

—Batasunaren eta maitasunaren izenean, dana erderaz itzegiten duzute, beraz? Ederki!

—Dan-dana ez. Gure artean, euskaldunok elkarrekin itzegin izan dugu; ori, bai, erdaldunak ez dagoen.

—Ori zuen arteko solas-aldietan. Baiña gaiñerako guztian? Esate baterako: ikas-gaiak... elizkizunak... itzaldiak... zein izkuntzatan izaten dituzte?

—Nola zein izkuntzatan?

—Euskeraz ala erderaz izaten dituzuten, alegia.

—Erderaz, erderaz, jakina!

—Euskeraz ezer ez?

—Bai, pixkabat erakusten digute euskeraz, idazten eta abar.

Ez diot ezer erantzun mutikoari. Et azer esan dezaket orain? Batasunaren eta maitasunaren izenean, ederki asko nagusitzen dala erdera; euskera, berriz...

Giro auxe bizi izan genduan guk ere orain ogei urte. Bukatu zirala, uste nuan, gisa oritako jokabide ta arrazoiak. Ez, ordea, Oraindik bizibizirik irauten dute Arantzazun.

Bilbaoko eta Donostiako Apaiz-gaitegiatan, euskeraren alde ezgeieirik eta ezta bear litzakean guztirik egiten ez dalarik ere, alde ona dago Arantzazuko ikastetxearen mutil gazteek daukaten girora. Gofai bat baiño geiagor esan ere esan dute, euskeraz ez dakianik ez dutela apaiztuko.

—ooo—

zeruko
ARGIA

Zuzendaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Naparroko-Kantauriko ta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua
(Mayor, 50-1.º - Burlada
Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22 - Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Barruan	215 pezeta
Korreo batasunetako errietan	265 pezeta
Atzerrietako beste errietan	285 pezeta
Aldez Aurrez galdetu.	
Salmentan (Ale bakoitza)	5 pezeta

XABIER KINTANAK

PELAY OROZKO JAUNARI ERANTZUNA

Ene jaun maitea: zure artikulu bikain eta ongi idatzia irakurri ondoren uste ukan dut zerbaite argitu beharrean nagoela.

Lehen eta behin esan beharrez nagokizu, zuek ere bazen ere, ez nuela salatu nahi zerorren lana ez zure pertsona, zu, mundu guztia bezala errespetagarria zarelako. Nik neuk, elizak esan ohi bezala, bekari gabe, bekatur salatu nahi nuen soilki.

Euskal gaietaz idatzirik erdal liburuen artean bitzuk daudela pentsatzen dut. Batzuk apologiak dira, hau da, erdaldunak dauden euskal semeak (edo kanpotarrak) euskaltzaletzeko proposak eta egokiak, eta baita Euskera irakasteko metodo eta gramatikak ere. Hauek, erderaz egiteak ez du bat ere bekaturik eta bai gauza txalogarria dela, konzientzia ez dutenei konzientzia ematen ahalegintzea baita. Ez noa ni liburu hauen kontra.

Ba dira, ordea, beste liburu batzuk literaturazkoak edo gure arteko problema direnak. Hauek, ordea, Euskal kultura osatzeko direnez gero, ez da zilegi, gure Herriak dituen behar izan haundi honetan, erderaz egitea. Euskal kultura Euskeraz bakarrik egin daiteke eta hau onharritzat hartu behar dugu. Nik ba dut esemplo bai biziki maite dudana: pentsa dezagun, memento batez, zer Euskal grazia topatuko genikeon Barroji euskaldunok, Bidasoaz honaldeko, bere liburuak frantsesez irakurri behar bagenitu. Hara, euskalduntasun bera aurkitzen diote Barroji Lapurri edo Zuberotarrek. Haietaz erdal idazle bat bada, guretzat ere erdal idazle bat dateke, eta da. Eneztaz Euskal Herria bat delarik, modulo eta neurri bera hartu behar dut gauzak jukatzeko, bai Bizkaitik eta orobat Zuberoatik.

Zuk diozu, eta sinesten dautz,

gaizki ikusia eta kritikatu izan zavela Donostiako unibertsalista batzuen aldetik. Euskal Herriagatik kritikatu izan zaren aldetik ni zure alde jarten naiz, baina hala ere esan behar dautz, nolabait, eta barkatu, zeuk bakarrik merezi dituzula, eta ongi merezi, erdaldunen gaitzikiak. Argitzera noa:

Zeure liburuan Euskal gaiak darabiltzazu Euskeraz dakigunoi bakarrik interesatzen zaizkigunak. Beraz, hori horrela delarik, Euskeraz egin behar zenuen zeure liburua, arazoa etxekoentzat egin zela ta. Orain, erdaldun maitagarri horiei ardura ez zaien arlo batean sudurra sartzen, borondaterik onenaz, utzi diezulako, beraien destainak eta agiakak jaso behar dituzu. Egiaz diotsut miretsita nagoela. Gazteok, noski, esperientzia guttiokak garenik ezin uka, baina horretaz konturatuak ginen aspaldion. Etxea nola egin erabakitzeo etxekoan artean mintzatzen ohi gara. Besteak geure artean sartu baino lehenago, aurretik etxekotu ohi ditugu.

Barka iezadazu, baina gezurra diozu, eta galanta, Euskeraz behar bezain ondo idazten ez dakizula diozuean. Lotsa zara baina oker ez banago Atsular bera ere lotsa eta ahalke zen bere GERO ateratzeko. Zeuk ere lan haundia egin dezakezu Euskeraz. Agirian dago. Guttinez, Mikel Pelay Orosko, honela, firmatzen duzu, eta horrek argi erakusten daukuzu ba dakizula-tar ipintea ez dela jatorra eta bai azken hirurogeita hamar urteotako berrikeria bat, Herriak inon erabiltzen ez duena sentidu horretan. Beraz, ene jaun ona, nik neuk hemendik aurrea Euskeraz idatzeko esanen neukezu. Pentsa ezazu, dudu gabe, Euskal Herriari askoz ere mesede handiagoa egiten diola Euskera ahulez egin-

dako lanak, erdera distiratsuz egin-dako lanak, erdera distiratsuz egin-dakoak baino. Eta zurea ez da, inondikan ere, Euskera ahula ez txaxarra.

Azkenez zertxobait esan behar dautz neure inguruko errealtate eta gizartearekiko har emanei buruz. Ni neu Bilboko haurune batean bizi naiz, langile haurune batean hain zuzen. Unibertsitatean pasatzen dut goiza eta kolejo batean Euskera irakasten, Arratsaldean etxean egon ohi naiz neure Unibertsitateko lan-txoak prestatzen eta Euskal gauzak egiten, orain bezala, eta ene gelatik ezin hobeki entzuten dira kaletik doazen hizketak eta eritziak. Egurdietan haurzoko tabernetan egoten naiz eta kaletik pasatzen diren berbak berak dira. Deportea, deportea deportea... Egiaz pentsaturik ez dut uste hau denik beren eguneroko errealtate, alegia, beren etxetean beste halako problema bide dituzte, baiña ez dute bat ere agertzen. Zer esanik ez, ene haurzoko erdalduna da, lehen berton ziren baserrietan, ni txikia nintzeanean, euskeraz entzun arren.

Nik neuk inguru honi, faltsua delakoan, uko egiten diot, beste bizitze normalago baten ukoa delako, eta haugatik, «Jakin» errebistan ongi aztertu zen moduan, ukoaren ukoa, ezetzaren ezetza, baietz oso eta berri bat da.

Euskerari bai emateagatik, ez ematen diot Euskerari ezetz egiten ari den giroari, eta gizarteari bai emateagatik ez ematen diot indar guztiaz gizona bereak ez diren arazo batzuetan murgildu nahi duen sasi-gizarte honi. Honetan, guttienez, neure ahalegintxoak egiten ditut.

Urrengorarte eta errespeto guttiakin:

—Arratsalde on, adiskide.

—Berdin.

Oraingoan mutil elduagoa, bere jazkiña luze ta guzti.

—Teologia ikasten ariko aiz, noski.

—Bai, alaxe ari gera.

—Zenbat bezela ari zerate?

—Berrogeiren bat.

—Lan asko egiten aal duzute euskeraz, naiz irakurtzen, naiz idazten? Gero, noski, bearezkoa izango duzute-ta.

—Bearezkoa? Ez gera eskualde ontarako bakarrik. Nora-nairako gera; mundu guztirako berdin-berdin gertutu bear dugu.

—Oraindik beintzat emen zabiltzate. Urrutira joate ori, berriz, ez duk guzti-guztientzat ain ziurra; ezta nai-ta-nai-ezkoa ere. Orregatik, izango dituzte, noski, artu-emanak ikasle-artearen edo-ta langile-artearen dabilzan frantziskotarren batzuekin, gutxienez ere.

—Zetarako? Naiko lan ematen digu gure ikasi-bearrak. Gure esku-arteke eginkizunari ies egiteko arrisku aundia dago. Zenbat-eta kanpoko herri eta gora-beera geiago jakin, orduan-eta gutxiago sakonduko genduke gure ikas-gaietan.

Bizpauru itzez ezin zirrikiturik ireki, inola ere ezin, gazte ikasle ta fraile-gai onek bere inguruan daukan arrizko itxituran. Arrisi gogorregiak (ikusten ez dana izanik ere) ixten die sarrera kanpoko aizeei. Ez diot aurkarik egin.

—ooo—

Euskalerrian gutxienez ere amairu fraile-etxe daukate frantziskotarrek, Arantzazun gertutzen diran oiek. Amairu frailetegi oietakoren batera joango dira, ziur aski, frailegai oietatik geienak. Eta zera erdaldun edo erdal-zale baldin badijoaz ere ez aal dio ajolarik?

Nun dira fraile euskaltzale ezagunak? Nun dira Iturria anai biak? Nun dira Goitia eta Agirretxe ta Garmendia eta Uberuaga eta... eta...? Arantzazun bertan beintzat ez dagoz. Nun dira? Zergatik?

Auxe da nabaitu dudan giroa, Euskal aldetik motz eta erri aldetik motzago. Nun gelditu da A. Xalbatorre Mitxelena-ren «Euskal-Kalbario» amestetako ua?

Arrizko lan aundiak, ori bai: eliza eta ikastetxe bakiñak. Ikusmirarako zoragarri. Zerbaitegatik joaten da ainbeste bixitari, denbora-pasako ainbat eta ainbat ikusle. Ori, ikusle ta diru-uztaille. Besterik?

—ooo—

Zetarako, erriz erri antolatut oi dituzten ibillaldiak? Ikusgarritzko elizkizun eder bat entzun eta ikusteko? Ori ezin ukatu. Aitorza batzuk ere bai. Baiña zenbaterainoko berritua eta garra ematen diote erriari?

Montserrat gogorazten dit Arantzazuko arri-arteak. Jendetzak ere bai. Montserrat-ek bezelako erri-arnasarik bai aal dauka, ordea, Arantzazuk? Arek bezelako oioitz-giorik? Erri-jakintzaren surik eta argirik?

Or dago ARANTZAZU aldizkaria. An bertako egutegiak aitoritzen duanez, ogei milla etxetara zabaltzen dute. Asi deituratik eta azkeneraino, erdal-aldizkaria da. Ori bai, tartetan euskerazko idaz-lan batzuk sarzen dituala, batzuetan geiago, besteetan gutxiago: geienetan gutxiago. Itz batean, ARANTZAZU ez da ARANTZAZU.

Zeinena da Arantzazu? Frantziskotarrena? Oso-osorik fraileena? Ez aal da erriarena ere? Zeinena da? Euskalerrirena al da gaur?

Zeinentzat da gaur Arantzazu? Gure erriarentzat? Euskalerrirentzat? Elizarentzat? Arri-lan eta etxagintza ain izugarriak egiten oparo lagundu dutenentzat? Zeinentzat da gaur Arantzazu?

Alde askotatik arrotza gertatu zait Arantzazu. Arantzazu ez da leengoa. Arantzazu ez da Arantzazu.

GAZTAÑAGA-K

"EZ DOK AMAIRU" taldea berriz Donostian

Maiatzaren azkenengo igandean, Donostiako «Principe» antzokian, «Union Artesana» elkartearen ehun urte-betetzeari eratu diran jaialdietako bat ikusi genduen. Jaialdi hori berezia eta interesgarria zitzaigun. Bertan, EZ DOK AMAIRU taldeko hiru kantarik parte hartzen zuten: Benito Lertxundi, Lurdes Iriondo eta Mikel Laboak.

Jaialdi horrekin, aipatu ditugun kantariak urte t'erdiko isilunea hausten zuten. Donostiatic eta Gipuzkoa osoetik bazterreratuak egon ondoren, gure hiri-buruko publiko aundiarekin berriro har-emanetan jartzen ziren. Eta jendeak oso ongi erantzun zuen. Na iz eta eguerdiko amaiketerdia ondartzarako hobeak izan teatorako baino; saloia ia osorik bete zen. Horrek benetako interes bat adierazten du.

Oso garbi nabarmendu zen hiru kantariak egin duten aurrerakoa. Ez genuen tiste Benito, Lurdex eta Mikel hain sendo arkitzerik. Kantakera aldetik, musika aldetik eta ikuskari aldetik guztiz egoera firmean daudela, iruditu zitzaigun. Lehengo freskotasunik galduta gabe, teknika aldetik asko ondu dira. Nahiz eta nerbioek hasieran embazo egin, oso ongi kantatu zuten. Lertxundiren jabetasuna, Lurdexen abots segurua eta

Talde batekoak izateala ematen dizkien kideetasuna eta elkartasuna...

Laboaren grazi herrikoia ez dira noiz nahi elkartuak ikusten. Gainera, eta batez ere, talde ba-

tekoak izateak ematen dizkien kideetasuna eta elkartasuna estimatzen dira. Elkarren ondoan lana egiten dutelarik, badakite nondik nora dabilzan eta gauza noia prestatu behar dan. Horregatik dira jaialdi bati batasuna eta kalitatea emateko gauza, faltukeria edo iheskeriarik gabe.

Ez dugu uste kantari hauen neurria ematen duen beste asko dagoenik, eta gauza batek pozutuzten gaitu bereziki: Ez dok amairuk, lanaren eta zentzuaren bitartez egoera txar bat superatzea ahal dela demostratu izateak. Esamesen eta giro txarren gainetik; anekdota guzien gainetik.

Laster prestatua izango omen dute azken denbora hauetan lantzen ari diren Lkuskari berria. Ea noiz ikusten ditugun gure aurrean lan berri horrekin. Mereziko duelaokan gaude.

to ezagutzeko, gizonak erri orren izkuntza bearra du. Arteche'k Gipuzkoan izan diran istori idazleentzako itz goretziak izan zituen, eta orain argiratu diran liburuak gure erria ezagutzeko aurrerapen galanta dirala esan zuen. Argitaratu diran lanek 3.300 orri dituzte denon artean.

Manuel Lekuona jaunak, istori idazleek arkitzen dituzten zailtasunak iztegin zuen. Aro bakoitzak bere ikuspegia du, eta batzuetan onen gain idazleak aaztu egin dira orain arte. Beste batzuetan sentimentuak ez dituzte aparte jarri, bearra izan ezker. Gipuzkoaren istoria ez zan asi leenengo idazti lanekin, eta askotan idazleak monumentu eta instituzioak billatu bear ditu.

Beren itzak bukatzean, Kultur-gela betetze nzuten entzuleek Arteche eta Lekuona jaunak asko txalotu zituzten.

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)
Avda de Francia, 1
IRUN

ORDIZIA

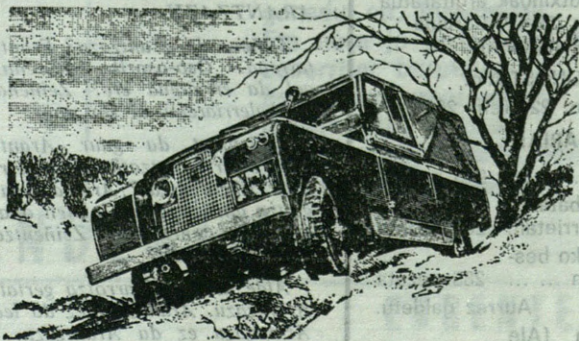
ERREDIZAK — MERKENAK, ONENAK ETA APAIÑENAK ARKITUKO DITUZUE EMEN
— 1933'garrenean legetua —

ERAKUSTEGIAK

ORDIZIA'n: Lantegi-ondoan.

ERNAN'N: Izipizua, 15 eta 19'an — Urrutizkiña: 50 0 54

VILLAFRANCA DE ORIA: Urrutizkiñak: 88 11 16 - 88 11 92

IROVISA

"LAND-ROVER"

eta "DOMMER"

BERIBILLEN ORDEZKARIA

BAIONAKO ASTEA

uztailaren 2.tik 8-ra

Laster dugu BAIONAKO ASTEA.

Antolatzaileak ba dabilta lanean. Arazoak zuzenki aurrera eramaten, Sekretaritzak bat eratu zen Baionan egin genduen biltzar batean. Aste horren zenbait xehetasun jakin nahiz, Sekretaritzaren buru egiten duanari urreratu natzaio.

—Zeintzuk dira antolatzaileak?

—«Eskualdunen Biltzarra», «Ikas» eta «Fededunak» taldeekin bat eginik. Eta «Asteari segurtasun osca ematearren, Baionako Ayuntamentuaren ofizialtasuna lortu nahi izan dute.

—Zer da Aste honekin batez ere lortu nahi zenuketena, jakiterik baldin badago?

—Jakiterik ba ote dagoen? Nola ez! Gure asmoa, haxe dugu: euskaldunok elkar ezagutu dezagula, elkarren berri jakin, egun batzutan elkarrekin bizi, eta lan-taldeak sortu. Eta nolabait giro hau sortzeko, jan eta lo, denok batean egingen dugu.

—(Hau isilka). Garestia izango ote zaigu Aste hori?

—Ez, ez. Mila bat peseta inguru Aste osoa. Ez da askorik ezta?

—Ikutu dezagun orain Astearren mamia. Programa erabat egin ahal dugu?

—Bai. Konferentziemaile batzuen erantzunak falta arren, dagoeneko eratu dago dena. Asteak, bi zati nagusi ditu, bakoitzarentzat hiru egun direla: lehenengo hiruak euskal kulturari buruz; eta azkenekoak, erlijioari eta gizarteari buruz. Huskeriak huskeria, hau dugu:

KULTURA EGUNAK (2-3-4)

—Andereño Errandonea
—Andere Itzaina
—Piarres Dokelarr
—Jakes Etxeberri
—Luis Mitxelena
—Patxi Altuna

LITERATURA

—(Teatroa):
—Piarres Laffitte
—(Poesia):
—J. Haritschelhar

HISTORIA

—Narbaitz
—Aizpurua

—Esparza

EKONOMIA

—Gurutx Ansoa
—Ramuntxo Kanblong
—J. L. Davant

IGANDEA (5)

—Goizetik, Ipar aldean ezagutze-ko eskursio, «cicerone» eta guzti.
—Iluntzean, ARGIA dantza-taldearen saioa.

ERLIJIO-GIZARTE

EGUNAK (6-7-8)

FEDEA ETA KULTURA

Karlos Santamaria.

ENKUESTAREN AGERPENA

(Enkuesta hau Ipar aldean egin izan da, apaizei, monjei, irakas-kintzari eta Ekintza Katolikoari buruz. Parte-hartzaileak: SIADCO, Xarritton, Iraola, Luberriaga).

KATIXIMAREN (KATEZISMOA) PROBLEMATIKA

Euskal Herri osoko arduradunak. —Bai gaiak eta bai adierazleak, nere ustez, deigarriak dira. Jendeak erantzun dizuelakoan nago.

—Horixe nahi genduke, bada. Jendea etor dedila, batez ere gazte jendea. Horien zain gagoz. Esandakoa nahiko ez balitz bezala, beste mila ikuskizun eta eginkizun ere izango da: Euskal Liburu eta Diskoen Feria. «Ez dok amairu» eta Ipar aldeko kantari profesionalek saioak; beharbada, kantari berrien konkurtoa, etabar...
—Nun dira batzarrak?

—Musée Basque-n (rue Maren-go).

—Besterik baduzu?

—Erregu bat egin nahi nioke Baionara joateko asmoa eta ametsa duanari: LEHENBAILEHEN BERE IZENA EMAN DEZALA! Zuen izen hori ZERUKO ARGIA-RA bertora bidal dezakezute, hone-larriaz.

ZERUKO ARGIA

(Baionako Astea)

Oaendo, 22 - SAN SEBASTIAN
—Hala egingen dugu, bai Baionan elkar ikusiko. Bitartean (eta gero) zori ona izan dezazutela.

JOAN MARI TORREALDAY

OAR-SORTA

AITA AREITIO

«Mixiñuek» auki geinuzan gerrate aurreko urtean gure errian. Aita Areitiok egin eban gogo-jardunen emoteile. Ogei ta amabost urte joan dira ordutik gaurarte.

Pare-bat urte dirala ikusi neban barriro Aita Areitio, Loiolan. Etxura txarrik ez eukan, baiña arnasa-estua bai, eta asko nekatzen zala idazte-orduak, esan eustan.

Durengarra zan jaiotez Areitio eta Ariznabarreta'tar Peli iosulagundikoa. Loiolan il da, epail-martiaren ogei ta seian.

Xabier deunaren bizitza bat idatzi eban, erderaz. Asko ikasia zan gai onetan, eta Aita Schurhammer jakintsuaren adiskidea, Ikasteak Alemanian eginikoa zan Aita Felis.

Euskeraz be idatzi eban. Barrion-Ebanjelioak euskeratu ebazan, eta «Jesusen Biotzaren Deya» aldizkarian argitaratu.

Olerki batzuk be argitaratu dauz euskeraz Deustuko aldizkari orretan. Eta eskutitz asko... asko, euskeraz. Euskera landua eta argia, aita Areitioa.

Ameriketan mixiolari ibilia. Bi bidar. Iosulagundikoen ikasle-gazteen erakusle eta zuzendari be izan zan. Aita Arrupe egon zan ikasle beragaz.

Zarata aundi barik joan jaku Aita Peli. Bere euskaldutasunaren barri ondo dakik nik. Benetako euskaltzalea izan da.

Agurrik ez, geroarte baino, adiskide.

ARRIURDIÑ

ITALIA, ESKUALDEEN BIDETIK

"Italiarrok ba dugu aberri ezaugarri berezi bat: aundi-keriz egiten ditugun gauza utsak eta utskeri batean gauza aundiak".

INDRO MONTANELLI

Gaur egun, jeografi eraketa berri baten atzetik dabill Europa, bere ekonomia eta politika ontzeko: ESKUALDEEN edo REJIOEN atzetik alegia. 56 Eskualde omen dira egungo Elkarrekilako Merkaturan (naiz ta, bear bada, gutxiagotan bildu bere egunean). Joera eta agerpen berri oni bere deitura emateko, au esan du europazale dan idazle batek: "EUROPA-KO ESKUALDEEN LERTZEA".

Eskualde itzak eta bere esanaiak, arrera oso ona izan dute ekonomisten, soziologoaren eta politikologoaren barrutian. Eta, bidezko danez, politiku alderdi orok bere egin da joera berri au.

Zerk lertu arazi du, ordea, joera berri au? D. Rougemont-eri jarraituaz, ona emen Eskualdeen bidea sendotu duten zenbait gertaizun:

— Elkarrekilako Merkaturak, Seiren artekoak, "eskualdeen armonizko azikuntza" lortzeko politika eroki bat bear-bearezkatzat jo zuten aurren-aurrenetik.

— Nazio ezberdinetako lurraldeekin ere osotu dira eskualde batzuek eta emendik aurrera geitzen joango dira onelakoak, aduana mugak austen diran neurrian.

— Zenbait Eskualderen atzerapenak garbi agertarazi du Estaduen zentralismoak dakarren ondamen gaiztoa.

— Estatu-nazioaren ankapen egon diren zenbait abenda eta etnia, esnatu geroztik, gogorkeririk gogorrenari ekin diote.

— Azkenik, abenda eta ekonomi eskualdeak ezberdinki ulertzeak eta mugatzeak, ondoren galgarri ugari ekarri eta arazo bizi-bizirik piztu ditu.

Gertakizun guzi auri esker, gaurkotatun aundia artu du gure Europa zaar ontan eskualdeetako gai onek.

Eta oraingo txandan Italia izan dugu. Italia-k, 1948-an onartu zuen konstituzioan, 20 eskualde bereiztu zituen bere lurraldetan: estatuto berdinekoak 15 eta estatuto bereiziko auek, aspalditik ziarduten orotan: Sizilia, Zerdeña, Trentino-Alto Adigio, Friuli-Venezia-Julia, eta Aostako Ibarra. Beste amabostak, ordea, estatuto berdinekoak alegia, martxan ipintzeko beuden.

Gogoa ez itzali nunbait eta 22 urte pasa geroztik, asmo oiek egiztatzeko eskatu dute alderdiak edo partiduak. Eta ontara ezker esan bearrean gaude, 31-eko espainiar errepublikako konstituzioa aztertu dutela oraingoan italiarrak.

27.225.530 izan dire boto-emaliek aukera bear ziren 690 konseilari aukeratzeko, 15 eskualdeetako konsejuak betetzeko. Italia-ko eskual-

de edo rejio bakoitza probintzietan banatua dago eta probintzi bakoitza munizipioetan.

Baiñan, zer joera bide artu dituzte alderdiak eskualdeekiko? Antzinatek erri eta eskualdeen askatasuna indartzen jardun ziren eskuindarrak, epeltzen-epeltzen joan dira agintean egon diren urteotan. Ezkertiarak, alderantziz, leenago begi gaiztoz jotzen bazituzten ere orrelako askatasun irrikak, eskualdeen faborean aintzindari biurtu dire orain.

Zenbait sozialistarentzat, eskualdeak ekarriko dute "administrazioaren dezentralizatzea". Zenbait demokristaurentzat, "politikaren aldatzeko alegin bat" izango da. Komunistentzat, "langilleak agintea bereganatzeko tresna bat".

Eskualdeeri buruz garagarria-ren 7-an egin diren autskunde edo botatzioetan, bi alderdi auek nabarmentzen dira:

— alderdien nor-geiagoka

— erakunde eta lege-egiturak

— Alderdien arteko burrukan, erdiko-ekzerrekoak indartu dira: 690-etik 413 aulki bereganatu dituzte, % 58,2 alegia. 15-etik 12 eskualdeetan erdiko-ekzerrekoak allendu dire. Batean bakarrik (Emilia-Romagna) nasugitu dire komunistak, eta sozialisten laguntzaz baliatu bearra izan dute beste bitan nagusitzeko.

Beraz, erdiko-ekzerrekoeri egizko referendum bat gertatu zaiote autskunde edo botazio au. Demokristauak uste baiño jende gutxiago galdu dute, eta sozialdemokratak (P.S.U.) aurrerakada aundia egin. Komunistak berriaz, ez aurrera eta ez atzera.

Orrela ba, naiz ta Italia-n itxillu aundiak izan sozial arazoetan, naiz ta "udaberri beroa" gertatu aurtengoa, moderazioko aldakuntza bidetik jarraitu dute boto-emaliek.

— Erakunde et lege-egiturak, berriaz, ez zaigun bear bezala gertutututakoak iruditzen. Naiz ta konstituzioak (117, 118 eta 119 art.) erabakirik euki eskualdeekiko egiteko eta eskubideak, ez dira bear aintzat jorratu oinarriko formulak. Alegia, urte askoan geldirik egon dan gurdia azkarregi martxan jarri ote duten ustea dugu. Orregaitik, bear bezala gertatu ez direlako gauzak, bildur gera eskualdeetako agintariak eta goiko agintariak izango dituzten asarreetaz.

Ontaz gogoratzen giñan, idazlan onek asieran daraman esatera akeratzean. Eta Jacques Nobecourt periodistak ere, beste itz auean bildu digu bere iritzia eskualdeen antolaketa oneri buruz: "Erorik txarrenean egin den aldakuntzarik desiratuena".

Dena dela, Europa-k daraman abiaduran, garrantzizko aurrerakada bat deritzagu eta euskaldun guziok ondo miaskatu eta aztertu bearko dugu.

JOXE ARTOLA

VARGA-ren testamentua

Esku liburuetan irakurtzen diran gizarte-sistemak ez dira, berez, ez zuzen, ez makur, praktikan beren zuzena ala makurra frogatzen ez duteño.

Vargak bere esperientzia luzeaz ematen duan lekukotasuna aintzatzat hartzeko debarik, «Testamentu» horren alde bat edo beste, hemen ahalik zintzoenik ematen saia nahi dugu.

—oOo—

LENIN'en ametsa

Rusiako gizartearen, «aristokrazia burokratiko» ezarri omen da nagusi eta agintari. Oraindik antagonista ez diren hiru klase daude gaurregun Rusian: langilleria, koljoretako laborariak eta Estatu funtzionariak.

Leninen «ametsa» zera omen zen, herri ekonomia sindikatoen eskutian, luzatu gabe, ipintzea; nekazariak, berriaz, kultural iraultza- ren bidez, kooperatibetan biltzea. Burokrazia, gertakari iragankor bat zela uste zuen. Baiñan, Leninek berak, 1921-an, anarko-sindikalistak zokoratu zituelarik, eta ondoren Stalin-ek zentralismo demogratikoa zantatu, ez bide zegoen zentralismo burokratiko beste biderik.

Komunista alderdiko funtzionariak berengan dute aginpide osoa ekonomian, kulturen, barrango eta kanpoko politikan, eguneroko bizitzan. Ez herriak, ez Alderdiak ez omen du «Nomenclatura» honen kontrolik. Bizimodua berealdikoa omen daramate, mendebaldeko aristokrazia eta goren-burgesiaren antzekoa. Gizarte klase honen sorrera —VARGA-ren azterketan—, «Rusiako sozialismoruntz hartu duen igarobidean» arkitzen bide da.

HIRUGARREN KLASEA

1917 iraultza urtean, Rusiako gizarte-estruktura iraultzailean, industriako langilleria eta landetako nekazariak gaita, hirugarren klase bat zegoen, garrantzi haundikoa: pobrezian bizi ziren anitz kategoriatako jendeak, ez bakarrik beheko mailletakoak, baizik baita zenbait gizaki, kulturaz eta jakitez ornituak ere. VARGA-k dionez beti, aberatsen eta boteretsuen gorrotz, erosotasun egarri eta aginte antisiaz beterik agertzen da kategorio hauen gizarte-kontzientzia eta sikologia. Horrelako anitz sartu bide zen komunista Alderdiak, eta bai iraultzaile bizi, bortitz eta ankerrenak biltakatu ere. Lenin-ek eta Kirov-ek, adibidez, bizikera bakun eta ukatua zeramatelarik, beste alderdideak, aldiz, aginduzale, boterezale eta ultrairaultzaile agertzen dira. Klase honetatik sortu bide zen Stalin eta nagusi jaiki zanean, ez zan proletargoaren indarretan oinarritu, baizik K.A.-ren burograziaz baliatu zen.

LANGILLERIAREN SAKRIFIZIOA

Stalin-ek «munduko bigarren gudua» bazetorrela erabaki zuen, eta 1929-an hasten dira «bosturtetariko ekonomi egitaranak». Zuzenago legoke, «industri azunaren» aurreneko egitarana esatea. Industrietarako kondizio bi derrigorrezkoak ditu, alde batetik erakunde bortitza eta estetiko produzio-indarren ugaritasuna. Stalin-ek, haatik, erakundea zentralismo burokratikoari egozten dio, eta produzio-indar ugariak langilleriaren sakrifizioz biltzea erabakitzen du.

Ekonomia oro, edozein erregimenetan, kapitalizatuz, kapitala metatuz, hedatzen da. Kapitala sortzeko, berriaz, ezin-bestekoa da, edozein sistematian, plusbalioa norbaitek bereganatzea. Kapitalismoan burgesiak; eta sozialismoan, hobe-ki esan, Rusiako sozialismoan nork? «Alderdiak eta burokraziak —dio VARGA (ikus 68 orrial.)— gobernatzen duten Estaduak bereganatzen du, komertzioaren bitartez, lan-indarrak sortu duen plusbalioa; eta plusbalio edo «soberakin» honetaz baliatzen da, herri-ekonomia indartzeko oroz lehenik, baiñan baita Alderdiako aristokrazia eta burokraziaren morkiñak eta etekiñak ugaritzeko ere».

Bi bidez bereganatzen du Estaduak langilleak uzten duen «soberakina»: gorenko prezioetan, ondasunak salduaz, eta lan-sariak, aldiz, behera ezarriaz nekazaritzan, are makurrago omen daude gauzak. Koljoretako nekazariak hirietara al-

E. Varga, hungriar ekonomilari ospetsua, 1964-an hil zen. BELA KUN-en laguna zen, eta Hungriako erreboluzioa zantatua gertatu zalarik, Leminek Rusiara deitu zion eta bai kargu haunditan ezarri ere.

Komintern-en urte batzuk igaro ondoren, Moskun, Ekonomia eta Politika Institutoko zuzendari izendatzen dute. Munduko bigarren gudua hasten den urtean, jakintzen Akademiako kide sartzen da.

Anitz obra atara ditu, batipat inperialismoaz. «Testamentua» deritzan azken idazti hau «Phenix» aldizkari klandestinuaz zabaldutzen eta, orainis, biltzebike zahar batek ekarri du mendebalera gordeka.

Le testament de VARGA

Suivi de textes inédits de Lénine

Le socialisme est-il trahi par l'U.R.S.S. ?

Présentation de Roger Garaudy

Un ouvrage du grand théoricien de l'économie soviétique, interdit en U.R.S.S.

Grasset

Varga-ren liburuaren erakusmena «Le Monde» aldizkarian

degiten hasi zirelarik, pasaporterik gabe ez zeukaten beren lurraldeak lagatzerik

ARISTOKRAZIA BUROKRATIKOA

Industrian eta nekazaritzan dau- den egiazko erlazio ekonomikoek zerikusirik ez omen dute komunismoaren xede eta elburuekin. Esan nahi du, erlazio hoiek zeoro zant- patzailleak direla, nahiz komunismoaren programa demogratikoa agertu.

Marxismoarentzat ekonomi-jakin- tza zera da: «Ondasun materialen produzioa eta banaketa ordenatzen duten lege sozialak jakitea» (O. LANGE). Rusian —Vargak dio hau dana—, ekonomiaz ez zegoen hit- zegiterikere. Ekonomia» zazpi zi- giluz jositako liburua» bezalatsu da- goelarik, munduaren aurrean aiza- tuak zerak izan dira: miazetaz, trenbidetan, argi-indarretan, eta beste industri abar anitzetan er- dietsi diren rekord eta heldura ukaeziñak eta ziñez harrigarriak. Materialzko produzio hoiek guziak, zernolako giza-erlazioz eta zenba- terañoiko giza-kostuz erdietsi diran galdetzen du, ordea, lehenik, marxismo teoriari. Arazo guziok, hots, egiazko ekonomi bizitza, isilgorde- rik omen daude.

Halere, makurrena beste gauza bat dela, dio Vargak. Nazioa gober- natzeko ez dala gauza aristokrazia hori. Paperkerian murgildurik, era- kundea berritza datorren idearik ez du onartzen; teknika asmamen anitz ehorzten omen dute; jakin- tzaren pentsamentu eta esperien-

tziak, sarritan gaitzerizkoaz begira- tzen omen dituzte.

Eta «Testamentuaren» azken ha- malau orrialdeak, sistemaren poli- ziaz agintearen dogmakeriaz, bur- geskeria txikiak, eta, bukatzean, komunismoari egiten zaien eska- rioaz, arras gogor mintzatzen dira. «GOIA», ZER DA?

Langilleria hain menperatua da- goelarik, «goitik» etor behar omen du gauzen eta egoeraren aldakun- tza. Baiñan «goia» zer den xehetu gabe, aitortzen honekin amaitzen du. «Komunismoak bi gauzok eska- tzen ditu, oroz gaindik: izpiritu demogratiko sozialista eta jendea jaregiñik eta norbere buruaren jabe bizitzea. Sistemaren oinarria, lan- gilleriaren autojestioa izanik». Gau- rregungo makurkeri izugarria, as- moz eta jakitez borrokatzen ez de- ño, komunismoaren eskarnioa ba- karrik omen da posible Rusian, beste ehun urtetan.

—oOo—

Nork bere irakaspenak jasoko di- tu idazti honen irakurtzetik. Nik behintzat hau ikusten dut garbi, geure herrina begiak itzuliaz: herri baten ikurriñaren atzetik, anitz jende mota biltzen dela iraultza- dian.

Elkartasuna derrigorrezkoa dela herri-ekintzarako. Elkartasuna, gai- ñera, ongi bereizturik egin behar dela, hau da, inperialismoaren mu- tillak dagokien tokian ezarriaz, hots etsaien landan, ez lagunenean.

GURUTZ ANSOLA

BAR - RESTAURANTE

bartolo

(Sabino Ceberio)

Amaiketako, bizigarri ta bazkari berezienak

Fermin Calbeton kaleko 38'an. Urrut. 11.743. DONOSTIA

MUEBLES
Biderarte

Avda. del Gral. Franco, 13
Urrut. 85 12 85

ZARAUTZ

Kabi berria dezute?

Ederkil

Osatu nai dezute?

Atozte, konponduko
gera-ta

arístegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

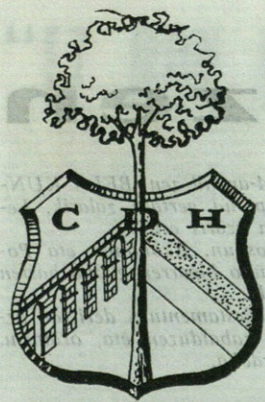
ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTITATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkifia: 12 0 65

DONOSTIA

ERRERA

Erri-ametsa: Ikastola

Ikastolari buruz zenbat galdera egin dizkiogu Irantzunkizuna dutenei.

Bere erantzunen bidez jakingo duug bertako berriak. Esta beste-rik gabe galdetzen asiko gera:

—Zenbat urte dira Ikastola iriki zala Herreran?

—Oraingo honekin lau urte izango dira.

—Eta nundik irten zan ikastola bat irikitzeke asmo hori?

—Herrerako guraso batzuk agertu zuten nahi hori; ordun bertako apaiz batek eta beste zenbait pertsonak bere laguntza eskeini zuten; berak hasi ziran ikastola iri-

kitzeko behar ziran guziak antolatzen.

—Eragozpenik handiena leku bat arkitzen izan genduan. Lehenengo urtean Mendi-zalekoak bere bil-tokia utzi ziguten.

—Hortaz geroztik lekuz aldatu egin ahal zerate?

—Zoritzarrez urtero izan dugu lekuz aldatu beharra. Igaz bi etxe-bizitzetan zatitu genitun haurrak, batean bakarrik lekuri nahiko ez gendulako.

—Aurten nola moldatu zerate?

—Aurten Eleizaren etxe-bizitza batean arkitzen gera, parrokiari eskerrak.

—Beste eragozpenik bai ahal dituzute?

—Bai! Tamalgarriena izan da lehenengo urtean eta azkeneko hon-tan euskaldun batzuen aldetik izan ditugun salaketak edo denuntziak; lehendabiziko urtean «Inspección de Enseñanza Primaria» deritzaionara eta aurten berriro hortara eta Ayuntamiento, haurrak soinu haundia egiten dutela aitzekei bezela jarriaz.

—Laguntzarik ez ahal duzute izan?

—Bai, laguntzak ere izan ditugu, Jainkoari eskerrak. Urtero lagundu digute lekua arkitzen, baita ere lehendabiziko maai eta aulkia prestatzen. Bertako sendi batzuek hile-ro edo urtero sari bat oraintzen dute Ikastolak aurrera jarrai dezan. Mil esker dano! Gogoan eduki behar dugu Ikastola herrikoa dala eta heriaren laguntza beharrezko duala.

—Andereño aldetik nola zabil-tate?

—Alde hontatik oso ondo gabil-tzala esatea beharrezkoa dugu. Bost andereño prest dagoz haurrak ezi eta haurreri erakusteko. Bostak hemengoak, Herrerakoak, dira.

—Zenbat haur dituzte?

—Oraingoz 121 haur ditugu; gehi-ago edukitzeko baimena ba-dugu eta eskariak ere etzaizkigu falta, baina ikastaroa ondo antolatzearen ezin izan ditugu eskari guziak onartu.

—Beraz Ikastolan erakusteko bai-mena ba-duzute?

—Bai, behar diran baimen guziak ditugu eta baimen horiek ditugu-nez gero gure haurrak «Cartilla de Escolaridad» deritzaiona ere ba-dute.

Eskertuaz, agurtzen zaitugu.

ERRITAR BATEK

ANA

LIBURUTEGIA - PAPERTEGIA

Unidad Residencial P. de Bidebieta

P. de los Olmos, 30

DONOSTIA

Urrutizkiña: 12 0 35

Narru

ESKU-ERAKUTSI TA BIDERAKO SALGAIK

POLTSK — ATERKIAK

P. de los Olmos, 30

Urrutizkiña: 90 5 54

DONOSTIA

Epildagia - Izoztegia

ARAMBURU

ETXETARA ERAMATEN DEGU

Av. Jose Elosegui, 15-A

Urrutizkiña: 52 0 33

ERRERA

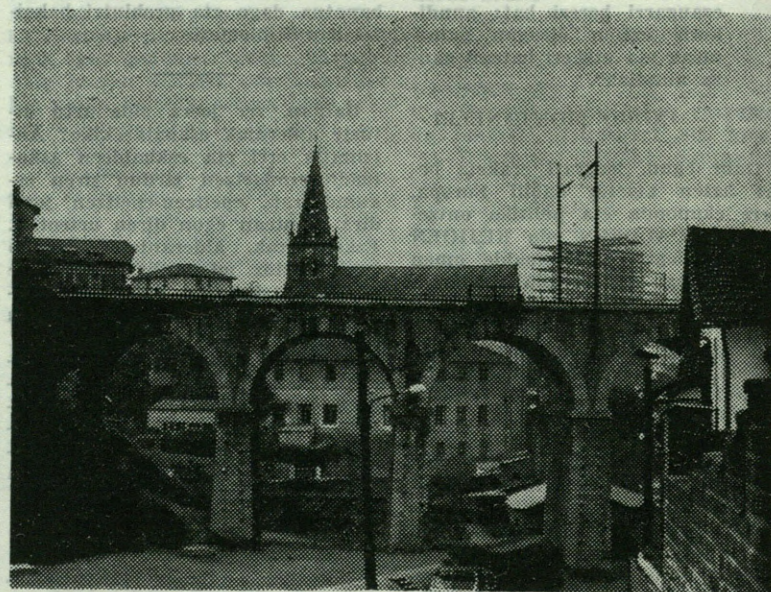
JESUS MARIA AGIRRE

Elektronika - Industrirako landegia

J. Elósegui, 33

Urrut.: 52682-52683-52684

Errera - DONOSTIA

ZULO HONETAKO BERRI

Aurtengo jaiak aurki dira ta ni hemen nator kantari, agur bero bat bidali nahiaz nere euskal anaieri. Kezka handiak herri honetan ba dira jaunak nabari, nik honen berri eman nahi diet jakin nahi duteneri.

Lehen genitun eratzailak aurten dira erretiratu jaiak antolatu behar honek nahiko lana, jaunak, bai du. Diru kontuan nahiz gaizki izan gazteak dira aurreratu, Batasunaren bidez dituzte aurtengo jaiak prestatu.

Izan ditek hau izatea berririk nagusiena, elkarte bat osatu dugu ta Batasuna du izena. Hortan daukagu herreratarrak geroko itxaropena danok batuaz lortuko dugu gaur behar dugun kementa.

Batasun hitza edera dugu hitza ez da bainan nahikoa behar bai dugu lortu, anaiek, batasun benetazkoa. Jakin dezagun onhartzen ere besteak duten asmoa ez dezagula inolaz galdu gaur dadukagun giroa.

Batasun bidez jasoko dugu gurea dugun herria nahiko problema ba dugu eta lana ere ez da txikia. Gaurtik aurrera bazter dezagun gugandik bakoizkeria billa dezagun jardun guzitan herrian irabazia.

Besterik gabe agur danori ikusiko gera sarri, gure jai hauek izango al dira zuek danontzat pozgarri? Nahi ba duzute izan, lagunak, gure herri honen berri aurtengo jaiak laister dira ta Herrera aldera etorri.

«TXURDIN»

PERTZAGINTZA

MANUEL AIZPURUA

METALEZKO LANAK, IPINTZEAK, KONPONKETAK

Azkuene - auzoa

Urrutizkiña: 90 4 82

Pabellon 8 - Casa Lasa

Carretera Pasajes S. Pedro

ERRERA

Ramón Vizcaino, S.A.

— OZTUTZEKO MAKINAK

— AIDE EGOKITUA

ESPAÑIA'KO LANTEGIRIK ARDURATSUENA

Donostia - ERRERA

BIDEBIETA

AUTO - SERBITZUA

Exetara ere joaten gera. — Itxasontzientzako sal-gaiak

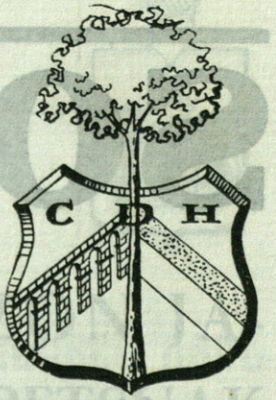
P. de los Olmos, 24 ta 26

Urrutizkiña: 99 7 23

DONOSTIA

ERRERA

«Batasuna Club» Elkartea Bizitzako bideak

(Errerako erriari maitasunez, bere, San Luis egun alai-etan).

bere olatu urdiritsu
ta, bere kresal sundazko
baretasun ta ekaitzez,
kaioak oiuka, gaurgero,
agurtzen gaituzten agurrez.

Mendi eta muiño artean,
ikuspegi eder askoren
magalpe sakon, babespean,
bultzabide ta bitzabalez
ona emen gure erria,
bideak damikioten bidez
bizitzako oiñarritua;
ona bai, lantegi ta etxez,
ekiñalazko ekiñean
mundurantz bideratua.

Olaxe... —bide auen bidez—
biziari gores ta, agurka,
egurats epel edo otzez,
itxaroz-itxaro gabiltza
anitz neke ta buruauztez,
bizitzarako bear ditugun
bideak bakoitzak irekiz
elkargintzarik ederrenez.

Bestalde, etorri betean,
erriaren oiñateraiño
makurtzen zaigu itsasoa,

MUNIATEGI

Edestia ta beste auzo-zeatasun batzuek alde batera utzia, Errerak urtero bezela alaitasun baikor ta ederrenez ospatuko ditu bere jaiak. Kirol ta polasez gainera, anitz dantza-talde, txaranga, txistulariak, erestaldeak ta abar ta abar, ta, batez ere adiñeko giza-emakumeez ta bertoko ta albo errietako gazteria alai ta bikaiñez bete izango da bai gure erria San Luis egun eder gogoangarrietan. Errera urterik urtera, aunditzen, zabaltzen, aldatzen, ari zaigu industri ta lanaren bidez.

Aldatzen ari zaigu bai ta, aldatze onek alderdi onak ta txarrak ditu. Zer egin? Nola neurri egoki batean gelditu?

Mundua aurrera doa ta erriak ere loak artu gabe, aurrera jarraitzeko beartuak dagoz bizi nai ba dute aldiari dagokion eran. Erri langille ausarten antzera Errera amaika lantegi zabal, ederrez jantzia dakusgu ta beste ainbeste etxadi txukunez edertu ta ornitua.

Bestalde tamalez, irekitzen ari diran bideberri ingurukariaren erruz, etxe asko lurreratun izan dira ta, oraindik zutik dirauten eliza, ikastola ta etxeren batzuk geiago, azken berdiña izango dute.

Gero... eliza ta ikastola berriak nun ta noiz eraikiko dituzte? Bide ingurukari onen bidez, Errerako sendi askori burukomin ta tokiz aldatu bearra etorri zaizkate. Ona emen, ikuskizun, alderdi triste bat, diruz ordaintzen ez dana.

Baiña, badegu beri on bat ere orde: «Batasuna» elkartea. Izen

egoki ta politez egun auetan bat-taiatu ta irekia izango da, gazte ta bai adiñekoan amets egiztatua dan elkarte apal ta begiko, Goizabal deritzan etxearen barrunbean. Batez ere gazteak, elkarte, etxe-babespe baten egarri bizia zeukaten ta, guraso asko kezkatu arkitzen ziran seme-alabak nola auzo-errietara aldentzen, sakabanatzen ziran ikusiaz, tamalez, errian ez zutelako beren billera ta elkarguntzetarako ain bearezko dan biltoki, aterpe egoki bat. Ortarako izentatua zeukaten batzordeak aalegiñak-aalegin, berein eragozpen arkitu zitun bere eginpidean, jo batera ta jo bestera, erriaren biotz-muinean lokal egoki bat lortzeko asmotan.

Bi urte luze ta geiago igaro ondoren ta, zorionez, ainbeste zalan-tza ta izerdi, ainbeste kezka ta eztabaidatxo neketsuz eskuratu dute ainbeste aalegin burutsuren aterpe pozgarria.

Eragozpenak batetik, eragozpenak bestetik, ill ez bizi, batzordekoak, era samingarian arkitzen ziran asmo garrantzitsu, asmo bikain eder ori aurrera eraman eziñik. Baiña azkenez, ¡eureka! Lasalle-ko ikasle izandakoekin batzartu ta eztabaida ta bakoitzkeri batzuen ondoren, danak, eginbide amesgari, egitarau aurrerapidetsu batera gogorik onenaz iritsi ziran. Ortik sortu ta ortik dator elkarte onen izen egoki ta ederra: «Batasuna».

Erri-zale ta kultura-zale guztien izenean antolatua izango dan elkarte onek, guztion laguntza bero

bat bear du, bide zuzenetik ibilli ta iraun dezan.

Danok dakiguna da ta, aspaldiko esana: Batasunak egiten du indarra. Au egia dala ezin ukatu. Bizitzako eginkizun ta mailla guztietan banaketak, zatiketak, elkarren arteko ikus-ezin ta burrukabide gorrototsuz gainera, auleria ta desegitea dakazkite. Beraz txalorik be-roenak ainbeste zalan-tza ta gora-beera, ainbeste neke jasan ondoren, elkarte au eratu ta antolatzeko lanpetu diran batzordeko ta laguntzaile burutsu, biotz oneko guztiei. Zorionak.

Zorionak batez ere zuei gazteoi, aterpe elkargarri, egontoki apal, etxe-barrunbe baten jabe egin zera-telako zuen asmo zintzo, amets ederrak bete ta aurrera eraman aal izateko, bai kirol-jolasak, erri-jakintza ta abar, kultura ta gi-zarte bidez, elkarrekin elkarrago ta batez ere gure erriaren onerako gogotsu lan egin dezazuten. Euske-ra saillean lan ederra egin zenezakete, ikasi ta erakutsiz. Premia du, bai, il zorian arkitzen dan euske-ra gaixoak!

Ekin ba, gazteok, zuen bizitzako egarria iturri garden, ur garbian asetuz, elkartasun on baten bidez zorioneako izan zaitezten. Ekin zuen adimena ta biotza, erriagana urreratu ta zabalduz, zeuen bizibideko etorkizunaren ateak irekiz... Ekin bai, nortasuna sakondu ta ukitzen diezuengauza guztiei gazte-ikur erdugarri, itxaropen bizi-garri bat erantsiz.

MUTARSA

«Casares» Makiñadum Aroztegia

ETXEGINTZATARAKO TA KARROZERIGINTZAK

Urrutizkiña: 51 9 35

ERRERA — (Donostia)

DAMI

ANDRE TA AURRENTZAKO OIAL-GAIK

Avda. Jose Elosegui, 15

Urrutizkiña: 51 7 34

ERRERA — DONOSTIA

Mumen Oiñetakoak

Era askotako gai eta prezioak,
gixakume, emakume ta aurrentzako.

Casa Sarriegui, 15 tris

Urrutizkiña: 51 8 28

ERRERA

Gráficas Guiba

JOSE LUIS GUINEA IBÁÑEZ

Sal-erosketarako ta Industrirako irarketak

«IKUSMEN EDER» ETXEA

Urrutizkiña: 51 0 91

ERRERA — (Donostia)

JOSE RAMON GONZALEZ BADIOLA

RADIO BUENOS AIRES-KOA

Etxeko Elektri-makina

eta esku-erakutsiak.

AUKERA AUNDIA!

Avda. Jose Elosegui, 15

Urrutizkiña: 52 3 24

ERRERA — (Donostia)

Utsune au ordainduta dago,
naiz eta bere jabeak izena
argitaratu nai ez badu

ERRERA

SOBERANO

Ai... ta alako
gizonentzat,
ala ere!

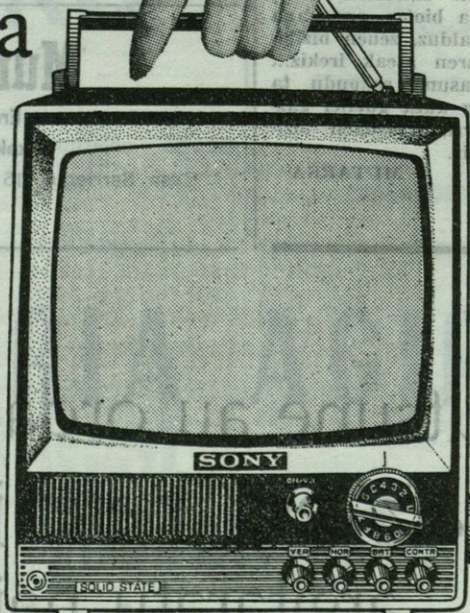
GONZALEZ BYASS

BAI, EDARI APARTAI

RADIO SHI

Sony da
ametsaren izena

ariñena, telebistarik
eskurakoiena
(beatz batez eustekoa)

SONY edozein tokirako da
SONY'k 4 kilot'ardi pixatzen ditu
SONY 9'ko argi-laukiduna
SONY iru senti-giltzaduna
SONY aurrez-aurrezko abots geitzailleduna
SONY etxeko tximist-indarrez eta
bateriz erabiltzekoa
SONY'k lau izki ditu:

SONY

Donostia'ko ordezkari: A. Mendizábal Obanos - Peña y Goñi, 5 - Urrut 10811-Bilbo'ko ordezkari: J. M. Lara - Fica 8 - Urrut 239642
División Audiovisual: Irrati, telebista, magneto-soiñu ta magnetoikuskiak. División Sobax: Elektro kontatzaille eskurakoiak.

Perfumeria URBIETA

Ederketa - gela

Donostia'ko Urbieta kaleko 14'garrenean arkitu di-
tzakezu:

BALENCIAGA, CARVEN, CHRISTIAN DIOR, GUER-
LAIN, HARRIET HUBBARD AYER, HELENA RUBINS-
TEIN, LANCASTER, LANCOME, MAX FACTOR, PA-
YOT, REVLON.

Urbieta, 14

DONOSTIA

ERLOJU TA BITXITEGIA

Edoardo Choquetia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijon,

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Ali-
cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'ra.

Astean Iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

ARATE OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Víctor Pradera, 2
Urrutizkiña: 25700

DONOSTI

15 urtetatik gora-
ko neska gazte-
txoentzat

Donostiako residentzi ba-
tean, egun erdiko lana eta
beste egun erdia ikasketaren
bat egiteko aske izango di-
ralarik, lauren bat neska gaz-
teentzat lekua eskeintzen da.
Jana ta oea lanaren truk
emango zaie.

Galdetu ZERUKO ARGIAN
edo 17118 urrutizkiñean.

ZAPATERIA ZUBILLAGA

Zapataria naiz ogibidez,
ta noan zapatengana,
sinistu ondo gelditzen dala
eskuz ikutzen dedana.
Nola konpontzen, ala tinta-

[tzen,

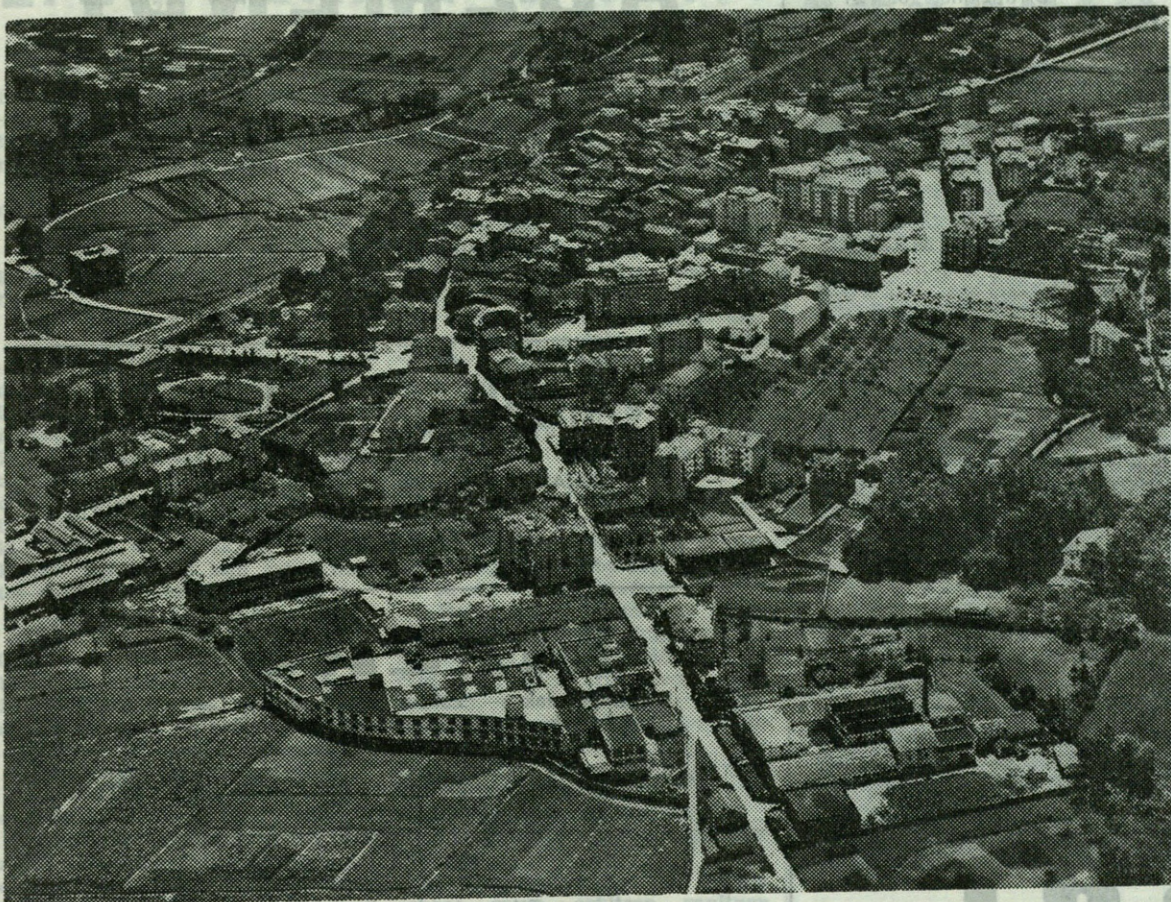
txukun egiten det lana,
olako lanik baldin badezu
azaldu zaite nigana.

Prim, 53. Donosti.
Urrutizkiña: 23443

ERNANI

J A I A K

Berriro jaietan degu Ernaniko erri argia. Kardaberaz jaioterriak ba du inguruan alako ezaguera berezi bat, Donostian bizi danak, ezin aaztu dezake Ernaniko erria. Egunero aruntza ta onuntza dabilzten berbi-llak, gogora ekartzen digute erri ori.

—o0o—

Aintziñatik datorkigu erri orren aztarrena. Uste denez, 930'garren urtean izan zan Kastillako konde Fernan Gonzalez'ek iritxi zuan autarki-bakar-legea, Orduko agirian, an agertzen da Ernaniren izena. 890'garrenean berriro, Baionako eliz-barrutia erabaki-nairik egin zan agirian ere, aitatzen dute Ernani.

Urteak aurrera, 1.180'garren urtean, Nafarroako Errege zan Santxok, eman zizkion zeatz, erriak izango zituan lurak. Eztakigu garbi noiz egin zan bere buru-jabe; baiña Donostian pakebidez egin zan elkar-agirian garbi agertzen da, ordurako Ernani bere jabe zala. Agiri au, 1379'garrenean, abuztuaren 2'an sendotu zan.

Zoritzarrez, Ernaniko agiritegia, ziaro erre zan. Ortik dator gaur Ernaniko gorabeerak, ezin garbitua. 1512'an ere, berriro suak ondatu zuan erria. Su arek eraman zituan berarekin, Errege Katolikoak Ernaniri eskeini zizkieten erri-aginteak. 1542'garrenean, Carlos I'goak berriro zizkion erri-aginteak. Ala, aintziña, Er-

nani, erri armatua ta esitua izan zan, Donostiatic urrean zegoelako. Muga ere urbil du. Begiratu bearra zegoen, beraz, Frantzi-aldetik arriskurik zetoerenerako. Orregatik Gipuzkoako Tertzioak, an zuten beren bil-lekua.

Frantsesek erria zanpatu zutenean, berriro erre zuten inguru. An burrukatu zan frantsesen kontra, ta karlisten gerrateetan. Erregeak bein baiño geiagotan igaro ziran erri ontatik. Felipe V'garrena aien artean egon zan denbora geienean bertan. 1701'garrena zan, eta errege ura Ernanin zala, egundoko denborale gogorak artu zuan, Eguraldi txar arek iru egunetan lotu zuan erregea Leizaurko Jose Antonioren etxean.

—o0o—

Arbizten eta erriko deitura nagusien zale diranak, Ernanin arki ditzakete bat baiño geiago. An dituzue sendi auk: Altzega, Argindegu, Aristizabal, Aierdi, Bergara, Diustegi, Etxe-erreaga, Elduaien, Erratzu, Lasartebeñgoa, Lizarraga, Londaitz, Luebana, Marielus, Miner, Oarriz Olaskoaga, Oillo Sagasti, Santo Domingo, Sasoeta, Sasoeta-Arretxe, Sasoeta-Txaukoineta, Urbieta, Zabala-ga ta Zamora. Gaur, Ernanik bere barruan artzen ditu gainera, Fagollaga auzoa, Lizeaga aldea, Puerto Villas, La Florida ta Lasarte. Azkenengo au da nagusierna, auzo oietan.

Bizilagunak ugaltzen ari dira Ernanin beste erri askotan bezala ta industri berriak sortu dira azkenaldi ontan.

—o0o—

Ba ditu gizon argiak ere. Emengoa zan, Paviako gudatean Frantziako errege Frantzisko I'goa prisionero artu zuan Urbieta'r Juan gudaria, Onen seme Juan Esteban, Italian, Tilesiko gotzai izana degu. 1615'garren urtean, giza-jakintsurik bikainenetakoa izan zan ere Etxezarreta'r Luis Agustin Kardaberaz, jesulagun argia, aiatatu bearrik ez degu. Oken-do'tar Antonio, itsas-gudalari entzutsua, emengo semea zan, Perkaiztegi'tar Gonzalo'k ekarri zuan leen-biziko aldiz artoa Ameriketatik Europara, eta abar eta abar...

—o0o—

Leen, sagardotegiak ematen zioten izena. Gaur ba du industri oberik. Donostiatic orren urbil dagoela, bizitzeko erri atseginenetakoa da. San Juan jaiak dantzatu nai dituanak, ba du Ernanin leku goxorik franko. Seniderikan badezu, aukera ederra erria agertzeko. Besteak beste, ernaniarrek ez daukate saltzeko beren jaiak.

ERRIKO-SEME

ERNANIKO ELIZA, GAUR...

Ernaniko Elizari begira nago. San Joanak dira ta gure zaindaria bultzatzen nau nere barruan daukada-na azaltzera.

Konzilioa bukatu zan. Itxaropen aundia genduan. Danok poztu giñan. Eta zer? Zer gertatu da gero? Ernanin Konzilioa igaro aal-da? Galdera au apaizentzat bakarrik ezta; da-nontzat egiten det nik gaur...

Batzar Nagusi edo Konzilioak bide batzuk ireki zizkigun. Beñ baiño geiagotan pentsatzen egon naiz Konzilioa emen, gure Elizan gelditu gabe joan ote dan...

Nun dira laikoak? Nun dira Parroki-batzordeak? Nun dira beste ainbeste berritze?

Garai bakoitzak baditu bere ezau-garri eta bearrak; erri bakoitzak izaten ditu bere une egoki ta bereziak. Elizak ezaugarri ta une berezi oiei erantzuten ezipadie, bear bada denbora luzerako atzeratuta

gelditzen da. Ez ote zaigu auxe guri gertatuko?

Apaizak eta laikoak artu-eman geiago bear genduke. Nork eman bear du leenengo pausoa?

Gazteria Elizatik oso urrutiratu zagu. Gazte asko, bai neska bai mutil, gure Eliza onekin ezertxo ere jakin nai ez dute ikusten ditugu. Ez aal litzake egokia gai oni buruz azterketa sakon bat egitea? Zergatik urrutiraten ari da gazteria? Zer egiten du Elizak, gaur, gazteriarengana biurtzeko?

Or gabilta, Aaiuntamentua dala edo lan-gaia dala edo erriaren nortasuna dala, burruka bideetan. Bearezkoa dala deritzat eta orregatik orrela jakatzen naiz. Baiña, kristau geranok gure etxeari ere begiratu bearko diogu: ez aal da ola? Eta, nik uste, gure Eliza etxe-barruan zeregin aundia daukagula.

Au da nere dela eta nere eskaria: urrengo urteko San Joanak ez

gaitzatela gaur bezala arkitu. Konzilioa gelditu dedilla gure artean eta gaurko eguneko Eliza-elkarte bizi bat egin dezagula.

ERNANIAR KRISTAU BATEK

ETXARRI

ARRANDEGIA

Kale Nagusia, 50 Urrut.: 50401

ERNANI (Gipuzkoa)

ERNANIAR GIZON JAKINTSU TA OSPETSUAK

KARDABERAZ

Agustin Kardaberaz, jesuita San Inazioaren jarraitzailea orain berreun urte edo izan zan euskal zalea. Bere itz biotzekoak idatzia dago izan zirala **JAIKOAK NAIDU** **EUSKERAK BURUBA JASOTSEA**. Santutasun usaian il zan bere autsak daude Ernani ontako elizan Aldaretan bear zuen Santu askoren gisan baiña erriak Erromara eskatu gabe ezin izan.

ITURRIAGA

Au ere Agustin, apaiza kale nagusian jaioa Euskeraz berrogei tamar ipui politik jarritakoa. Eusko Ikaskuntzak balezake nola bait argitaratzekoa Eusko ikastoletan aurrentzako nola baitekoea. Virgilio-ren Eglogak ere Euskeratu izan zituan Orrenbeste urte barruan irakurri eta artu buruan: Euskera alde denbora aietan zer lan ederra egin zuan gu oztuta gaudenentzako artu ditzagun gogoan Arren itzak daude bere erri Ernani'ko Illerriaren sarreran: **LAIXTER ESANGO DA ZUENGA** [TIK] **ESATEN DEZUTENA GUGATIK IL ZIRAN**

ORKOLAGA

Pedro Orkolaga, au ere apaiza erderaz astronomo izenekoa Igeldoko mendi muturrean lan ederra lagun urkoaren alde beti egindakoa. Oraingo tramankulu ta tresna gabe milla arrantzaleen bizia gordetakoa.

PERKAIZTEGI

Beste bat geiago au ere apaiza eta ez zan izan oso tontoa Ameriketara joan da ikusi zuan emen ez zana bazala an naikoa eta ezagutzen ez zan janaria arrek ekarri zuan, artoa gose zeudenak asetzeko janari betegarri ta modukoa.

OLAIZOLA

Egun gutxi dira urte bat bete zala Joseba ereslari azkarra Jaunarengana joan zala. Txistu antzerki eta ereslaren egiazko egillea datorren astean eskeintzen dio Ernanik omenaldi ongillea.

TXIRRITA

Zer esan genezake onetaz gure denborako olerkaria bere etxe Latzezarrean. Onyitik arri aundi bat da ekarria eta izki berezi bereziakin bere omenez merezi eta jarria. **EMEN JAIO ZAN TXIRRITA** **JATORRIZ BERTSOLARI AGUR** [GARRIA.

TXABOLATEGI

Au izan zan bertsolaria denbora aietan onenetakoa. Orain eun da irurogei ta bost urte Zabala Amezkettarraren aurka ateratakoa Billabonako plazan omen ziran lau milla personek betetakoa. Orduan ere bertso gogoa bazan da orain izateko ez da arritzekoa.

PEDRO MARI OTANORENAK ERNANIRI JARRIAK

Euskal zale izan dala Ernani Orretan ez dago kezkarik, Naikoa da irakurtzea Pedro Mari Otañok berari jarririk beste batzuen artean bertso oiek dauzkagu gogoz aukeraturik.

EUSKALDUNEN OITURAK TA GURE IZKUNTZA JAKIN NAI DITUBENA **JOAN BEDI ARUNTZA** **NOLA EUSKERA DAGON IYA UMEZURTZA** **AUSAPAI TXARREKOAK** **NAI DIOTE BULTZA** **ERNANI ZU ZERADE** **EZTI ONEN EULTZA**

ERNANIKO ALABAK **EDER TA TXUKUNAK** **ZUEK ZERATE** **EGIAZAO EUSKALDUNAK** **ORAINDIK ZAUDETENAK** **AINGERU KUTUNAK** **GERO IZAN ZITEZTE** **ANDRE T'AMA ONAK** **BETI SORTU DITEZEN** **SEME BIOTZ DUNAK**

Denbora aietan fama aundikoak izan ziran emengo burni olak Aingura edo anklak eskuz Pagolla aldean egiten ziran Urumea ibaiez egur gainean Portu barriora ekartzen zituzten emen txalopa edo gabarra aundik itxas ontzi aundiara Donosti edo Pasaira eraman.

JUAN DE URBIETA

Erniarra gendun au ere Erefiotzu ballarakoa bera gudari bizkor ta bulartsua gelditzen ez zana atzera. Franzisko errege prantzesa iritxi zan prisionero artzera Bizia salbatu zioloa eman nai izan zuen bere etxera baiña naiago izan zuan ezurrak erriko elizan ustea.

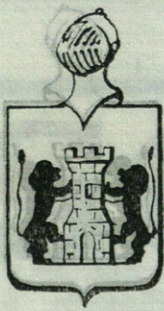
ANSORENA

Ezi utzi bada aiatatu gabe txistu tartean jaio ta bizi ainbeste urtean orrin arte Isidro dago lendabizi Seme, alaba, praile ta monja txistu jotzen danari erakutsi berak egindako txistuak Ameriketara ere bai iritxi.

ELTZEKONDO

Onen alde ere asi ezkeru luze joango litzake, bere indar kontuko abildadeak bukatu ez litezke denborak agintzen du eta onen indar kontutaz gauz aasko esan nezazke.

EUSEMIATZ

Juan Usandizaga

ARATEGIA TA TXERRIKIAK

Kardaberaz, 39
Urrut.: 59561 (Arategia)
59460 (Etzea)

ERNANI (Gipuzkoa)

Esteban Alberdi

ARATEGIA

Kale Nagusia, 13 Urrut.: 50527

ERNANI (Gipuzkoa)

JOSE M.ª ARROZPIDE
EIZAGIRRE

«DORI» akeitetxea

Elkano, 12-1.º C

Urrut.: 59959 - 59836

ERNANI (Gipuzkoa)

ANDREE ILLE-APAINKETA

Maria Anjeles

Txirrita 1-bajo Urrut.: 50253

ERNANI (Gipuzkoa)

ANTXON ADARRAGA

GOZOTEGIA

Urrutizkiña: 50402

ERNANI (Gipuzkoa)

Esnal opil- gozotegia

Iz. izua, 7 Urrutizkiña: 59483

ERNANI (Gipuzkoa)

Arregui Etxea

EUNAK, SOINEKOGINTZA, BITXITEGIA

ARAMA

«FENSA» — TXIMIST-INDARRA INDUSTRIARAKO ETA

AUTOMOBILLENZAKO ERE BAI

Perkaiztegi, 23 (Atxietas) Urrutizkiña: 59 1 21

ERNANI — (Gipuzkoa)

FRONTON BAR

OTORDUAK ETA EDARIAK

Kale Nagusia, 5

Urrutizkiña: 59 9 33

ERNANI — (Gipuzkoa)

"zulaika" arazogintza

MUGARAKO AGIRIAK, GIZA-AGIRIAK, e. a.

Mayor, 2

Urrutizkiña: 59 4 94

ERNANI — (Gipuzkoa)

"EGUZKI" Drogategia

USAI GOZOTEGIA

Mayor, 45

Urrutizkiña: 59 3 33

ERNANI — (Gipuzkoa)

iradi

DROGA-GAIK — USAI GOZOTEGIA

Kale Nagusia, 40

Urrutizkiña: 59 6 25

ERNANI — (Gipuzkoa)

MANUEL MUXIKA

«AXALA»

Margogintza ta apaingintza Paper margoituak

Atzurdin eta zuraren itxurakoak

Barrio Liceaga

Urrutizkiña: 59 5 36

ERNANI — (Gipuzkoa)

Antonio Iradi

UR-BILLATZAILLEA — RADIESTEISTA — LUR-AZPIKO URAK

MIATZEN ETA BILLATZEN AITUA

Mayor, 40

Urrutizkiña: 59 6 25

ERNANI — (Gipuzkoa)

GORROTXATEGI'TAR LUIS

GARAGARDOAK — TONIKAK — GASEOSAK e. a.

GURELSA-REN ZABALTZAILLEA

Kale Nagusia, 40

Urrutizkiña: 59 3 56

ERNANI — (Gipuzkoa)

AUZMENDI

Urrutizkiña: 50 1 54

ERNANI — (Gipuzkoa)

Urrutizkiña: 89 16 93

LAZKAO — (Gipuzkoa)

«zabalegi» joskintza

ALKANDORAGINTZA — OIÑEKOAGINTZA...

Izpizua, 17

Urrutizkiña: 59 8 01

ERNANI — (Gipuzkoa)

LIZEAGA

Burnitegi-gaiak — Esku-erakutsietarakoak — Ontziak
Kristal-gaiak — Tximist-indarrekoak — Eize ta Arran-
tzarako salgaiak

Mayor, 29

Urrutizkiña: 59 6 44

ERNANI — (Gipuzkoa)

BAR «INAXIONE A»

ARDO BELTZA TA AKEITA BEREKIZIKOAK

Taberna asko dirade, baiñan

aukeratzeko uneak,

bildurrik gabe aukeratuta,

sar zaite «Inaxionean».

kafe ta ardo txit bereziak,

merke ta aukeramenen.

Edan lasai ta bizi zaitezte

olako gozamenen.

Perkaiztegi, 35 Urrutizkiña: 59 2 58

ERNANI — (Gipuzkoa)

LEOKADIZTI

LIBURUTEGIA — PAPERTEGIA

Avda: Juan de Urbiete, 6

Urrutizkiña: 59 2 29

ERNANI — (Gipuzkoa)

PAPEREZKO POLTSEEN LATEGIA

Franzisko Ormazabal

PAPEREZKO POLTSAK — BILTZEKO PAPAERAK

Mayor, 55

Urrut.: 50219 - 59051

ERNANI — (Gipuzkoa)

arregi ERREDIZAK

ATOZ GURE ETXERA ERAKUSTEGIA IKUSTERA

Elkano, 10-12

Urrutizkiña: 59 4 46

ERNANI — (Gipuzkoa)

G O Y A

DROGATEGIA TA USAI GOZOAK

Izpizua, 17

ERNANI — (Gipuzkoa)

ZARAUZTARRA

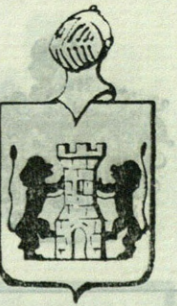
ERREDIZGINTZA

(Amuebladora)

Urrutizkiña: 50 0 64

ERNANI — (Gipuzkoa)

ERNANI

ERNANIKO IKASTOLAN, ELKAR-IZKETA

Euskal giro edera arkitu degu Ernaniko ikastolan, euskera ume-
-ao guzietan, euskal idazketa idaz-
-ti eta bioketan eta arpegi alaiak
neska-mutil eta Irakasleen artean.

Irakasle batzuei egindako galde-
-rak eta erantzunak.

—Noiztik ikastola Ernani?
—Zazpi urte dira asi ginala, Ira-
-kasle bakarra leenbizi; orain 10
-bagera.

—Zer laguntzak dituzte?
—Batzordeengandik laguntza oso-
-osoan degu, ikastola ederra gela
-ariñ eta argitsuekin, bearezko zaiz-
-kigun langaiak ere badaukagu, gu-
-re lana eskertzen badaki eta Ira-
-kasleen ordainketak eta diru gau-
-zak beregain utziak ditugu. Eta
-danok dakigu ikastola ez dala ira-
-bazgarri. Umeen gurasoek ere eder-
-ki erantzun digute, ekarri nai diz-
-kiguten aur guziek ezin artua iza-
-ten da gure arazorik aundiena.

—Zein senditakoak dira aurrak?
—Danetoak, euskal euskalduneta-
-koak, euskaldun berrietakoak eta
-baita ere erdeldunak; azken mai-
-lara iristean, danak euskaldunak
-ditugu.

—Zenbat urtetakoak dituzte?
—Lau urtetik 10 urte artekoak.

—Ikastolako laugarren urtea egin
-ondoren nora dijoaz aurr oriek?
—Gurasoek nai duten tokira, Li-
-zeora, Donostiako "kolejiotara" eta
-ez aaztu Ernaik bi ikastetxe biga-
-rren mailakoak dituala, orrera ere
-joaten zaizkigu.

—Erakusbideaz zer?
—Ongi, umeek bizitzen duena
-ikasten du ondoena, guk bide ori
-erabiltzen degu. Aalegiñak egiten
-ditugu gaiaren sustraia azaltzen,
-bizierazten, nondik datozen eta zer-
-gatik diren orrela, "lopiakakin" esan-
-go genduke erderaz. Eta euskera
-ikaragarria da ontan, burutabidea
-(lojika) dario alde guzietatik. Zen-
-bat euskal izenak esan ordurako
-azaltzen dute beren burua. Idaz-
-keta ere jatorra degu (Ortogra-
-fia Racional). Beste izkuntzetako
-Irakasleak inñartsiz (enbidiz) begi-
-ratzen duten idazkera; Elizti gaie-
-tan (Gramatika gaietan) an eta
-emen ari zaskigun Irakasle aund-
-iak erabiltzen duten idazkera. Ira-
-kasle asko gera esaten degunok:
-Zer dala-ta baztertu nai digute
-idazkera au?

—Itz egin dezagun euskal idaz-
-tiez.

—Euskal idazti askorik ez dau-
-kagu, bear aundia degu 5, 6, 7

urtetakoentzat, baiña idazti egileak
-Irakasleok gogoan euki bear gai-
-tuzke eta iritziak eskatu guretzat
-lanean asterakoan.

—"H" az zer diozute ba?

—"H" guk egin degu artu. Begi-
-ra: Euskeraz (Zerbaitegatik esaten
-degu "Lojika" daukala) ots bakoi-
-tzak izki (letra) bat du. Esate ba-
-terako B aski da BA, BE...ren-
-tzat, V alperrik; KA KE... aski,
-CA, QUE... alperrik. Otsik ez due-
-nak (lojikaz) ez luke bear izkirik.
—"H" ak ez du otsik gure artean,
-beste aldean ere gero ta gutxiago
-(ikusi HERRIA aldizkaria). "H"
-zailtzalea degu eta batez ere bu-
-rutabidearen (lojikaren) aurka di-
-joan. Izkuntza guziak errazten ari
-diranean gu zailtzen asi? Gu ge-
-ren buruaren aurka?

—Bat baño geiagori au eritzun
-diet. Kastelanoz ba-dago ba eta
-ez da ezer ere gertatzen.

—Bai orixe, "F" latina ez aal-da
-ba? Euskera ordea inguruko iz-
-kuntzak ez beralakoa degu, beraz
-ezin erdel oriek artu ereduz (mo-
-ezdeloz), gurea ez dator "Latine-
-tik", ez da romanze, naiz idazketa
-batzuek antz aundia izan; gure
-lagun batek iztegi (Diccionario)
-kastelanozkoa erabiltzen du ba-
-tzuen euskal idazketak ulertzeko.

—Eta batasunerako ez degu bear
-"H" ori?

—Gramatika ikasten ari ginala
-zenbat gauza arkitzen genituen
-beste aldekoak guk baiño obeto
-esan eta bereixten zituzteñak, NOR-
-NORK bat baiño geiago diranean
-eta abar. Goazen aiek obeto idaz-
-ten dituztenak artzea, ez iñungo
-akatsak, batasuna egiteko ezin da
-iñolaz ere erri izaeraren aurka jo.
-Aalegindu gaitzen batasuna sor-
-tzen baiña errialde bakoitzatik
-gauza onak artuaz.

—Eta ikastolatik ateratako nes-
-kato-mutikoekin artu emanik bai
-aal-dezute?

—Bai, bai asteazken arratsalde-
-etan azaltzen zaizkigu eta emen-
-goekin batuta ibilaldi abesti, soin-
-keta (jimmasia), esku-lana eta
-abar egiten dituzte ikastol-kutsua
-gal ez dezaten.

Arratsaldeko 6'ak dira Irakasle
-auei bere lanarengatik zorionak
-eman ondoren irten gera. Gero ta
-indar aundiagoa artzen ari da Eus-
-kera Ernani. ZORIONAK ER-
-NANIRI.

XABIER ARCELUS

COLOWAL

PAPER MARGOZTUAK
Sendakintza-tresnak - Etxerako elektika apailluak
VILLA MANOLO
MARTUTENE
Kardaberaz, 41 Urrutizkiña: 59 4 31
ERNANI — (Gipuzkoa)

DUGUNA

PAPERAK ETA ESKULANAK

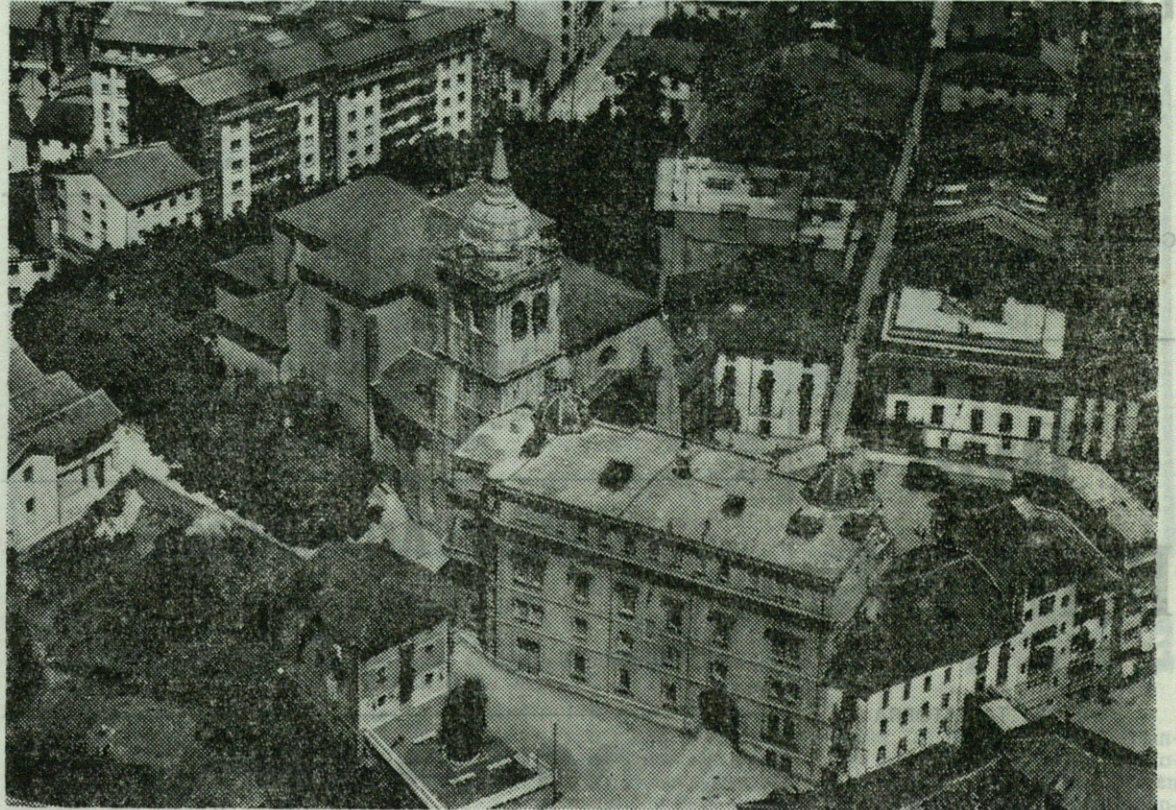
Kardaberaz, 60

Urrutizkiña: 59 4 05

ERNANI — (Gipuzkoa)

erriko jaiak dirala-ta

ERNANIAR BATEN KEZKAK...

Erriko jaiak dirala-ta, etxekoan-
-dreak etxea garbitzen eta apaintzen
-saiatzten dira... Ernaniar danok, gure
-etxe bezala degu gure erria. Urtean
-bein, bederen, bakoitzak gure ba-
-rruan darabilzkigun bezkak atera-
-tzea ez aal-da egokia?

Beste askoren artean, auek dira
-gaur aitatu nai ditudanak.

Ernani beti «liberal» edo askata-
-sun-zale ots aundiko erria izan da.
-Orrela esaten dute, beintzat, kan-
-potik begiratzen digutenek. Gaur
-zenbaitek nai lukean eta alde as-
-kotatik eskatzen dan askatasun gi-
-roa omen zan, emen, Ernani...

Gaur zer? Ez ote du, gure erriak
-bereiztasun eta aberastasun ori gal-
-du? Galderatxo bat besterik ezta,
-egun auetan gere buruari, azter-
-keta-bide, egin dezaigun. Batak
-besteari bear dion begirune eta
-itzal aundia, nun da? Leenago, bes-
-teen eredu izan bada, ezta kik gure
-erriak aberastasun ori galdu ez ote
-duan...

Erri guztietan nabari dira ezber-
-dintasunak; bereizketa auek irabaz-
-pidean agertzen dira, batez ere.
-Gure errian bada asko kezkatzen
-nauan zerbait: langille artean ez-
-berdintasun izugarriak nabarmen-
-tzen dira. Burura datozkit papele-
-retan lana egiten duten zenbait lan-
-gille. Lotsagarria, benetan! Pentsa-
-tu aal dezu, beñiere, langille oiek
-zenbat irabazten duten?...

Erri naastua dago Ernani. Eta ta-
-malgariena: erdeldun kutsu izaga-
-rria. Klean gora, klean beera, er-
-deraz entzungo dezu geiena. Erna-
-niar berak ere erderaz mintzatzen
-ikusiko dituzu.

Zer gertatu da? Zer gertatzen da?
-Nork du errua?... Guk ere bai, nos-
-ki; gurasoek berea, gazteek, berriz,
-zer esanik ez.

Kaleak euskal izenez; umetxoak
-euskal izenez; San Joan jaietako
-egitarau edo programa bi izkuntza-
-tan... Eta zer? Ori da xamurrena.
-Gau-ikastolak asi ziran; zenbatek
-jaraitu dute azkenetako?... Erri as-
-ko da ontan guri irabazten digute-
-nak.

Gure errian gauza asko egiten
-da. Billerak, berriz, zer esanik ez.

Eta zer geiago? Egun batean edo
-bian puztu; eta bi egunetan, oste-
-ra, ustu! Eguneroko lana, isilleko
-jarduna, gaur eta biar eta etzi...
-jardun eta jardun: ori da erri bu-
-rutsu baten jokabidea, elburu jator
-eta iraunkorrak eldu ta borobiltze-
-ko bide bakarra.

Nora goaz? Noraiño iritxi gindez-
-ke indar guztiak batuta?... Galde-
-ra bearezkoak... Ernani gaur duan
-akatsik aundienetakoa, nere ustez,
-auxe da: su aundia piztu, bi egu-
-netako zarata atera eta irugarren
-egunean zer?

«Lider» edo eragille izenekoak
-badaude; agian, bolaratan, gelegi.
-Erria alde batera edo bestera era-
-matea ez da gauza zailla; baiña
-erri ori ez da bide ortatik eziko,
-beste zerbait janaritzat ematen ez
-bazaio. Eta ez aal-da olako zerbait
-gure artean maiz xamar gertatzen?

Gaur gauza aundi ta ikusgarri ba-
-tzuk egiteko baiño beste era ba-
-tean lana egiteko gaudela deritzat;
-gaurko egoerak beste zerbait es-
-katzen digula uste det, beste joka-
-bide bat... Beste bide guztiak ten-
-tazio bat dira, erria puzteko eta
-zenbait «erretzeko» bide... Buruak
-argitu, neurritik gorakoak utzi ta
-garai edo egokiera bakoitzari da-
-gozkion ekintzei eldu... Beste guz-
-tia, bla-bla-bla... Eta azkenetako,
-kaltegarri...

Auzoak indarra artzen ari dira.
-Benetan gauza ederra! Bere buruaz
-jabetzen; bere nortasunean eltzen...
-Eta elkarrekin bilduaz, benetako el-
-kartea oinarritzen...

Auzo bakoitzean egiten dan la-
-na, ezikera ekintza bat da. Bideak
-konpondu, uda ondo jarri, argiak
-bear bezala antolatu, eskolei begi-
-ratu, baztarrak apaindu etb... el-
-buru jatorrak, benetan iritxi bea-
-rrezkoak. Baiña badu lan onek bes-
-te alderdi bat, arrunt bilkañagoa:
-gizonak ezi, erri-ekintzan eta auzo
-aurrerapenean eskuarte izan, ale-
-gia. Bakoitza bere neurrian, mailla
-guztietan.

Nere ustez, gaur gure errian egi-
-ten ari dan lanik aundienetakoa.
-Utzi bear ez deguna. Tamalgarri li-
-tzake gauzak iristen ez dirala-ta, da-
-na goitik-beera uztea. Eta ez aal-da
-gauza aundi bat leenengotik iristen
-asi: gizonak kezkatu, bere norta-
-sunaren eta irizpidearen jabe iza-
-ten asi eta bide ortan ezi?

Emen badet nik kezka bat. Ne-
-rea; orregatik, bear bada okerra.
-Langintza auetan gazte gutxi ikus-
-ten ote dan, ba...

Gazteria ez dago conforme; arra-
-zoi du. Baiña ortan gelditu? Dea-
-dar egin eta orrekin bakarrik nai-
-koa ote?

Gazte gutxi ikusten det nik ekin-
-tza auen barruan. Nola aldatu bear
-ditugu gauzak zerbaitetik asten ez-
-pagera?

Auzoak badabiltza zerbait egin
-naiean. Baiña, Ernani bada auzo
-aundi bat, auzo nagusi bat, kale-
-kalekoa... Or ez aal dago proble-
-marik? Or ez aal dago bildu bea-
-rrik?... Problemak Anziolan edo
-Floridan edo Portun bakarrik ote
-daude?... Zergatik ez bildu kale-
-koak, Ernani erdikoak, eta besteak
-bezala aurrera-bidean jarri? Ba-di-
-rudi or dana ondo dagoela edo-ta
-orko problema eta bearrak Aiunta-
-mentuak berak, komisiarik gabe,
-konponduko dituala...

Gendirik dagoana ez da eitzen,
-ez da aurrera-bidean jartzen. Aiun-
-tamentuak, gizon eta erriarren es-
-kuarte eta ardura gabe, gauzarik
-ederrenak egingo balitu ere, erria-
-ren benetako aurrerapenik ez lego-
-ke. Au degu, agian, gure gaurko
-arrixkurik aundiena: gauzak egiten
-badizkigute, konformatu egiten ge-
-ra; baiña, gauzak oso bikaiñak eta
-ederrak egin-arren, gizonaren eziera
-ez badago, ez degu ezertxo ere
-egin. Erriarrek leengoan jarraituko
-dute...

Erri bakoitzak ba-du
-bere eginkizuna;
-kondairan ba da, Ernani,
-zure oiartzuna;
-zure izena izan da
-nun-nai oso entzuna:
-oraintxen eldu zaizu
-egizko eguna;
-il ala bizi, or dago
-zure erantzuna.

MONDRAGO

Fermin Lasagabaster

EUNAK, SOINEKOGINTZA
BIKAINA, TAPIZERITZA,
OINPEKO EDO ALFONBRAK
BOUTIQUE
Bikainak eta iraunkorrak

General Franco, 14
Urrutizkifia: 79 13 55
ARRASATE

Oyal Berritegia

DATORE TA JATORRA

General Franco, 48

Urrutizkifia: 79 18 00

ARRASATE

COLOWAL

ORMAK DOTORETZKO PAPEL MARGOZTUAK ETA
GARBITZEKO EGOKIAK

Jose M.ª Resusta, 23

Urrutizkifia: 79 16 26

MONDRAGOI — (Gipuzkoa)

Esteban Arana

ERBESTETAKO JANARI PIÑAK

San Juan enparantzan, 5

Urrutizkifia: 79 15 59

ARRASATE

«UDULA» Kriseillutegia

ZURE ESANETARA DAUKAZU

Magdalena, 20

Urrutizkifia: 79 19 03

ARRASATE

MARI

ANDRE TA AURRENTZAKO SALGAI-AUKERA

General Franco, 5

ARRASATE - MONDRAGOI

Jose Mari Gallastegui ta Lagunak, S. A.

Diru - Kutxak eta Idazki - Kutxak

Cajas de caudales y buzones J.O.M.A.

Avda. de Guipúzcoa, 32

Urrutizkifia: 79 15 58

ARRASATE

ALEJANDRO ALTUNA'REN LANTEGIA

YALE GILTZAGINTZA

Giltzak berritzeko makina eskeintzen ditugu
Naiz esku-giltzak, naiz elektrika-giltzak ugaltzeko

Bidekruzeta

Urrutizkifia: 79 15 57

MONDRAGOI — (Gipuzkoa)

«EYA» IRRATI TXIMIST-INDARRA

SANJUANETAKO JAI ZORIONAK OPA DIZUE

General Franco, 44

Resusta, 21

Urrutizkifia: 79 13 79

ARRASATE

Caja Labora Popular

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA

Aurrezki Kutxa onen laguntzak:

- Gizarte saillean.
- diruketa saillean.
- lantegi zuzendaritza saillean.

...eta gure aldetik laguntza auker eskeintzen dizkiegu:

- korriutrik aundiena.
- 1969'ren urtean sari aundiak emanak gera: 2.000.000 pta. saritan.
- Begirapenik arduratsuenak.

GURE LANDOLAK ERRI AUETAN IDIKIAK DAUZKAGU:

MONDRAGOI
ARETXABALETA
ELORRIO
BARAKALDO
ANDOAIN
ONDARROA
PLAZENTZI
AZPEITIA
OÑATI
ORMAIZTEGI
BEASAIN

GERNIKA
ZUMARRAGA
ELGOIBAR
MARKINA
PASAI SAN PEDRO
BERGARA
ALTSASU
EIBAR
TOLOSA
ERRENDERI
GAZTEIZ

BILBO
AZKOITIA
LEGAZPIA
IRUN
DURANGO
AMOREBIETA
ERNANI
ZARAUZ
SESTAO
MUNGUIA
YURRE

BERMEO
LASARTE
SANTURCE
ZUMAYA
DONOSTIA
IRUÑA
DEBA
ANZUOLA
LEKEITIO
REKALDEBERRI
BILLABONA

LLODIO
ESKORIAZA
ONDARRABIA
BILLAFRANKA ORDIZIA
ERMUA
DONOSTIKO ANTIGUO
LIZARRA
SALBATIERRA

(B saillean, 12 zenbakiak Erri-diruaren Ministeritzan ezarria).

MONDRAGO

«DANOK» ELKARTEA ETA EUSKAL-KULTURA

Lau arte dira Mondragoen Euskal-jakintza astea eta euskal liburu azoka ospatu zirela, Euskal-jai gogoangarriaz bukaera ematen zita-ziola. Gogoan dut Euskal-jaiaren eratzailetakoa batek orduan esan zuana: Euskal-jakintza aste eta Euskal-jai honek emango du bere fruitua. Eta bai eman zuen bere fruitua: orduan sortu zan «DANOK» euskal-jakintza Elkartea, eta gaur egun Mondragoen sentitzen dan euskal-giroa Elkarthe horri zor diogula esan genezake, eta alde hontatik egiten hari dan lana indartzen doa, eta nabaritzen da jendea gero eta prestuago dagola Elkarthe horri laguntzeko.

Aurrean dut aurtengo urtearen asieran 1970 urte osorako eratu edo gertatu zuten egitamuia edo programa. Ilabete guzietarako daukate zerbait programatuta: Itzaldiak dirala, antzerkiak, Deba arroko Bertsolari Txapelketa eta abar eta abar. Hemen ez daukat urte osoko egitamuia jasotzerik. Bakarrik jaso-ko ditut nere iritzi apalean euskal-kulturari buruz interesgarrienak iruditzen zaizkidanak.

UMEEN DEKLAMAZIO, ABESTI, OLERKI eta BERTSOLARI LEHEN SARIKETA EUSKERAZ. Lehenengo eliminatoriak egin ziran eta beren sailetan aukeratuak izan zirenekin Otsailaren 1-an GUREA zinema nospatu zan jai-aldia eta sariaketa. Egun hura guzian gogoan irauten du oraindik eta ez dugu bereala ahaztuko. Hura bai jai-aldi atsegina! Eta Gureak gutxitan izan du ainbesteko jendetzarik.

«DANOK» ABES-BATZA edo Coral «DANOK».—Mondragoe betidanik izan dugu musikazalea, baino azken urte hauetan utsunea sentitzen zan musikako sail hortan. «DANOK» Elkartheak bete digu ut-sune hori, bere Abes-batza edo Coral eratuaz. Eta ez nolanahiko Coral; bestela esan dezatela eibartarrak, mondragotarroi beti ain begiko izan zaigun herri hortan egin bai zuten bigarren agerpena edo abestaldia Maiztaren 30-an, eta lehena Mondragoen Lorailaren 7-an. Eta hemen goi-goian jarri beharrean gagoz Juanito Arzamendik egin duen lana nekagarria eta izugarria Coral hori eratzen eta kordinatzen.

AURREN EGUNA

Aurak dira gure itzaropena eta

gure esperanza, eta «DANOK» Elkartheak eratuta daukan egitamuian jai-aldi bat agertzen da «AURREN EGUNA» izenez, Ekainaren 21-an ospatuk odana. Egun hori aurrena izango da: aurak izango dira herriko agintari, aur Alkateari emango zaizkio Herriko giltzak, izentatuko dira aur herri-gizonak eta herri-zainak, eta guziak alkatuturik joango dira Udal-etxetik eleizara gure ohitura zaharrai jarraituaz. Sermolaria ere aurra izango, eta ostean izango dituzte beren kirolketak eta abar. Jai-aldi hortara beste herrietako 1.400 aur daude dei eginda edo inbitaluta, eta hurren hoi bazkaria-ta emateko dei egin dute eratzailleak, eta 3.000 milatik gora jasotzeko prestamentua agertu da erantzunean. Uste dugu-nez Ekainaren 21-a gogoangarria izango da Mondragoen.

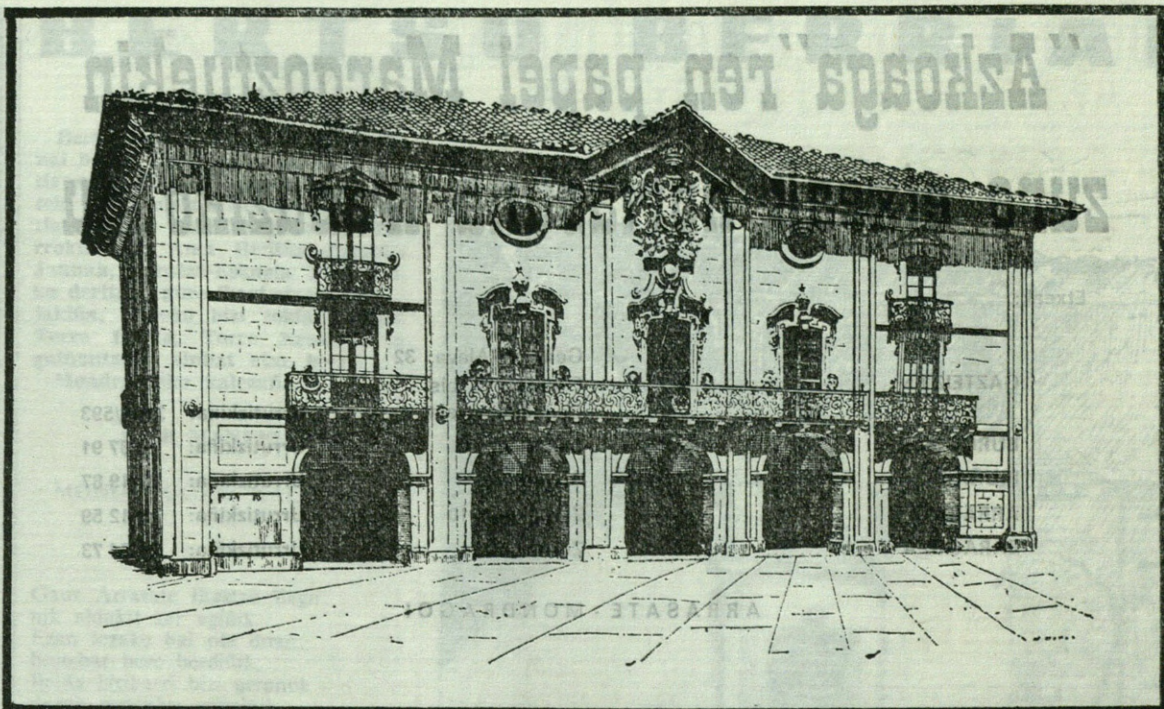
«DANOK» eta IKASTOLAK

Naiz eta Mondragoeko Ikastolak beren Batzorde berezia izan, Danok Elkarthea izan zen Ikastoleen sortzailea, eta Ikastolak dira Danokekoen amets handienak. Diru laguntza ere izentatuta dauka 1970-rako, eta bestelako laguntzarik ez dugu aipatuko, Danok Elkarthearen euskal-kultura giroa eta Ikastolaen giroa bat bai-dira.

Aurrean dutan egitamuian edo programan beste jai-aldirik asko ere agertzen da: D. Pedro Viteri-ri buruz sariaketa euskeraz, Zortzikote Txapelketa, euskal-liburu eta euskal-diskoen azoka ia galdutak daukagun Santo Tomaseko perietan, euskal-alfabetatzea eta abar. Eta gaurkoz nahikoa izango da «DANOK» Elkarthea euskal-kulturan murgilduta bizi dala erakusteko, eta uste dut Mondragoek euskaldun irautzen baldin ba-du, Danok Elkartheari zor izango diola asko. Danok Elkarthearen asmoak handiak dira eta zabalak, eta ez politikak-keri bakarrari lotuak. Euskal-herri-ri zori txarrez politikak-keri ugari izan dugu eta ba-dugu, eta politikak-keri nazkagarri horrek galdu gaitu eta galtzen gaitu. Nola ankape-tu, nola zapaldu, nola iguingarria-razi politikak-keri hori Kultura bi-dez noski, herriaren kultura bidez.

1970-ko Ekainean.

ASUBEKO

Ikastolen udaberria

Bihotz beteko pozez ikusten dugu zer-nola han eta hemen, Euskal Herri osoan zehar ernetzen ari diran ikastolak, eta, berebat, millaka haur eskolatzen ari dela euskera, gure hizkuntza, bitarteko harturik.

Ikastolek, oraino huts handiak eduki arren, zerbait berezia ba dute, eta aurrerantz doaz beren nortasun-bidean. Zer duten berezirik? Bederen...

—Sorrera. Herri batean eskola sortzen denean, Estaduak sortzen du bere egitekoari jarraituz, edo batzuetan beste norbaitzuek sortzen dute heziketa lan bat eginaz gain, dirubidea ere sumaturik. Ikastolak ordea, beste oinarri batzuetan sortu dira. Herriari erantzun nahi die, eta euskera eta haurra bere giroan harturik, ekin dio heziketa-lanari. Hortan datza berezitasuna.

—Finantza bidea. —Estaduarenak goitik ordainduak izaten dira. Eskola pribatuek ba dute dirubidea. Eta ikastolek? Haurren guraso eta herriak (jende xeheak) sostengatzen ditu, aberatsak eta diru-etxeak ez dira-eta oraindano eskua luzatzen askorik lehiatu. Hona, herriak bere biznahiaren agerpenetako bat non duen ematen traba eta zailtasun guztien gaindik.

—Pedagogia berria. —Hasieran, euskera izan baldin bazen ere lortu nahi zuten helburua, gaur egun argiro ikusten da pedagogia arloan ere bide berria urratzen dihardutela ikastolek. Askok begi onez ikusten ez baditu ere, apal-apal baina aurrerat doaz, herriak zarata handirik gabe eta isilean moldatzen edo josten bait ditu gehienetan kondairaren hariak, Tamala, sarritan geure artean susmo gehitxo erabiltzen dugula!

Lan nekeza eta luzarorako bidea da pedagogia berriaren bidea, eta agian, baliteke bide hau garbiro ikusten ez duelako jendeak, uste gehiegirik ez edukitzea ikastolengan. Emaiozun bere denbora eta helduko da fruitua bere sasoinean.

—Gurasoen erantzukizuna. —Besteak beste, hau da berriaz, agiritik eta berezitasunik jatorrenetarikoa:

gurasoek, alegia, berea dutela egin-kizun hau jabetu izatea, eta ikastolen etorkizuna edo zuzendaritzaren ardura leporatuaz, jakitez eta ekin-tzaz gurase-nortasuna lantzea. Beste arrazoin guztiak aparte, ez dago bide hobeagorik gizarteko arazo handi batean gurasoak murgildu eta presta ditezten.

Zer da, gainera, herriaren jasokuntza edo promozioa? Egia, ikastolak, ongi jokatu gero, behar du haurra-ren heziketa egin, baina bai-eta an-dereño eta irakasleen jasokuntza mugitu ere, eta... noski, gurasoena, aldi berean.

Hori da behar dena: gure denbora, dirua eta ahalmenak eman ditza-gula ikastolaren alde, hots, herria-ren alde.

PELLO

U AMAT, S. C. I.

IRAUPEN
EZAUGARRIA

Burni gurizko erantsikia tubotarako FITTINGS langintza

Urrutizkiñak: 791646/7/8

Uribarri auzoa

ARRASATE - MONDRAGOI

BANCO DE VIZCAYA

7.998 zenbakiaz Banco de España-ak ontzat emana

Zu bezalako pertsonentzat

MONDRAGOI

"Azkoaga"ren papel Margoztuekin zure etxeak nortasuna irabaziko du

Etxeak:

GAZTEIZ'EN	General Alava, 32	Urrutizkiña: 3104/593
BURGOS'EN	Fueros, 12 bis	Urrutizkiña: 20 37 91
IRUÑA'N	Canciller Ayala, 4	Urrutizkiña: 21 19 87
ARRASATE'N	San Juan, 1	Urrutizkiña: 79 12 59
ZARAGOZA	Arrieta, 25	Urrutizkiña: 21 24 73
	Zarugalde, 10	
	Zurita, 8	

ARRASATE - MONDRAGOI

ARRASATE C.I.

Burni-orriak kaskaildu, moztu eta ondagaitzeko Makinak eta tresnak

Saidu saldu bear dalako ez: zure prolemak zuzentzen ditugu

San Andres Apartado, 18

ARRASATE

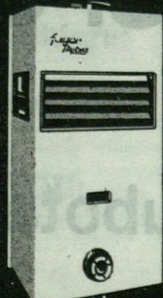
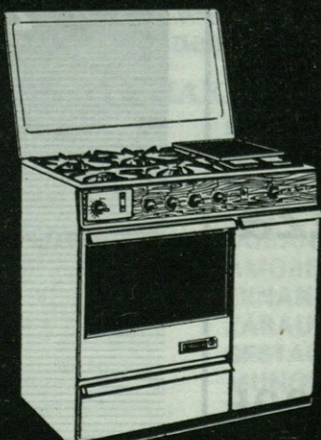
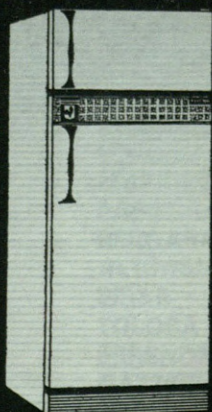
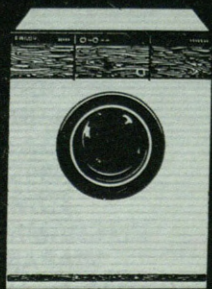
Urrutizkiña: 79 21 45

gaurko etxerik
aurreratuenak
eta txukunenenak

FAGOR

behar dabe

IZAN BE, NEKE GUZTIAK ARINDU
ETA ETXEKO LANAK ERREZTU EGITEN
DITU FAGOR TRESNAK.

EDOZEIN EGINKIZUNETARAKO TRESNA EGUKI BAT DOZU,
BAI GARBITZEKO MAKINAK, BAI OTZITUTZEKOAK, BAI BEROTZEKOAK,
SUKAL TRESNAK ETA BEROKIN MOTA GUZTIAK.

I R E

Liburutegia - Erti-lanak - Esku-erakutsi-gaiak

Jose M.ª Resusta, 4

Urrutizkiña: 79 14 84

MONDRAGOI — (Gipuzkoa)

Aranzabal'dar Jose

Tximist-Indar gaiak-irratia ta TV:
ZENIT eta ASKAR

Ozkiñak eta GARBITZEKO ma-
kiñak: KELVINATOR

LANGINTZA, MOTORE TA ALDAKIN EDO TRANSFORMADOREAK

Jose M.ª Resusta, 15 ta Dr. Bañez, 2

Urrutizkiña: 79 15 16

ARRASATE

MONDRAGOE

Baserria ta Mondragoe

Gaur Mondragoe eskualde baten buru da. Eskualdeburu guztiek industria ta zerbitzu elduak izaten dituzte; nekazaritza, berriz, ez da ia izaten eskualde buruetan.

Gaur Europan nekazaritzarako lurak gutxitu behar omen dira; 1970-etik 1980-ra bitartean nekazaritzara bost miloi hektarea gutxiago joko dira. Gutxitze au eskualdeka egingo da ta eskualde buruetan ez da nekazaritzarik izango. Bai, orde, baso ta parkeak. Datozen amar urteetan, Europako basoak lu miloi hektarekin ugalduko dira.

Mondragoek Europan dagoenez gero Europako erak artuko ditu ziurki. Nekazaritza gutxitu, gaurkotu, ta baso ta parkeak ugaltu.

Nekazaritza desegingo ote da gure lurraldean? Bai, era zaharrek jarraitzen badugu. Ez. nekazaritza eraberritzen badugu. Eraberritze onetan baserritarren erakundeak dute itza; baina erakundeak gizonek egiten dituztenez gero, baserritarrek indartu behar dituzte euren benetako erakundeak.

Gure erri ta eskualde onetan badugu erakunde bat, nekazaritzaren eraberritzean buru belarri sartuta dagoena. Orrelako erakundeak bizkortu behar ditugu euren ta gure elburua lor dezagun: Mondragoe, Mondragoeko eskualdea ta erri osoa aurrera joan dedin. Bizkortze lan onetara danok gera deituak. Nekazaritza, industria ta zerbitzuen sarea osatzen dugunok. Jakin badakigu sarearen ari bat apurtzen asten danean zer gertatzen dan: Sare osoa apurtzen dala andik lasterrera. Ta sare au gu gera, geure erria.

IMANOL

FOTO LASO

LAN-LEKUA — BERRI-AGERGARRIAK — ZINE-ZALE.

ENTZAKOAK — FOTOKOPIA, ARGAZKI — ALDAKIAK

Alfonso X El Sabio

Urrutizkiña. 79 12 75

ARRASATE

Julian Uribeetxeberria

MAKINAZKO AROZTEGIA

Urrutizkiña: 79 16 20

ARRASATE

BILTOKI'K

ERAMANGO DIZUE ERREKIN MERKE TA ONENA ZUEN

ETXEETARA

SAN JUAN festa alaiak opa dizkizue

—oO—

Avda. Navarra, 7

Urrutizkiña: 79 19 81

MONDRAGOI'N

—oO—

Zabalotegi, 9

Urrutizkiña: 76 21 21 ta 76 10 33

BERGARA'N

NEREA

OYAL ETA AURRENTZAKO JANTZIETAN AUKERA

General Franco, 28

Urrutizkiña: 79 13 43

ARRASATE

MARIA JOSEFA LASAGABASTER

JAN - EDAN SALGAIK

Resusta, 11

Urrutizkiña: 79 13 94

ARRASATE

BERTSO BERRIAK

Bertso labur soillez, ezta guztia nai bezela agertzen erraz, alaz guztiz ere badet itzaropena izango dutela zeñek ulertu. Beren mami guztia osatzen dute: Urribarriko Parroikia edo Ama Birjiñak-Parroikia Jaunak, baratza-Eskuela Politeknika deritzan gure ikast-etxeak, eta... jakina, lurreko bizi tokiak berriz. Torre Izarra, Torre Eguzkia, ta gailfiontzeko ainbat etxe berri. Mondragoeko kalezaña.

JOSE MANUEL ARRIOLA

MONDRAGOKO KALEZAÑA

I

Gaur Arrasate ikusten degu nik aldakit zer eginik. Ezan lezake bai ote duan bestebat bere berdinik. Baiña Urribarri bizi geranok degun moduko erreginik. Itzaropenen Ama degula egon gaitezen jakinik.

II

Amatxo onen kondairarikan nik ezdet ikasi baiña. Nere fedek esaten baitit izango dala bikaina. Zaarrenetan zaarrena dala nik orrela det jakina. Seme-alabok bera maitatzen egin daigun alegina.

III

Zorion orrek emate digu nik aldakit zenbat kezka. Alde batetik edo bestetik beti arduretan gauzka. Itxaropendun Amari gaude lagun dekigula oska. Aldamenean iru izar eder berri berri sortu zaizka.

IV

Esan dezagun nola diraden izar dena-delakoak. Irutatik bi dirade emen lurreko bizi lekuak. Irugarrena osatutzen du jaun don Ibon, parrokiak. Emango izkunak bizitokiak beti beti betikoak.

V

Lendik onara seme-alabak baitzaizka ubariturik. Era berean baititu ainbat umetxo ta aingerurik. Baiña ezipadegu maite izaten egietasko pakarik. Aundinai utsez eztegu ingo Ama birjiñen gogorik.

VI

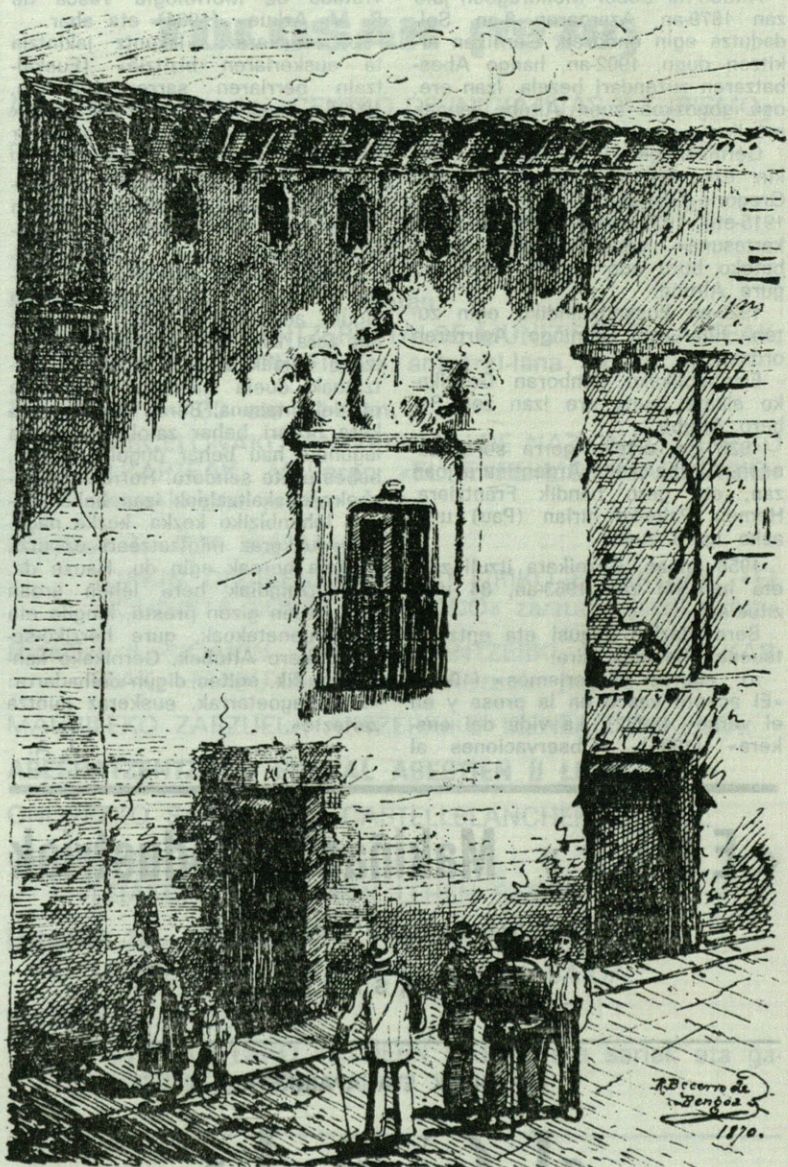
Millaka gera gaur biztanle Urribarri delakuan. Baserriren bat edo beste len besterik etzan lekuan. Sinisten ere oso erraza eztan giza modukuan. Ikusten degu aldatu dala prixaka egundokuan.

VII

Ezin Ukatu aldatu dala Urribarriko bizitza. Baiña len ere baratza zan da berriro ere baratza. Len sortzen ziran aza ta porru kipula ta berakatza. Eta gaur berriz gizon jakintsu asko sortutzen dabilta.

VIII

Bizitzan jator erantzuteko jakintza premizko zaigu. Zoritarrean geigietan bestera usatzen degu. Zuaitz arbolan giza gizonak

Esteban Garibay-en jaiotetxea, XVI gn. gizaldikoa

ondorengoa sortzen du. Meontu onakin txertatu bear da prutu onik emango badu.

eleizaren alderdira orduko lanak gaurkoarentzat edergarri dira.

JOSE MANUEL ARRIOLA

6

DOINUA:
IAIZAK I MUTIL MAÑONTZI!

1

Kondaira zarren erria Udalaizzen oiñarria bertsolari bat zuri begira daukazu jarria gaurko jendien larria jakin naian egarria ara bi itzetan lengo Arrasate ta oraingo berria.

2

Garai artan Arrasaten zer eginkizun zeuzkaten argitasunik nik ezin eman jakin dezagun milla urte or nunbaiten etsai gogor askok irten Santxo Abarkak agindu eta arresitu zuten.

3

Zer ote zan Arrasate orain orrenbeste urte bira guztia itxita zeukan ormaz eta kate ordutikan orain arte kukuak asko jo dute zer aldakuntza orduko zarrak ikusko balute.

4

Jarri gaitezen begira erri zarraren erdira gure aurreko osaba zarra ren bizitokira orma zarren arpegira

Urte askoren atzetik irten ziraden kabitik bere inguruan ekin ziraden lanean gogotik aspaldi izanagatik ezaugarri daude zutik Arrasateren zabalduzea asi zan ordutik.

6

Aundize bildurgarria astik eza ta larria burdi bideak baiño txarrago gure ibil tokia garbi dezagun erria badauka eta premia landu aiton-zarrak guretzat jarri zun lorategia.

7

Eta gaurko Arrasate zuek danok dakizute txoko guztiak nolatan diran bizi tokiz bete kanpotik ainbeste jente gu danok estali arte eta txarrena beren kulturaz jantzitzen gaituzte.

8

Ez gaitezen lo geatu ori bai dala pekatu euskal errian bizi gerala azkar konturatu ikastetxeak indartu gure kultura goratu Biteri Aranan adar ezeak euskeraz loratu.

XANTI

MONDRAGOE

SEBERO ALTUBE LERTXUNDI (1877-1962)

Altube-tar Seber Mondragoen jaio zan 1879-an, Azaroaren 8-an. Sol-dadutza egin ondoren, Gernikan ar-kitzen dugu, 1902-an, hango Abes-batzaren zuzendari bezela. Izan ere, oso gogozkoa zuen Altube jaunak musika.

Gernikar emakume aberats bate-kin ezkondu zan: beronen izena, Gregoria Gangoiti. Gernikan bertan, 1915-etik 1936-garren urterarte, «Al-kartasuna» izeneko, harma-fabrika bateko buru edo gerente izan zan gure Altube.

1920-an Euskaltzaindiko egin zu-ten, hila zen Domingo Agirreren orde.

Errepublikako denboran Gernika-ko alkate jauna ere izan zen Se-bero Altube.

1936 gn. urteko gerra sortu za-nean, Altube jauna Argentinara joan zan, eta gero handik Frantziara. Hemen, Pabe-ko hirian (Pau) urte asko igaro zuen.

1958 gnean. Gernikara itzuli zan, eta han hil zan 1963-an, 84 urte zituelarik.

Bere idazlan nagusi eta entzute-tsuenak hautxek dira:

a) ederaz: «Erderismos» (1929). «El acento vasco en la prosa y en el verso» (1932). La vida del eus-dera» (1934). «Observaciones al

Tratado de Morfología Vasca de R. M. Azkue» (1934) eta abar.

b) euskeraz: «Izkuntz jakintzia ta euskeriaren bizitzia» (Euskal-tzain berriaren sarrera-hitzaldia, 1920). «Euskel Itz barriak. Eurok eraltzeko, erderaak zetara egin bear deuskuen» (1922) eta abar.

Pabe-n zegoalarik, 1957 gn. ur-tean, liburuxka bat argitaratu zuen frantsesez: «La fonction de la dou-leur».

Altube jaunak, gaurkotasunik gal-du ez duten irakatsi asko eman zigun auskerari buruz. Hauetatik bat zera izan zen: hizkerak mintza-tzeko eginak diranez, euskera min-tzatuak duela garrantzi handiena eta lehentasuna. Beraz ahozko eus-dera biziari behar zaiola eutsi eta lagundu, hau behar dugula indartu, babestu eta sendotu. Horra Mondra-goeko euskaltzaleok izan behar du-gun lehenbiziko kezka, kezka nagus-ia: euskeraz mintzatzeari ez utzi, bestela gureak egin du. Hauxe da, Euskaltzaindiak bere lehen aroan izan zituen gizon prestu, langile eta jakintsuenetakoak, gure herriko-se-me Sebero Altubek, Gernikako kan-posantutik, egiten digun deihadarra: «Mondragoetarrak, euskeraz mintza zaitezte».

J. A.

«ERLE» Makiñadun Industriak

ZERRAILLE - SAILLEKO LANGAILLUAK

ARRASATE

ERREDIZAK ETA APAINKETA

«IGAL»

MUEBLES Y DECORACION

Erredizak iraupen-baitutakoak. Zarauz'ko HASA erredizak, «MAGA» irukoitzak eta AYALA sukaldeen zabaltzaille bakarra.

Resusta, 21

ARRASATE

Iru-bide Industriak, S. A.

BURNIA URTZEKO LABEAK

Avda. de Guipuzcoa, 30

Urrutizkiña: 79 12 92

ARRASATE

LANA

MONDRAGON

ASTIAZ

Jartzekotan, biak jarri, mesedez, ikastola bitakoak dira-eta...

Gero ta asti gehiago omen du-gula (Eskola Profesionalean dabil-tzanak kenduz gero).

Zertan erabilten dugu asti ori?

Lehen eiza ta kartak izaten zi-ran jolas arruntenak. Batzuek oraindik orrela jarraitzen dute. Da-nok ezagutuko ditugu, noski, urte osoan ehiza ta arraintzan ibiltzen diran gizon batzuk.

Baina azken urte auetan zora-biatzen gaituen tresna bitxi bat agertu zaigu. Telebisinoa.

Ikus dezakegun telebisinoa guz-tiz kaltegarria da guretzat. Entzun besterik ez dago zertaz itzegiten du-ten umeek. Telebisioan ikusten dituzten tontokerietaz; ta tontoke-ria oiek seme-alabek esaten dituz-tenean guraso ezjakin asko aho zabalik geratzen da.

Gaurregun ta gure errian, toki baten kultura neurria telebisinoa izaten da. Nun telebisino gehiago an kultura gutxiago.

Kultura ta jakintza ez da papa-gayo edo loro baten itz jarioa. Kultura eukitzeko ez da beharrez-

koa karrera bat estudiatzea. Ka-rreradun askorengan ez da naba-ritzen kulturaren izpirik.

Kultura ta pentsamena batera datoz. Kultura ausnartzeko gauzak ikusi ta ikasi behar dira bai, baina, ta baina onetan datza kakoa, pen-tsamena erabiltean, zentzu kritikua erabiltean. Zentzu kritikua gizona-ren zentzu berezia da-ta.

Gaurko gizartean gizona ondo maneatzeko arma berezienak «me-dios de difusión» deritzaten oiek dira (periodikuak irratia, telebisi-noa). Batez ere neurri estuez kon-trolatzen diranean.

Kultura gergenganatzeko, gu kul-turatzeke, lehenengo pentsamena erabili behar dugu. Ta pentsatze-ko astia behar dugu.

Ta dugun asti txikia periodiku motelek, irrati kaxkarrek edo te-lebisionaren etengabeko astakeriek betetzen badigute, zer geratzen zaigu? Astirik ez. Pentsatzeko al-dirik ez. Gizona izateko posibleta-sunik ez.

Astirik ez duen gizona ez da gi-

zona, mirabea baizik. «Civilización del ocio» dalako orrek gizona gi-zonagoa egin behar du; baina obeagotze ori, gizon osatze ori lor-tzeko gizonak espirituaren ahalme-nak erabili behar ditu. Pentsame-na erabili behar du. Zentzu kriti-ku erabili behar du.

Emen, Mondragoen ta uskalerri guztian kulturaduna izateko eus-kerazko kultura behar-beharrezkoa da. Euskera barik ez du emengo batek kulturaduna izateko posible-tasunik. Zer kultura izango duen Historia bizia baztertzen duen ba-tek?

Mondragoeko kooperatiben miso-giniak eraginda inguru onetako neskatxa gehiegi ofizinetan dabil.

Gero ez dago kulturazko zerbi-tzuetarako neskatxarrik. Ikastolako andereñoak beste erri batzuetatik ekarri behar. Noiz arte Mondragoe? Ba-duzu kemena, ez bakarrik Mon-dragoe berreuskalduntzeko, bai ta arangatik gora euskera Arabara ta Euskalerri osora zabaltzeko.

IMANOL

T O L O S A

BAR ETA JATETXEA

«Leku Eder»

Oillasko ta txerrikume erreak
Giltzurdiñak burruntzian

Ayda. Pío XII, 10

Urrutizkiña: 66 14 49

T O L O S A — (Gipuzkoa)

BENITO EZKERRO

BOTILLETAN SARTUTAKO ARDO AUKERAKOAK,
ORAINGO TA BETIKOAK

ARDO TAEDARI BIZIAK

Gordailua: Zumalacarregui, 3

Urrutizkiña: 6518 66

Langela ta Etxea:

Urrutizkiña: 65 16 58

T O L O S A — (Gipuzkoa)

Galparsoro Burnikitegia

Eragiteko ugela eta aldatzailleak. — Amianto, kojine, makutxo ta
eutsigarriak-gomazko odiak, lan-tresnak, tornillu, ur-giltza
ta burnikitegi oro.

P. Gorosabel, 30

Urrutizkiña: 651506-661183

T O L O S A — (Gipuzkoa)

BAR BASARRI

INUN EZ BEZELAKO PIPARRAK
ZURE GOZAGARRI!

Plaza Justicia, 2

Urrutizkiña: 66 14 36

T O L O S A — (Gipuzkoa)

FOTO FLAX

EZTAIETAN BEREZIAK. ZURI TA BELTZEAN, NAIZ KOLORETAN

—oOo—

Correos, 11

Urrutizkiña: 65 17 49

T O L O S A — (Gipuzkoa)

«Iruña» AKEITETXEA

JOSE MANUEL FERNANDEZ

Bixigarriak eta edari piñak

Urrutizkiña: 66 14 82

T O L O S A — (Gipuzkoa)

MUTUALIDAD IBERICA DE SEGUROS

LASKURAIN LANGINTZAN

Aseguru-Erretze-Bakoitzaren min artzeak. — Beribil-Lurreko ekar-eramanen...

TOLOSA'KO ORDEZKARITZA

Landolak: Av. de Navarra, 7, bajo — Urrut.: 66 16 93

T O L O S A

(Gipuzkoa)

AMA - LUR

AGUIRREZABALA ANAIK

PAPEL MARGOZTU NAZIONAL

ETA ATZERRIKOAK

ERTIZKO KRISTALEN

ORDEZKARITZA

San Francisco, 8

Urrutizkiña: 66 18 56

T O L O S A — (Gipuzkoa)

MARCEL

ILLE - APAINKETA GAIK

Santa Clara, 7

Urrutizkiña: 66 14 32

T O L O S A — (Gipuzkoa)

Saturnino Larence

FONTANEDA

San Juan, 1

T O L O S A — (Gipuzkoa)

Joskindegia ta soñekogintza

Michelena

Jardines del Arbol de Guernica, 1

Urrutizkiña: 65 15 33

T O L O S A — (Gipuzkoa)

"III FESTIVALES DE ESPAÑA" TOLOSAN (1970)

Antolaketa: Tolosako «CENTRO DE INICIATIVAS Y TURISMO».

Babeslea: MINISTERIO DE INFORMACION Y TURISMO.
GIPUZKOAKO DIPUTAZIO AGURGARRIAK.
TOLOSAKO AIUNTAMENTU AGURGARRIAK.

ANTZOKIA: Zine eidor.

Ekainak 26.—5-etan eta 7,30-etan.

MADRILEKO ANTZERKI-TALDE MUNIZIPAL ELKARTEAK,
«DAVID COPPERFIELD» antzerki-lana jarriko dute.

Ekainak 27.—7,30 eta 11-etan.

BARCELONAKO ANTZERKI-TALDE NAZIONAL IZENENKO
ELKARTEAK, Molieren «EL ENFERMO IMAGINARIO»
antzerki-lana jarriko dute.

Uztailak 4.—7,30 eta 11-etan.

JOAKIN DEUS-EN ANTZERKI LIRIKO ELKARTEAK, «EL
VIOLINISTA SOBRE EL TEJADO» zarzuela jarriko dute.Uztailak 5.—JOAKIN DEUS-EN ANTZERKI LIRIKO ELKAR-
TEAK, «MARUXA» izeneko zarzuela jarriko dute.

MADRILEKO ZARZUELA ANTZERKIKO IZENENKO ORKESTA.

ABESBATZENTZAKO EUSKAL ABESTIEN II LEIAKETA

OHOREZKO SARIA ARTE CASTELLBLANCHEK EMANA.

Uztailak 22.—8-etan.

LEIAKETAKO TALDEEN LEHEN SAIOA.

Uztailak 25.—8-etan.

LEIAKETAKO TALDEEN BIGARREN SAIOA.

Uztailak 30.—10,30-etan.

AUKERATUTAKO TALDEEN SAIOA, eta sariak eta ga-
raiontzak partituko dira.

ERLOJUTEGI TA BITXITEGIA

Juan Ugarte

Leiza, 1 — Urrutizkiña: 65 14 34

T O L O S A — (Gipuzkoa)

Sarritz Lantegiak, S. A.

Makiñak konpondu ta berritzeak: Lurra zultzeak.
Erri-Langintzaratakoak

GURPIL TA PIRRILLAK — UR-ZAPALLUAK — MOTORRAK

Apartado, 12

Urrutizkiña: 66 18 92

T O L O S A — (Gipuzkoa)

TORNILLUTEGIA
ETXEGINTZARAKOAK
BURNI NEURTUAKBURNI - LANGINTZARAKOAK
EBAKITZEKO TRESNAK
UGELAK ETA PIRRIKARIAK

KELVINATOR BANATZAILLEA.—Otza industri-bidez Aide egokitua

Aukerarik ederrena, sukaldeko makiñetan eta Otza
sortzeko apailuetan.Tximist-Indar bidez lan egiten duten makiñak, zure etxerako
neurri-neurrian eskeiñiak.

LA INDUSTRIAL

DANETARIKO SALGAIAK

Lechuga, 3

Urrutizkiña: 65 17 18

T O L O S A — (Gipuzkoa)

T O L O S A

V. S. B.

obelan, s. c. i.

TXIMIST-INDAR INDUSTRIA

Elektrika-lanak indar aundi ta txikitarako. — Berezkoitzarako ta egitamutarako azterketak. — Esku-ekintzarako alaseak. — Abiada-aldatzailleak, indar iraukorrekoak. — Argi-ipintzeko egitamuak.

División Azul, 5

Urrutizkiña: 66 16 76

T O L O S A — (Gipuzkoa)

“ZAL” izeneko karrozagintzak

BERIBILLEN AKATSAK KONPONTZEKO TA
ELEKTRIKA - LANAK

San Blas auzoa (Fábrica de bloques) — Subida al Cementerio

Urrutizkiña: 65 12 01

T O L O S A

(Gipuzkoa)

ARKAITZ-AZPI BAR

AKEITA, EDARI BIZI TA OGI-ARTEKOAK
Zumardi Aundi aurrean

I B A R R A — (Gipuzkoa)

“DELTA” izeneko Sutegi ta Pertz-Ola

PERTZ ASTUN ETA ERDIZKAKOAK — ERDOI-GABEKO AL-
TZAIRU-LANETAN AITUAK — ODIGINTZA TA ANTOLAKETA
BURNIZKO LANGINTZA GUZITARIKOAK, ETA ABAR...

Vega de Amaro

Urrutizkiña: 65 12 21

T O L O S A — (Gipuzkoa)

B I D A N I A

BURNIKIAK

Altuna'tar Ignazio

ETXEGINTZARAKO LAGUNTZAILLE ORMIGOIA SENDOTZEKOAK

Lantegia: Carretera General - Urrut.: 13

Langelak: P. 11 de Agosto, 2-2.º F. - Urrut.: 661888

T O L O S A — (Gipuzkoa)

U R A N G A

IRAGAZKAITZEAK - IMPERMEABILIZACIONES

ETXEGINTZAKO NASLIKA-ERASKIÑAK

ESTALGINTZAK ETA ERRE-GAITZ-KONTRAKOAK

GOMA BATZAILLEAK. ORMIGOI KIZKINDUNA

Plaza 11 de Agosto, s/n. - 2.º F.

Urrutizkiña: 66 18 88

T O L O S A — (Gipuzkoa)

SAUNA LASAY

ANDRE TA GIZASEMEENTZAT TXANDAKA

A. Elósegui, 50-1.ª

T O L O S A

(Gipuzkoa)

LUMINIA S. A.

KRISTALAK GARBITZEKO «LUMINIA»

T O L O S A — (Gipuzkoa)

BAR - RESTAURANTE

Pollitena

BIXIGARRI TA EDARI

FIÑAK

Herreros, 12 - Urrut.: 66 14 18

T O L O S A
(Gipuzkoa)

‘NEREA’

MERTZERIA

Herreros kalean

Urrutizkiña: 66 12 35

T O L O S A
(Gipuzkoa)

Urkola — J o x e

ARATEGIA

Mayor, 11

Urrutizkiña: 65 11 33
T O L O S A (Gipuzkoa)

Electromecánica

del Norte

MAKINAGINTZA

Sacramento, 12

Urrutizkiña: 65 16 78

T O L O S A
(Gipuzkoa)

Bar Bordatxo

BIXIGARRI, KAFE ETA EDARI

FIÑAK

A. Elozegi, 42

T O L O S A
(Gipuzkoa)

BAR CANTABRICO

MOKADU TA AKEITA

BEREBIZIKOAK

Avda. de Navarra, 6

Urrutizkiña: 66 14 09

T O L O S A
(Gipuzkoa)

Garage Arrieta

SEAT automobilen salmenten
ordezkaria

Konponketak - RENAULT eta SEAT'-
en beriletan arituak-beribillak alo-
geran (Alkilerrian) eskeintzen di-
tuzte

P. Sta. María, 4
Urrutizkiña: 65 14 83

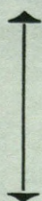
T O L O S A
(Gipuzkoa)

ELGA ETXEGINTZAK S. A.

San Francisco, 10 A, bajo

Urrutizkiñak: 661646 - 7 - 8

T O L O S A (Gipuzkoa)

Etxe-bizitzak saltzeko
Langelak eskeintzeko.

Tolosa'ko Ordezkaritza.

T O L O S A

AURTZO TA GAZTEENTZAKO JANTZI APAIÑAK,

ANE

ETXEAN

MURUA TA GOROSTIDI'TAR BITORI

Barazki enparantzan, 1'an

T O L O S A — (Gipuzkoa)

VILLANUEVA ARDOAK

ETXE ONETAN BAI BENETAKO ARDOAK!

Herrero, 38

Urrutizkiña: 65 15 71

T O L O S A — (Gipuzkoa)

Electro - Hogar

Etzerako Elektro-makiñak
Urruti-ikus-orratzak denekikoak
Telebista-serbitzua berea

Antonio Elosegui, 8

Urrutizkiña: 66 16 01

T O L O S A — (Gipuzkoa)

Marko - jartze ta kuadro - saltze egokiena

Peña Albizu' ren dendan

Era guzietako markoak zuen argazki (errettrato) ta oroigarrientzat
Margo irudi politik, kuadroan jarrita, zuen etxiak apaientzeko

Antonio Elosegui'n, kalean
Urrutizkiña: 65 19 86

T O L O S A
(Gipuzkoa)

'Arantxa' Arrandegia

ARRAIRIK PREXKOENAK ETA MERKEENAK

Arpaua kalean — Errementari kalean — Urrut.: 661734

T O L O S A — (Gipuzkoa)

'Izaskun' DROGATEGIA

Margoziak eta paper margoituak — Esku-erakutsietarakoak

División Azul, 12

Urrutizkiña: 65 10 36

T O L O S A — (Gipuzkoa)

Mendieta Arsuaga'tar Rikardo

ARDO - GORDAILLUAK

Etxetara eramaten ditugu

Mayor, 27

Urrutizkiña: 65 12 28

T O L O S A — (Gipuzkoa)

Iriarte

KORTSETERIA

EMAKUMEAREN GERRONTZE TA BARRUKO JANTZIETAN BEREZIA

A. Elosegui, 7

Urrutizkiña: 65 13 09

T O L O S A — (Gipuzkoa)

'TOLOSA' GARAJEA

«AUTHI»-ren zabaltzalle legezkua

«MORRIS» - MG 1.300 - MINI 1.000 ta 850

Erakustegi ta salmenta: San Francisco, 10 - Urrut.: 651911

Lantegi ta serbitzua: Pl. Gorriti - Urrut.: 651011

T O L O S A — (Gipuzkoa)

T O L O S A, G A U R

Tolosan dagon «Probintziko Agiritegia»

Erriko jai nagusiak dirala eta oitira da Kondairako orriak ereduak jaupatu ta errian aurrerapenak adieraztea.

Nola erriko zaindariaren gorasare, Meza nagusi eta beste eleizkizun batzuekin ospatzen diran, inzentu ontzia ere, aixa erabilli oi da... batzuetan geiegi, kalte egiteko aldian noski.

Txertatuta bizi naizen Tolosa «zuri» onetan, ez det uste gaur inzentsua astindu bearra izan leikegunik.

1843'garren urtean, Victor Hugo idazie trebea Tolosatik barrena igaro zanean, gure errian txukundade ta edertasunakin arriturik, lerro bikañak idatzi zituan Tolosa goraldiaz.

Gaurko egunean, zoritxarrez, ez det uste beste orrenbeste esango zuanik...

Nola arkitzen da gure erria? Zergatik?

Orain dala zortzi urte, ezkondu eta Goieritik Beterriko uriburura bizitzera etorri nintzanetik une onetara, atsegingarri izateko bear diran gauza bearrenezkoak galdu edo aztu egin ditu.

Benetan negargarria da, bada Tolosak garrantzi aundiko bidegurutze bateko uria, Gipuzkoa legorrekot erririk ederreña ta dotoreena izateko oiñarriak ba ditu izan ere

Orduan, nun dago utsegitea? Ez ote Tolosko Gizartearen palta? Nola dabil Tolosarren nortasuna ta errikoitasuna?

Kaxkar samar esango nuke... azkeneko illabete auetan, Tolosan muñetan gertatzen dana, isil-isillean, ikaraturik, eramaten degun erritarrok, gure nortasuna, gure gizatasuna galdu egin degula esan genezake.

Aldibidez, Tolosa eta ogei milla

tolosar, «Lur, Ur eta Zeruz, («Por tierra, mar y aire» erderaz) zigortuak gaude. Baña ez degu bear dan kemenik, bear den gizatasunik, Egi ta Justiziarekin gure eskubideak gordetzen, Taberna zuloan, lagunarteko alkarriketa bat, kritikaxo bat eta kito...

Tamalgarria benetan nola arkitzen diran gure kale eta enparantzak. Lotsagarria Errondilla kalean konponketarekin gertatzen ari d a n a. «Obras Públicas» etako ingenieroen ankasartzea, mendekoan bizkarrerako zigorra. Madrid-Irun bide zabaleko laureun metroko zatia konponitzeko, urte beteko plazoa eman die...! Eta bitartean, erria isilik...

Madriiderako bide zabaletik maiz gabiltzanok, garbi ikusten degu bide guztiko zatirik txarrena, extuena, naiz eta automobil geien dabilena izan, Gipuzkoari dagokion zatia dala.

Aspaldi bear zuan Tolosak, bide zabalarren Aldaketa edo «variante» a. Ez dago giro oraintxe gure kaleetan...

Eta erria isilik...

Karga aundia daramakiten kamionak, debekatua dute uri eta kapitale-tara sartzea, baña ez ordea Tolosan barrena, gora ta bera ibiltzea.

Eta erria isilik...

Erdi mailla edo «Enseñanza Media»ko, ikastetxean premi ikaragarria du Tolosak. Urtea jun, urtea etorri eta betiko leloa. Laister, laister, laister!

Bitartean, Oñatik, Zumarragak, Beasainek, Ernanik, Eibarrek, batxillerentzako ikastetxea lortu eta iriki dute Tolosari aurre artuaz.

Eta erria isilik...

Ogeitamar urte luzeetan, gaiztakeri aundia egiten ari dira gure Oria ibai koitaduakin, Demagoki merkeko arrazoi batzuek azalduaz, inguruko eta bertako papelera-lantegi batzuek (Gipuzkoari dirala esaten duten jaun dotoreen lantegiak). Legea oinperatzen ari dira eta erriaren aberastasuna, pakea eta atsedena triskatzen, Izadia ondutzen.

Eta erria isilik...

Igaztik lantegi bateko ke pozoi-tsuak, usai nazkagarriekin batasun triste eginik, estalitzen dute Tolosa, Amarotz ta Txarama, lañoie zikiñean. Tolosatik barrena igarotzerakoan, automobilan leioak itxi egiten dute kanpotarrak.

Eta erria isilik...

Egia da, bai, egia, igarirako piszina ta Berazubiko Kiroletako Stadium ederrak ditugula. Baña onekin ez genduke aski konformatu bear. Erromatarren «panis et circenses», elburura atzeratzea izango litzake.

Noiz arte tolosarrak isilik?

Noiz esnatu bear gure errikoitasuna?

Iñaki LINAZASORO

«LA PERLA»

OPILDEGIA —ETXETARA ERAMATEN DITUGO—

A. Elosegui, 37

Urrutizkiña: 65 14 54

T O L O S A — (Gipuzkoa)

ESKERRA LANTEGIAK

Ayertza Anaiak

Lantegiak: Gorriti, 1 eta Arramele, 3

Urrutizkiña: 65 10 19

Legunketa - Nikelatzeak - Kromatzea

Kadmiatzea - Zinkatzea

B. H. Txirringa - Mobylette G. A. C.

T O L O S A — (Gipuzkoa)

Exclusivas ARCO

Sukalde-lanetarako elektro-makiñak. Esku-erakutsitarako gaiak.

«RUTON» eta «RADIOLA ASKAR»-en
zabaltzaillea

Mayor, 31

Urrutizkiña: 66 13 51

T O L O S A — (Gipuzkoa)

T O L O S A

GOIA'TAR ERRAMON

ARATEGIA - TXERRIKIAK ETA ABAR

Arbol de Guernica, 5

Urrutizkiña: 66 15 60

TOLOSA — (Gipuzkoa)

G A R I K A N O

ARDOAK - EDARI BIZIAK - SAGARDOAK

Lechuga, 6

Urrutizkiña: 66 10 70

TOLOSA — (Gipuzkoa)

BERIBIL - IKASALDIA

I Z A S K U N

División Azul, 6

TOLOSA

(Gipuzkoa)

Puntoko lanetarako artillak
«Pinguin-Esmeralda artillak»

C A R R E T E R O

NAI DEZUN GUZIA AUKERAN

A. Elosegui, 58

Urrutizkiña: 65 18 70

TOLOSA (Gipuzkoa)

A L D A M A

A D E A ASEGURUAK

BASARRITARREN ONERAKO

Avda. de los Fueros

Urrutizkiña: 65 11 73

TOLOSA — (Gipuzkoa)

B U R N I

USAI GOZOAK - ESKU-ERAKUTSIK

Jardines del Arbol de Guernica, 8

TOLOSA (Gipuzkoa)

URAGA BEREZIAK, UR ZIKIÑAK JASOTZEKO

«TURO» MOTAKOAK

«EGGER» baimenen ordezkaria —Lamort Egger—

L I C A R, S. A.

Apartado, 45

Urrutizkiña: 66 19 46

TOLOSA — (Gipuzkoa)

S A N J U A N, S. L.

«EJ» / IRAR-ERTI-LANAK

Barrio Usabal —Zona industrial—

Urrutizkiña: 66 19 23

TOLOSA

(Gipuzkoa)

O L A R R E A G A L I B U R U T E G I A

Mayor, 6

Urrutizkiña: 65 17 13

TOLOSA — (Gipuzkoa)

ESKERRA DENDA

Ayertza'tar Jose Luis

Alderdi ontarako B. H. Txirringen ordezkaria. Neurrira ta esanera egin-dako txirringatan berezia. Aurtxoentzako aukera guztia. Montesa, Peugeot, Mobylite, G. A. C. Aur-kotxeak marka guzietakoak. Kanpo, ondartza ta esku-erakutsietarako salgaiak. Atoz gure erakustegia ikustera.

Mayor, 35 y Emperador, 35

Urrutizkiña: 66 12 79

TOLOSA — (Gipuzkoa)

M O N T E S A

MOTOKULTORRA

BASERRITARRARENTZAT MAKINARIK OBENA

GIPUZKOARAKO SALTZALLE BAKARRA

AKERZA ETXEA

DONOSTIA: Urrutizkiña 10663 — Karkizano Kalea

TOLOSA: Urrutizkiña 651512 — Gorosabel Kalea

Calzados MARTA

OINETAKOTAN APARTA

Beñiere ez dira egiten zarta

★

A. Elosegi, 24

TOLOSA

(Gipuzkoa)

Lizarribar Oñetakoak

GIZON ETA AURREN OINETAKOAK

C/ Arosteguieta

TOLOSA

(Gipuzkoa)

ISIDORO SANTAMARIA

SENDAKINDEGIA TA

BEGI - IKUSMEN - GAIK

Ibar, 2

Urrutizkiña: 66 11 15

TOLOSA

(Gipuzkoa)

Orbegozo Galartza'tar Andres

«OKER» ODIK OKERTZEKO

MAKINAK

ERAMAN - EKARRIAK

Langelak:

P. 11 de Agosto, 2-2.º G

Urrutizkiña: 66 13 25

TOLOSA

(Gipuzkoa)

Angulo Erlojutegia

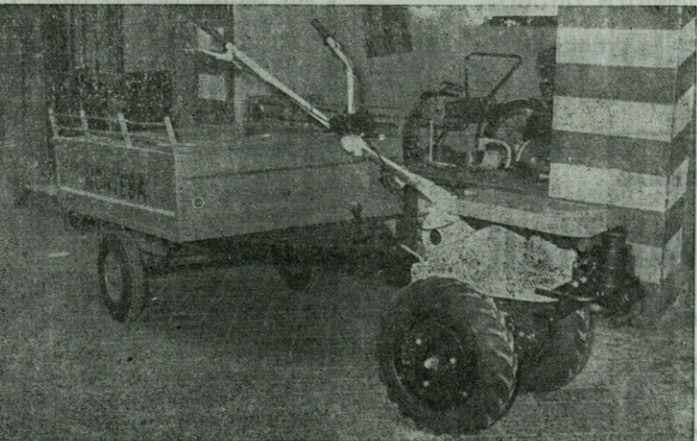
BITXITEGIA

A. Elosegi, 54

Urrutizkiña: 66 13 70

TOLOSA

(Gipuzkoa)

BANCO CENTRAL

Alcalá, 49 ta Barquillo, 2 ta 4.
MADRID

Zabaldutako dirutza:
3.500.000.0000 laurleko
Gorde-dirutza ta Araubide-Kontua:
5.696.598.617'78 1ko

★
Probintzitako Uriburutan eta beste
erri nagusietan, Balears Ugarteetan,
Canarias Ugarteetan eta Aprikan, 492
lan-gela.

★
Antolaketa zabal onen bidez eta mun-
du guziko Korresponsaleen bere kate
garrantzitsuaren bitartez, edozein era-
tako bankulanak egiten ditu, eta be-
rezia du izan ere nazio-arteko sal-
erosketen finantziametua.

★
Banco Central-aren bidaztien txeeak,
España barruan eta kanpoan bidez da-
biltzenentzat egiñak izan dira, batetik
bestera erraztasunez joan ditezten.

San Franzisko, 5

TOLOSA

(Gipuzkoa)

(7.677 zenbakiaz Banco de España
ontzat emana)

T O L O S A

Gipuzkoa'ko batzar nagusiak

Gaurko egunean alde guzietan guda eta burruka ugari ikusten baldin ba degu ere, amalau eta amabostgarren eunkietan ez ziran egun pake-tsuagoak. Nunai, Europa'ko errialde guzietan, naspilla oek odoltsen zituzten baztar guziak. Ez zan, bada, arritzeko gure Euskalerrria ere ango zipritziñak nastutzea.

Eta orrela, moroen aurka burrukan ibilli ziranak, gero beren etxera etortzean naspillazale bezela agertzen zitzaizkigun, bakoitzak bere etxea sendotu eta gaztelu txiki bezela agertzea. Ez ziran izan beren artean sortutako ekinaldi oek beste errietan bezin odoltsuak, bañan, ala ere, naikoak nunai kezka eta zalan-tza zabaltzeko.

Jauntxo bezela burua arrotuaz gaztelutxo oek jabeak agertzen zaitzigu, eta, azkenik, bi taldetan alkatuak ikusten ditugu: oñaztarrak eta ganboatarrak. Gure erri geinak eta beretan bizi ziranak jauntxo oen aurka zeuden, bañan ez zan oso erreza aundizki oei burua makur-araztea. Ala ere, gure Batzar Nagusiak ekin zitoten berak zapaltzeko gogotan. Gure Batzar Nagusi oek erri guziak bialdutako ordezkarien bidez, gure lege ederrak egiten zituzten, jauntxo oek menderatzeko asmotan neurri gogorrak erabakiaz.

Gipuzkoa'n gure Batzar Nagusi oek urtean bein, Uztaren 2'etik 11'ra bitartean, biltzen ziran emezortzi errietan, urtero aldatuaz. Eta neurri oetan gogorrena izan zan jauntxo oen etxe-gazteluak lurra jotzera berak austeko. Eta orrela 1450'ean ikusten degu, Arrasate edo Mondragoi'ko aldamenean zegoen Gebaratarren etxe sendoa lurrera jo eta apurtua, orrelako beste guziak beste ainbeste aginariaz.

Bañan zigorkada ori egitea oso garezia gertatzen zan, eta ondoren etxe oetako bakoitzari goiko zatia erabat ebakitzea Batzarrak erabaki zuten.

Garai artan Gipuzkoa'ko gure jaun bezela agertzen zan Enrike Laugarrena, bide batez, Castilla eta beste erri askotako buru bezela. Egia esatera Gipuzkoa'ko agintari bezela, irudia bakarrik egiten zuen, lege guziak Batzarrak eginak ziralako eta ez errege bezela agertuaren.

Ala ere Batzarraren erabakiari in-

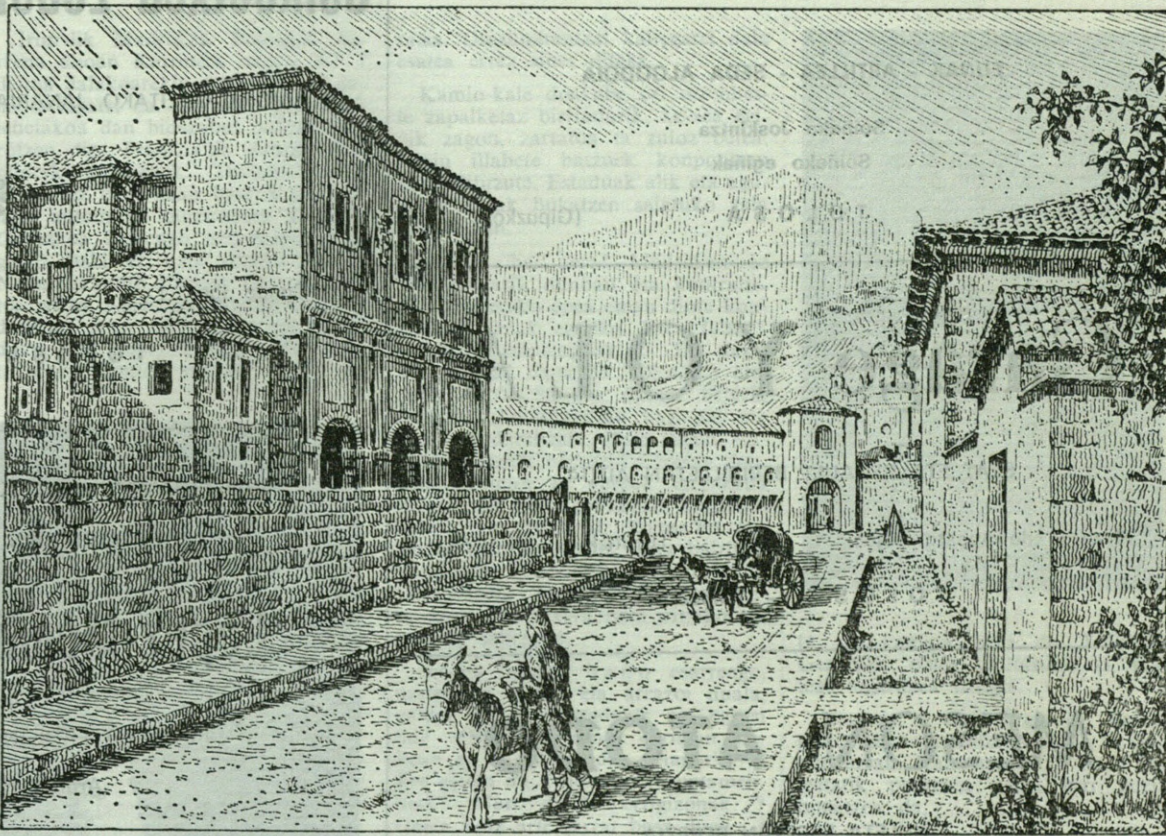
dar geiago emateko bezela, eskatu zitoten Gipuzkoara etorri zedilla bere on-iritzia emateko. Orrela 1457'garren urtean Gasteiz'tik etorri zan eta egun batzuek emen igaro ondoren Jauntxoak ixildu ziran pakea etorriaz. Bañan oraindik jauntxo oen gazteluak beren goiko alde moztuta ikusten ditugu, bai Loiola'n, Iñaki Deuna jaio zan etxea, eta beste askoetan ere, eta oen artean emendik urrutituz dagon Amezketan ikusi ditek Jauregi deitzen diotzen aspaldiko etxe oetako bat. Oni ere goiko alde moztu zitoten, bañan bere nagusiak, 1484'garren urtean, berriro zuenean, arrokeriz etxeaurreko arpegian ipini zuen: «Viva Amezqueta. 1484», eta oraindik gaur ere ori ikusi ditek etxe ortan.

1463'an Enrike Laugarrena Gipuzkoa'ra etorri zan, Bidasoa-ibaian zan izketaldi bat berarekin egiteko, beren artean zituzten gorabera batzuek antolatzeke.

Eta urte ortan Maiatzaren 4'ean Tolosa'n naigabe aundi bat sortu zan, Batzar Nagusiak urteroko zerga (edo kontribuzioa)'k erabakitzen zituen, gero emen bizi ziran guziak ordaña eskatzeko. Egia esatera, lan au ez zan izan beñere guretarren gogokoa, eta Gasteiz'ko errian (Bitori'an) bizi ziran judutar batzuek diru-biltze ori egiten zuten. Bañan judutar oetako batek, Gaon zan bere izena, gure erritarrai Batzar Nagusiak erabaki ez zuan zerga bat eskatu zitien. Berealakoan ordaintzea ukatu egin zieten. Berealakoan ordaintzea ukatu egin zieten. Berealakoan ordaintzea ukatu egin zieten. Berealakoan ordaintzea ukatu egin zieten.

Garibay edestilari (historiadore) jakintsuak dionez, Enrike Laugarrena, orduan Ondarrabi'n zegoala, berri txar ori jakin zuenean, sutan jarri omen zan, eta Gasteiz'a itzultze-za zijoanean, Tolosa'n sartu eta naspil ura zergatik eta nola izan zan jakin zuenean, garbi aitortu zuen Gaon'ek asiera txar bat eman ziola, eta errua berea zanezkero gure erritar guziak barkapena ematen ziela.

Gañera esan zieten, Batzar Nagusiaren aginduak bete bear zirala eta

Antziñako Tolosako San Frantzisko kalea Laskoaingo torretxea agiri dala.

Garibay berak dio, iñork ez zuela eskubiderik beren aurka iritzeko, azkenik esanaz emen gertatua, guziak jakin zezatela, iñork beste ainbeste ez egiteko, beti Batzarraren aginduak ontzat artuaz. Eta orrela Tolosa'ko naspil beltz ura zearo bukatu zan.

Eta oraingo era au ona degunezker, gure Batzar Nagusiaren indarra eta kemena jaso nai genduke. Berak, erriak aukeratutakoak eta argatik beren legeak zuzenak eta ongarriak izan ziran.

Batzar aietan alperikako itzik ez zan esaten. Billerak ateak itxita izaten ziran, berriketak gutxitzeko eta

aitortuaz esaera zarrak agintzen zinguna:

«Itzak gutxi, eta berak onak».

Gipuzkoar guziak berdiñak giñan billera oek egiteko, aberats eta beartuak guziak beti berdin. 1840'an Polonia'ko jaun bat Gipuzkoa'ra etorri zan, emengo oiturak eta biziera ikusi eta ikasteko. Bein batean, Zestua'n zala, antxen Batzar oetako bat bildu zan, bañan erriko errementari bat Batzarraren Buru zala jakin zuenean, arrituta gelditu omen zan. —Eta ainbeste gizon ezagun eta jakintsu biltzen diran tokian errementari bat Buru jarriko al dute? —Bai, jauna, bañan gizon ori erre-

mentari da bere lantegian ari danean. Eta emen Biltzarraren Buru egiten dutenean erriko seme bat bezela, euskaldun bat bezela, agertzen da, emen guziok berdiñak geraldako—.

Denbowsky «polonitarra» arrituta gelditu zan jakin zuenean Gipuzkoa'n erria bere jaun eta jabe zala, erri osoa eta erritar guziak bilduaz, eta ez edozein jauntxoaren mende makurtuaz.

Orrela izan ziran bada gure Batzar Nagusiak eta orrelakoa zan gure erria!

Lopez-Mendizabal'dar Ixaka'k.

1970'ko orrrillaren 22'an.

HERNIO

INDUSTRIAK

ZEATZKO BIURKIN FIÑAK

Metalentzako biurkinak. — Buru borobil, zabal eta abargarrangak, S.I. — Whitworth. — S.A.E. (amerika-tarra). — Errenkadako lanetan bereziak. — Galtzairu-erdoigabekokin zaipetuak egiten ditu.

Usabal auzoan

Urrutizkiña: 65 11 75

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Urteaga'tar Anjel

Amaraz Auzoa

Urrutizkiña: 66 11 71

66 12 20

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Bilbaoko, Echevarria, S.A.ko, HEVA altzairu berezien

Gipuzkoa eta Naparroako Ordezkarria

Elizaran

Lechuga, 4

Urrutizkiña: 65 13 20

TOLOSA
(Gipuzkoa)

ARTOLAZABAL'DAR ANTIXON

ERREDIZAK ETA TRESNAK, ZURE
ESKE TA GOGORA EGINGO
DIZKITZUN AROZTEGIA

Montetxe, 1 - P. Larramendi

Urrutizkiña: 66 16 86

TOLOSA (Gipuzkoa)

Ignazio Garmendia

ARGIZARI TA JAN-EDAN

SALMENTA

Mayor, 1

Urrutizkiña: 65 17 12

TOLOSA
(Gipuzkoa)

Tolosarkeriak

EZ ZAK ORRELAKORIK EGIN!

Sagardo garaiak etorri ziran, eta tolosar tripazaleak sagardotegietan ikusten ziran egunero-egunero, batezere urte artan sagardo "polittak" atera ziralako.

Oitura bezela, su-tokiak antolatuak zeuden sagardotegi bazterretan eta, bakoitzak, bere suari zeraman "mokau goxoa": Xardin, bixigu, txuletak, arkumea, txekor saieskia eta abarrek sortutako keetan, batzuek "tokan" eta beste batzuek gertaera zaarrak kontatze-jardunean ari ziran.

"Inixio" ere lendabiziko egunetik "parrokiano" berezia zuan. Egunero, utsik egin gabe, txuleta eder askoa eramaten zuan, erre eta jan ere bai.

Bañan ara nundik, Jose Mari ere azaltzen zanetakoa izan, bañan ez Inixio bezin panpentxo. Joxe Mari'k ezin eraman izaten zuan bere lagun Inixio'k orrelako geiegikerian ibiltzea. Eta arrazpoi pixka bat ba-zuan.

Ara: Joxe Mari etxenagusia zan, eta Inixio bere maizterra. Eta onek, bere lagun eta nagusia zanari amar urteko etxe-errenta zor.

—Au dek au, jazan bear duna batek —esaten zion, bein, sagardotegiko lagun bati— Ikusten al dek Inixio? Egunero-egunero "filarmonika" jotzen txuletatzar batekin.

—Zer dik bada txar orrek?

—Ezer ez. Bañan emen natxiok ni orrelako "lujorik" gabe. Eta, berarengandik urteetako etxe-errenta artu gabe... Epelak entzungo dizkik, alako batean.

Gerotik, egun askotan ikusi zuan txuleta "filarmonika" jotzen. Eta bein lertu zan:

—I, aizak, Inixio! Ez al dik lotsik ematen nere aurrean orrelako txuletzarrak egunero jatea?

—Oi! Bestek egiten dutena nik ezin al-dezaket egin?

—Nik ez diat egiten bada?

—Nai ez dekalako.

—Lots pixka bat detalako. Besteak ere ez ditek egiten ik bezela. Amar urteko errentak zor dizkiakela aaztu al zaik?

—Ez, bañan...

—Ordaintzen ez ba-dizkiak etxetik botako aut.

—Bañan, bañan gizona! —erantzun zion Inixio'k— Lagun bat ez dek etxetik onela botatzen. Orrelakorik ez al dek egingo! Ori baiño lenago, beste gauzen bat egin dezakek: Esatebaterako, etxe-errenta altza...

"UXOLA"

T O L O S A

B E L L O

EUNAK - ARTILLEA - SEDA ALGODOIA

Soiñeko Joskintza

Soiñeko egiñak

Mayor, 10

TOLOSA

(Gipuzkoa)

Garage YOLA

SEAT ETA RENAULT BERIBILLETAN AITUA

Plaza 11 de Agosto, bajos

Urrutizkiña: 66 18 55

TOLOSA — (Gipuzkoa)

MESON ATODO

TXULETA ERRETAN BEREZIA

Mayor, 33

Urrutizkiña: 66 12 80

TOLOSA

(Gipuzkoa)

AZNAR PERTZ-OLA

BURNI - LANAK

Paper-makiñentzako lurrin-arnas-kanpaiak (asma-agiriz endotuak). — Lurrin-pertzak egin, konpondu ta antolatatu. — Be-
rezko erretzailleak. — Burnizko birestalkiak. — Lurrin-mol-
daketak. — Altzairu erdoi-gaitzetan oituak. — oldiaketak. —

Sail ontako azterketak. — Egitamuak.

Carretera de Leaburu (Frente al Prado Grande)

Urrutizkiña: 66 10 20

Apartado, 54

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Goikoetxea zedorri serbituko zera

MOTA GUZITAKO JANARIAK, INUN BAIÑO MERKEAGO

Conde Ibar, 1

Urrutizkiña: 65 17 53

TOLOSA — (Gipuzkoa)

GIPUZKOA'KO IRARKOLA EDO INPRENTA ZARRENA

ZUEN AGINDUEN ZAI GELDITZEN DA

Lopez-Mendizabal Xabier

IRARKOLA ERTILANAK - ARTE GRAFICAS

Argitaldaria - Editorial

Conde de Ibar, 6

TOLOSA

(Gipuzkoa)

ARTETA EKINTZA

NAZIO BARRUKO TA MUNDU GUZIKO ERAMAN-EKARRIAK

Crt. Leaburu — Urrutizkiña: 66 10 24

TOLOSA — (Gipuzkoa)

ZAMARRIPA

ORDULARIAK — ZILLARGINTZA — URRERI — ARGIZTI

Portal, 1

Urrutizkiña: 65 17 86

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Yokiñe

ARBOL DE GUERNICA

TOLOSA

(Gipuzkoa)

SAGASTIBELTZA BURNI - LANAK

Apartado, 67

Urrutizkiña: 66 11 26

TOLOSA

(Gipuzkoa)

Victoriano Sanchez'en Lantegiak

Makiñak egiteko ta konpontzeko etxea

Paper-Olatarako laguntzaillea

Poligono Industrial «Usabal»

Urrutizkiña: 66 19 76

TOLOSA

(Gipuzkoa)

RICHAR ARGAZKI - LANAK

Av. de los Fueros, 10

Urrutizkiña: 66 16 00

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Ugarola Lantegiak, S. A.

MAKIAGINTZA - BURNIA EBAKI TA ZUZENTZEKOAK

PURETXA ELEKTRIKUAK - BURNI - AGAK BIURTZEKOAK

Bruselas'ko «B.F.M.»-ren ordezkariak Espainia guzian

Moilla ta igotzekoak biurtzekoak

Poligono Industrial de USABAL — Urrutizkiña: 65 18 72

TOLOSA (Gipuzkoa)

BURNIOLA, S. A.

ORMIGOITARAKO BURNI - GOGORTZAILLEAK

TETRACERO

TOR - 50

TETRATOR

Biril arruntak

Poligono Industrial de USABAL — Urrutizkiña: 66 18 72

TOLOSA (Gipuzkoa)

T O L O S A

Tolosa'n Teatro Jaialdiak

Joan dan negu ontan Tolosa ta inguruko erriak Teatro-antzerkizunak ikusteko aukera aundi zamarra izan dute. Inauteri jaiez tolosar taldeak "GALTZAUNDI" ekarri zituzten.

Paskuaz, mutrikutarrok "RAMUNTZO" azaltzera etorri ziran. Bitartean, berriz, sei igande erreskadan "Desfile Euskaro" deritzan dantzari-talde abeslari ta abar izugarritzko pesta ederrak eman zizkiguten. Azkenik, Pentekostes biharamunean, "Iparragirre" antzokian lenengo aldiz, Urnietako "Egi-Billa" taldeak P. Sarriegi zarenaren "ZAURITUTAKO LOREA" deritzan antzerki lan ederra antzeztu zituzten.

Urnietako antzezleri bizkorrak txalo ugarienak merezi dituzte aspaldidanik egiten ari diren lan baliotsuengatik. Lengoak aztu gabe, ta nekeak beldurtzen ez dituala, aurtan lendabizi, Urnietako bertan extrañatu zuten "Zauritutako Lorea". Urrena, "Urretxua errian" eta orain azkena, Tolosa'n. Teatro antzezkizun bat antolatzea zer kostatzen dan, denboraz eta egiñalez, ortan saiatu izan danak dakiz.

Zenbat gertakizun ondo aukeratzeko, zenbat billera, saiaketa, ta gañerako xehetadunak eragozpen guziak garaitzeko. Lan orrek aste bete osoak artzen ditu antzezkizun prest-prest jarri arte ta jendearen aurrean azaldu baño lenago.

Beste talde asko geldirik edo erdi lotan daudelarik "Urnietako" Egi-Billa'ko neskatxa-mutillak adostu ta gogoz eginkizun ori bere gaian artua dute eta bai aidoso bere lana bete ere! Gora zuek! ur-

nietatarrok! Goresmenak guzio! eta batik bat zuzendari bikain duzuten Maritxu Arizmendi andereño argi ta bioztunari!

Ez dut emen beste izenik aita-tuko, lan egin duzuten guziok sartu bearko bait nituzke! Beraz zaar eta berri zeratenoi guzioi orobat zorion eta eskerrik biziena. Jarrai ortan anitz urtez! Euskal Teatro ta kulturaren alde!

Pedro Sarriegi zenaren (G. B.) antzerki lanagatik esango dugu "ZAURITUTAKO LOREA" ark idatziz zituenetarik onentxoenetakoa bezela jotzen dugula. Eta jendearen gogokoa izan zala, bai gaiez eta oraingo gora-beerak ondo ikusi ta erabiltzen dituan korapillo ta irten bideak zuzen erabakiak daudelako. Bear bada zenbait elkarizketa luzexko ta berresanak azken ekitaldia geiagi luzatzen ote duten nago. Baita ere jokabide bestela eramana izan zitekeala norbaitzuei irudituko zitzaie, baiñan, nola nai jarduna ta ekintza ondo amaitzen dira ta entzule-ikusleen gogoak "Zauritutako Lorea" ase bete zuala, jendeak interesgarri arkitu zuala jo zizkioten txaloak erakutsi zituzten.

Negu ontako Teatro-aroa Tolosa'n ez da ain urria izan. Eta Urnietako, Urretxua, Bergara ta Motriku'ko taldeak eskerrak bizitasun pixka bat eman zaio beste erritan ere! Barkatu batzuen-batzuek azturik aiatu gabe utzi baldin ba ditut.

Merezi duten ordaina urrengo batean emango diet, pozik gañera.

A. M. L.

TOLOSako karretera nagusia

Irun'dik Madrid'ea Tolosatik barrera dihoan Karretera nagusi N.º 1 deitua dalakoarekin gertatzen ari dana lotsagarri da. España'n printzipalenetakoa dan bidezabal ontatik igarotzen dira Frantzia'tik datozen kamionik aundienak. Turismo bidea bezela ez dago esan bearrik zer nolako automobil burrundara dabillen. Gipuzkoa barrango mogimendu izugarria aski ez dala erantsi zaiozu Naparroa'runtz dihoana. Ortatik kontua atera Karretera Nazional n.º 1 deritzan orrek zer nolako garrantzia duan. Beti gañezka dago, ezin konta alako kamion eta auto txiki eta

ratsa. Osasunarentzat kaltegarri dala esatea errez sines ditek.

Kamio-kale doakabe ori orrenbeste zapalketaz birrindurik, xe-xea egiñik zagon, zartatua ta zuloz betea. Orain illabete batzuek konpontzen asiak dituzute. Estaduak alik eta aguroena lanak bukatzen saiatuko zala ba-zirudian.

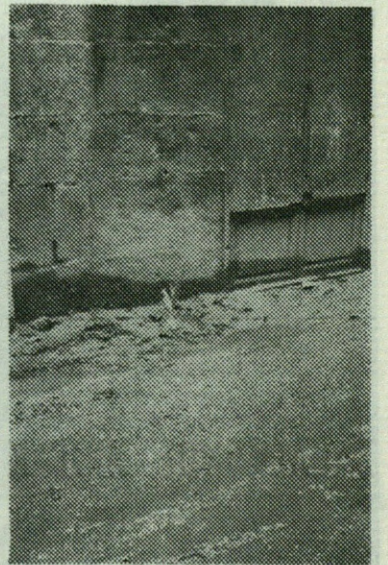
Baiñan, bai zera! Madrid'en ez dute presarik nunbait eta kontratistari urtebeteko epea eman diote konponteta lanak egiteko. Diru faltaz? luzapena emateagatik...? Ez dakit baiñan egia dana da Tolosa'ko erri guzia autsa, loi eta zikiñez beterik dagoala. Automobilak nun nai eta nola nai dabiltzala. Kale guziak txiki-txiki egiñik ondatzeko zorian daudela. Kamioi ta autoak errenkada luzean, ea aten gabekoan, sugearen antzera, ez bakarrik Tolosa'ko kaletan Irura'ko erritik asita baizik... an daude Ezti! eginda. Gaur egun Donostia'tik Tolosa'ra etortzea buru auste da. Etxera noiz iritxiko zeran ez dakizu-ta...

Jendea, asarre baño esarreago, marmazo bizian eta arrazoi duala, galdez ari da: Estadua'k zer egiten du? «Obras Publicas» deritzan saillean ez al dute indar geiagorik...? Zer egiten du Tolosa'ko Ayuntametuak? Nun daude errigizonak...? Onela noiz arte jarrai bear dugu...? Lo artu dute ta ezer gutxi egiten, zoritxarrez.

Aspaldidanik Tolosa'k nai ta nai ez bear duan zear-bide edo kamioa berria egiña izan bear zukean. Eskutik ala ezkeretik; burnibide ala ibai-gañetik... Ez dakit. Ori injenie-roen lana da ta zenbat eta lenago erabaki obe.

Gauza zailla dala ba-dakigu, ez du inork ukatzen baita ere ordea Tolosa'ren etorkizunak eskatzen duana, derriorezkoa, astirik galtzeke, orain bertatik asita.

Ez da naiko oraingo Karretera

te zear-kamioa bear du Tolosa'k. Gerorako uztea zailtasuna ta kalteak ugaritzea litzake.

Negarra ta damua garaiz! Berrogei ta geiotako kamion tantai ta mutzarrak. Kale nagusi ta beste kaletatik pasatzen uztea erri guzia ondatzeko da.

Eta ez bear aundiagorik ez ba da gertatzen arritzekoa izango da.

Nola nai aurtan San Juan jaiaik pozik gabeak eta Udara txarra tolosar kaletarrentzat. Ai Tolosa zaarra! Zere kamio ta kale estu ta puskatuekin; ibai eta errekek apar eta loiz beterik, aizea usai txarrez, ezin asnasa lasa arturik, ez duk gaur atsegin Igarondo pean bizi izatea.

A. M. L.

PERFUMERIA

Sendakindegi Begi-ikusmen gaiaik

Bronte

Correo, 20 Urrut.: 651316

TOLOSA

Poniente, 2 Urrut.: 651737

IBARRA

(Gipuzkoa)

ELOLA Muebles

ATOZ GURE ERAKUSTEGIA

IKUSTERA

Plaza 11 de Agosto, 2

TOLOSA

EZEIZA

OPILGINTZA - GOZOTEGIA

(Gipuzkoa)

TA

IZOTEGIA

P. Gorosabel, 34 San Francisco, 8

Urrutizkiña: 65 15 07

TOLOSA

(Gipuzkoa)

Bar Amaya

TXANPIÑOIAK ETA ZER-NAI
BIXIGARRI, KAPE ETA KOPETAN
BEREZIA

Plaza de los Fueros
Urrutizkiña: 66 12 24

TOLOSA

(Gipuzkoa)

Garmendia'tar Juan

«LA POLAR»

seguruen ordezkaria

A. Elozegi, 32

Urrutizkiña: 65 17 33

TOLOSA

(Gipuzkoa)

LANGINTZARAKO
SAL - GAIK

Iturralde Burnitegia

Pablo Gorosabel, 28
Urrutizkiña: 65 19 72

TOLOSA

(Gipuzkoa)

Ama Seme Bidean

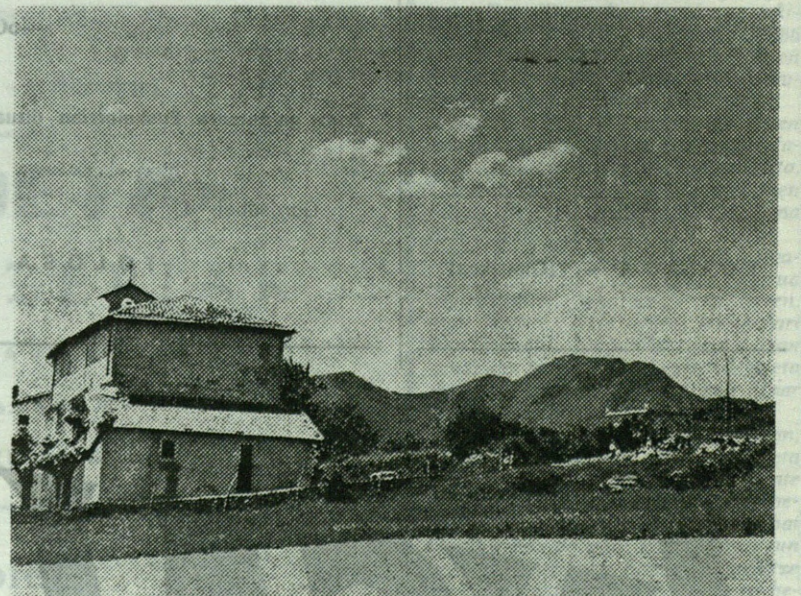
Uzturre-ko gallurra goian dakusi
Beragan egoteko gogo-mintzur!
Arkaitz zorrotza!
Zelaiena lotsa
estaltzeko, beso zabalik goruntz
dager gurutzarekin egon nai dut!

Aldatz latzaren minberaz, biotza
zartaka segidan. Nekearen otsa
atseden deika.
Muñoak jantzita
ederrez, orain, egazti arrotza.

Ba-du gogoak zerbait bearra!
Basamortuko bukaezineko ondarra
kixkal, beroan
makal dihoan
bidaztiak, biguntzeko bide lakarra
nai duan landa, urez barra-barra...

Izakungo Ama! Iturri gordiña!
Nekea uxa, sendatu biotz-miña!
Maitagarria!
Ase egarria
errai kixkalduak nai duan adiña!
Semearenganatu baldin ba-naiz diña.

Orain, zugan naiz Gurutze latziana.
Zure alboan garbiro dan-dana...
zeru gorria
t'amiltokia.
Miña dut maizago ez izana,
Gurutze donea! Gaur, ba-dut zer
[esana... Esan maitekor, ezti, dizdiratsua!

Uzturre-ko Gurutz! Emen ernai zau-
[dez!]

Oroituz gizonari orain eundaka urtez
Golgota batean
lapurren artean
Gure Gaizkatzailea josi zutela iltzez!
Doakabeak gizonak, ezkerrik ez!

Arantzaz josia, saiets zulatua,
beazun da ospiñez, itzez zigortua...
«Aita, barkatu!
Nereak egin du!»

Errukarria inor aztuta ba-dua...!
Neretzat Golgota ere ba-dator ludian,
garbiro dakustela odeien artian
eriotz makurra,
utzi bearra lurre,
ai! arkitu al ba-neza, bidez erdian
Ama laguntzeko Semeruntz bidean...

(1) Urruzola tar Estanis, en «Fe-
de ta Lan» poematik zati bat.

T O L O S A

Muñazabal

BURNI - GAIK,
ETXEGINTZARAKOAK
SUKALDEAK, OZKIÑAK,
TA ABAR...

Lechuga, 5 **TOLOSA**
(Gipuzkoa)

ZABALKUNDE - BIDEAK

DISKOAK ETA EUSKAL LIBURUAK

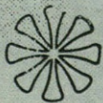
San Francisco, 1

Urrutizkiña: 66 11 40

TOLOSA — (Gipuzkoa)

ELOSEGI

TXAPELAK

Santa Maria, 4

TOLOSA — (Gipuzkoa)

GOZOTEGIA

Gorrotxategi

XAXU DELIZIAK... EDOZEIN ATSEGINTZEKO BEREZIAK

Idiaquez, 7

TOLOSA — (Gipuzkoa)

RESTAURANTE

Cielo Grande

EZKONTZA TA BATAIO BAZKARIAK

Mayor, 17

Urrutizkiña: 66 14 13

TOLOSA — (Gipuzkoa)

BEOTIBAR

Etzetarako elextrika - Makiñak eta erredizak

Beotibar, 1

Urrutizkiña: 66 11 85

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Caja Laboral

Popular

GORDE ZAZU ZURE DIRUA

Zoaz galdetzeraz Euskalerrian dituan 42 etxetatik edozein erritakora

Gorosabel, 44

Urrutizkiña: 66 19 14

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Antxon Elosgi

SINTASOL

KIRSCH

TAPISOM

LEVOLOR

PARQUET

MODERNFOLD

ROCA

ORDEZKARIA

Gerok ditugu solairuetan auek jartzen oitutako gizonak

TOLOSA — (Gipuzkoa)

DAVANA

M. AYERTZA GARAJEA

AMERIKETATIK EKARRITAKO IBILGAILURIK EDERRENA

GIPUZKOA TA NAPARROAN ZABALTZEKO ORDEZKARIA

Cta. Pamplona, s/n.

Urrutizkiñak: 661025 - 651481

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Avelino

MOKOROA

GURELSA TA INSALUS'KO URAREN ZABALTZAILLEA

Urrutizkiña: 65 15 85

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Arakindegia ta Txerritegia

(LOPETEGI ta ZUBELDIA'tar ANDONI)

Txekor - Egazti - Gaztai ta arkume

Jai atsegintsuak opa diegu gure bezero guztiei

Berazki enparantza 1'an

Urrutizkiña: 66 13 82

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Caldereria Guipuzcoana S. A.

Lurrun-odiak jartzea - Galdera-konponketa - Txapa-gordailuak
Metal-moldaketak - Erdoigabeko lanak - Aluminio ta kobrea
Elektrika bidezko soldaketak - Autogena ta argoia

Urrutizkiñak: Landolakoa: 66 18 29

Apart.º 99

Gordailukoa: 66 18 38

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Urrik garbiena ta osasungarriena

INSALUS

T O L O S A

ARATEGI TA TXERRIKIAK

AGIRREZABALA

Plaza Verdura, 2 — Plaza Abastos
Urrutizkiñak: 66 11 03 - 66 10 36

Etxekoa: 65 14 82

TOLOSA (Gipuzkoa)

AURT X O A

ESTRELLA Etxea, bajo

AURT XOENTZAT SEASKAK, KOTXEAK, SOIÑEKO,

JOSTAILLU ETA ABAR...

TOLOSA — (Gipuzkoa)

«MONTES» ETXEA

BARAZKI-LANDARE ON ETA EMANKORRENAK.

EUSKALERRI TA ESPAINIA GUZIAN EZAGUNA.

NAZIO TA MUNDUKO SARIAK MAIZ IRABAZIA.

Poniente kalean

Urrutizkiña: 65 18 20

I B A R R A (TOLOSA - Gipuzkoa)

Laskibar

PUNTORAKO GAIK - OIALAK

—oOo—

Jardines del Arbol de Guernica, 3

Urrutizkiña: 65 16 70

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Mugertza Argitaldaria

IRARKOLA LAN GUZIETAN BEREZIA

ESKUTITZ-ORDAIN-AGIRI-ESTALKI-

GAI-ZERRENDA-ARGITALBEN-EDAKUNDE-TA

SAL-EROSKETAKOAK

Ensanche Lascuraiñ

Urrutizkiña: 65 554

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Pedro ZUBILLAGA

MAKIÑAZKO LANTEGIA

Makiña-konponketa guziak - Dorretako Erloju ta Kanpai-uztari zuzentzeak - Kanpaiak berez lanean jartzeko moldaketak

Urrutizkiñak: Lantegikoa: 65 12 39

Etxekoa: 66 16 54

Larramendi, 6

TOLOSA

(Gipuzkoa)

KALE ZAAR BATI AGUR

Santa Maria kalea eta Errege Arma-Etxea

Eixe bakoitzak bere txoko goxo bat izaten duan bezela, erriak ere badituzte bazter zaar xamurgarriak, gizaldientandik barrena aldakizun aundirik gabe guregana iritxi diranak.

Bazter auek, gaur eguneko iskamillari aldegiñaz, beste giro batekoak azaltzen zaizkigute. Toki paketsuak. Aski gora-bera leku lasai eta presik gabekoak.

Auek ez baidituzu arkituko gure egunetan, nekagarritzko berdintasunean sortzen diran etxe ta uri berrietan. Baizik bai ikusiko erriek dituzten alderdi zaarretan.

Onelako lekua enparantza bat dugu maiz. Beste batzuetan, herriz, sasoi baterako naikoa izan zan karrika oker eta estu bat izango da. Baña, begiratzen baldin badakigu astiro,

beti, gure begien aurrean beren arri zaar illunak eguneroko oroigarri bizi bat bezela agertuko zaizkigu.

Beste errien gisara, Tolosa-k ere izan ditu onelako txokoak. Bere Santa Mari kaleak jakin du gure egun auetaraño antziñako kutsuari eusten.

Tolosar karrika au ez da beti azken-izen onekin ezagutua izan. Bere aurre-izena Jesus-ena izan zuan, eta, gero, Elizaldea bezela azaldu zitzaigun.

Zorua arrizkoa du kale onek. Eleiz-parroki atadian jaioaz, poliki-poliki estutzen joaten da, garai batean «Txortxi» sagardotegia egon zaneke etxea jo arte.

Sagardotegi onek izan zuan bere doiua, Kale berean, erdipareko etxe zaar batean egon zan bere tolaera.

Makiña bai berriketa-naaste egindako lekua izan genduan «Txortxi» zeritzan sagardotegia. Bere sabel aundiko kupel inguruan tolosarkei frankotzaz mintzatu zan. Sagardo garaiean tolosarrok joera aundia izaten baigenduan edan-leku onetarako. Aste Santu-ko arratsaldeak apartiak eta ikustekoak izaten ziran, Ostegun Santu illunabarrean bat baño geiago an sasotzen ziran, Donaberen bukeran eleiz parrokiak Misererea abestu bear zutenak. Orrela, ez izan bada arritzekoa Mokoroa-tar Eduardo-k esatea: «au dek indarra, mutillak!».

Sagardotegi onen inguruan, Karkau haten ondoan bere lan-lekua dauka Lope idurigilleak. Eta etxe-illara ontan bertan, gooraxeago, urte batzuek dirala, egon ere egon ziran arma-konpontzaille bat eta emakume bat bere eule-lantegian. An bertan, orain urte gutxi arte ikusterik izan genduan gizon bat, armonio antolaketan lanpeturik. Auek danak esku-lan-gilleak ziran.

Kalebarren ontan, ibai aldetik, gaur izkutitutako etxe batean, «Tximela» larru-ontzallearen lantegia egon zan. Eta illara berean, beste iskiñan, eleiz-parroki inguruan, 1.886 garren urtean, Tolosa-n iriki zuten Sierbak izeneko monjak beren aurreneko etxea.

Bañan azken urte auetan kale onen eskualde osoa Elozei-ren txapel fabrika bihurtuta ezagutu genduan. Eta, kalearen erdipare aldera, lantegi onen biltegi bezela antziñan Errege-Arma Etxea izan zana.

Errege-Arma Etxe au amazpigarren gizaldikoa zan. Guda kutsua aspaldixamar izkututua edukiarren, esan bearra dugu gure jaioterriari izen aundia emandako etxea izan genduala bera. Arategi, arrandegi eta ikastola ere egon ziran etxe zaar aundi orretan.

Joan daneko azken urte onetan, goizetik gauera here orma lodi eta orixkak, barne-zelai ederrak eta ate ezberdin ugariak, lur jo araziak, bertako izkututu ziranean, gauza bat bidali genduala gure kondaraira egun orretan. Antziñako Errege-Arma Etxe arek berarekin eraman zigun ere bere alboan zegoan pelota jolaserako toki txiki bat. «Zimitoria», amaika jolas egindako lekua!

Gure egunetan etxe berriak altzazen ikusten ditugu Santa Maria kalean. Gure denborakoak, gaurko era-koak. Ongi etorriak izan ditezela.

Guk, bañan, beste kale zaar ari agurtzen diogu. Agur itza, aoz motza eta laburra izanagatik, sarritan gizonaren barnean indartsu eta zain-garri izaten da. Milla bider azken itza dugun agurra. Eta badakigu bai jakin azken itz onek, geienetan be-ñepein, berarekin eramaten duala mingarria eta goibeltasuna.

Juan Garmendia Larrañaga

Arategi ta Txerrikiak

JOSE MARI AROSTEGI

ZURE KUTIZIA ASEKO DUAN ETXEA

A. Elozegui, 26

Urrutizkiña: 65 19 31

TOLOSA — (Gipuzkoa)

«ANOETA»

KARROZERIAK

BERIBILLEN TXAPA TA PINTAKETA LANAK

Urrutizkiña: 66 17 76

ANOETA (Tolosa - Gipuzkoa)

Tintoreria

«EDURKA»

Legorrean garbiketa eta alfonbra plantxaketa.

Berdin tapizeri, manta ta beste edozein oialkiren antolaketak.

Egunean eta bi ordu barruan presako egitekoak artzen ditugu.

Plantxaketan berezia.

TOLOSA — (Gipuzkoa)

T O L O S A

ELECTRO INDUSTRIA

ELEKTROMEKANIKO LANTEGIAK

Elektrika makinak — Indar aundiko eta txikiko antolaketak
Bobinatzeak — Etxetan ipintzeak — Urrutitik giatzekoak
Automatismo eta berezko giatzekoak.

Santa Clara, — Urrutizkiña: 65 13 89

TOLOSA (Gipuzkoa)

ANAITASUNA eraman-ekarriak s.c.i.

DANAK LAGUNAK — DANAK LANGILLEAK

LAN-MINISTERITZAKO ELKARTE-BAZKUNETAN IZENDATUA,
14.424 GARREN ZENBAKIZ

OFIZINAK:

Donostian: Avda. General Mola, 45 - Urrut.: 28177-24688

Besainen: Avda. Centenario, 4 - Urrut.: 891339

Pasaian: Kaian

BILBON: Laster irikiko da etxea.

Bartzelona'n: Laster irikitzekotan

MADRILLEN: Laster irikitzekotan

TOLOSA'N: Carretera Leaburu - Urrut.: 661587

«KAIZ» GARBIKETA LEGORREAN

ETXETARA SERBITZUA LAN ZAILLETAN BEREZIA

Jardines del Arbol de Guernica, 3

LEIZA: Urrut.: 229

VILLABONA: Coop. Guzzi-ona

Urrutizkiña: 66 16 18

TOLOSA

(Gipuzkoa)

Jauregi'ren Industri Salgaiak

«LABHER» lan-tresnak. S. K. F. txirrilluak.

«WISCO» brontzeak.

«DUNLOP» traganarruak. «KRAFFT» sorka-
riak. Kanpotiko erramintzak.

Industriako saigai guzitakoak

DOGO legungarriak

Urrutizkiñak: 65 15 43

S. Franzisko, 3 bis

TOLOSA (Gipuzkoa)

KARLOS UNANUE

ETXEGINTZETAN ETA BESTE EDOZEIN PINTAKETA LANAK
APAINGARRIAK

Bidebieta-Auzoa, 14-1.º Dcha.

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Urrutizkiña: 65 19 08

Bar Zeru Txiki

EUSKALERRIKO TXALETAN

ESKU APARTEKOA

Mayor, 5

TOLOSA

BAR - RESTAURANTE

URANGA

Gorosabel, 18

Urrut.: 661406 - 651248

TOLOSA

(Gipuzkoa)

CLINICA

SAN MIGUEL

(LARRAMENDI

SENDALARIA)

Lazkao - bidean

BEASAIN

(Gipuzkoa)

'Pamplonica, S. A.'

Txerrikiak

TXISTORRA, LUKAINKA, SALTIXTAK, YORK'O

URDAIAZPIKOA, FOIE GRAS, TRIPAKI

TA TXERRI-ANKAK

«Pamplonica»'nak dira

...uum! bai goxoak!

txerri ederrenetik

ateratakoak;

txerri - anka, txistorrak,

urdaiazpikoak.

Pamplona'ko lukainak,

saltitxoi sendoak;

beatzak txupatzeko

auk mokaduak!

Bidebieta, 15

TOLOSA

(Gipuzkoa)

Banco de San Sebastian

Hispano Americano Bankuarekin elkartua

Etxe Nagusia: Avenida de España, 19-Donostia

BESTE ETXE-MORROIAK:

Amara'ko auzoan ... Av. Sancho el Sabio, 31-33

Antiguo auzoan ... Matia, 58

Azkuene - Trintxerpe ... Azkuene, 3

Egia'ko auzoan ... Eguía, 3

Gros'ko auzoan ... Gral. Primo de Rivera, 19

Probintziko erririk nagusienean Etxe ta Lanordezkariak...

España'ko Bankiak 5.003 garren zenbakiz baitua.

T O L O S A

MATXIN, MAIXU ETXAROPENA

Arpegiz, tolosar guztiok ezagutzen degu Matxin; arpegiz. Ortikan aurrera, nere ustez, ez degu asko eza gutzen.

Iruditzen zait Matxin misterio zoriontsu bat dala. Zoriona zabaltzen duana, ta umeak, zorionarekin ametsetan dabilzan umeak, eza gutzen dutena.

Amaika aldiz bete ditu bere paperak umeen irudiekin; egunero, egunero, gutxina uste danean, ume bat gelditu arazi ta marrazki bat egiten asiko da.

Ta, neretzat miragarria dana, paperak bakarrik gelditzen diranean, ume batzuk paper oieri begira ikus-tea. Gauza serioa benetan; iñork esan gabe, orduan egon oi dira lasai, bere kisa, umerik biurrienak.

Nere ustez, orrelako artistak egiten dute erri bateko zorionaren zati aundi bat. Gaur emen, biar an, gutxina uste danean, an azalduko da Matxin, iñori ezer eskatu gabe. Ezer eskatu gabe, ta uste baño geiago emanaz.

Orain ere, or dijoa, ume koskor batzuei marrazkitzen erakustera. Ixilik, baño lasai, banaka banaka, ba datoze ikasleak. Gaur txikiak ikusita naikoa det. Aundixeagoak ere ba ditu. Amalau urte bitarte-koak. Iñori ezezkorik eman gabe.

Asteartero ta ostegunero bezela. Aurtendik, baita udako ostegunetan ere. Aurtendik asita, udan berekin eraman nai ditu joan nai duten ume guztiak. Ostegunero an ibiliko dira Tolosako ain ezagunak dituan bazterretan.

Ederzaleak, zintzoak diranean, oso bearrezkoak omen ditugu, ta al dan guzitan, saiatzen da Matxin au.

Bere gogozko lan ontara ain pozik joaten ikusten detelarik jokae-ra orren arrazoiak galdetu nai nioke. Bati eta besteari zerbait esanaz, or dijoazte danak.

Aidean, Benito Lertxundiren abotsa.

SINFONOLA batek ala dio:

BIZITZAREN NAIK

KATE GUZIAK AUTSI BIAR

OTALORA

Teodoro Menendez, S. L.

JATEKO TA EDATEKOAK

Apartado, 25

Urrutizkiña: 65 18 23

TOLOSA — IBARRA

(Gipuzkoa)

ARRIARAN

AUTO-SERBITZIO LEKUA

BUTANO-REN ZABALTZALIEA

Urrutizkiñak: Auto-serbitziona: 66 14 08

Ofizina: 66 13 28

TOLOSA — (Gipuzkoa)

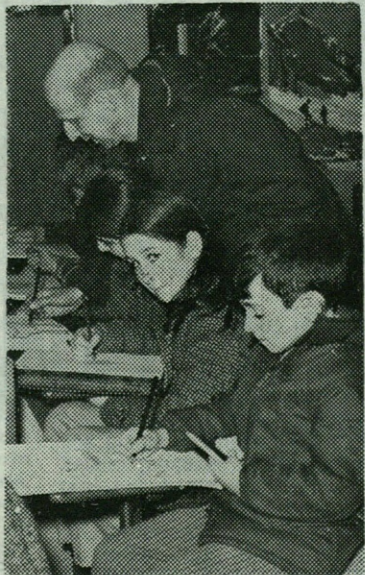
La Engomadora Moderna, S. A.

GOMATZAILLE GAURKOA

TOLOSA — (Gipuzkoa)

Ikasle zuzena, maixuaren eredu.

Matxin, maixu

Ta bakar bakarrik geratu naiz nere burutapenekin. Agi danez, bizitzak dakarzki orrelako indarrak, orrelako doaiak. Izan ditzagula beti.

Tolosan, ikastoletan eta kolejoietan, danera, zazpireun bat ikasle euskera lantzen.

Lenago ere ikusia negon: «Euskaldunak euskeraz irakurri, idatzi eta itzezin». Esaera polita.

Gaur, ordea, asi naiz ikusmiran eta ikastola inguruan azaldu naiz. Ta, uste gabe, barruan negon.

Umeak antxe zeuden barrenean. Urrutitik entzuten zan zurrumurroa. Txikiak itzegiten ikasi bear, ta jardutea biderik onena.

Gertutuz noala, Andereño! entzun det. Itz berria guretzat. Eskolan ibili giñanean etzan orrelakorik...

Dana dala, gaur egunean euskaldunak ikasiak bear degula, ta nik ere zerbait jakin nai...

Aukera ez det txarra, ez orixe: diralako andoreñoak, gazte zentzudun eta langilleak iruditu zaizkit. Ala nion nere baitan: orrelako jendeak euskera lantzen duan artean, itxaropena ba da.

Umeek ere igarri diote. Bai, batzuk, asi berriak dirala, ta ixilik daude. Geienak, baño, galderak erantzuten dituzte. Galderak euskeraz erantzun eta esana entzun. Guk, alkar ulertu ezin degun euskaldunok, ez ote degu emen itxaropenaren iturria?

Beste batean jarrai barko. Oraingo ontan ume zoragarri bat daukat begira. Bere begiak dira bere izate osoa.

Irriparrez asi da.

Gu ere orrelaxe egoten giñan txikitán, pozik geundenean. Ta, batzutan, eskaria egiteko egoerarik ederrena genduan.

Orko orrek ezer eskatzen badit, zer eskeñi? Bera gure itxaropena izanik?

OTALORA

Kafe Fronton

TOKI EGOKI BATEAN,

BIXIGARRI, KAFE ETA

EDARI BEREZIAK

S. Francisco, 4

Urrutizkiña: 66 14 07

TOLOSA

Telleria

Antxoni

OIALAK ETA EUSKAL KAIKUETAN

BEREZIA

Berdura Plaza, 4

TOLOSA

(Gipuzkoa)

Tolosako moja batzuk diotenez, Konzilioak eta euskerak ba omen dute zer ikusia alkarrekin. Orrela, bere kolejoetan euskera entzuten asi da.

Tolosako euskalzaletasuna azkar neurtu liteke LIZARDI elkarteak daukan ikastolan. Bertan ikasten duten umeak eundik gora dira.

Eskolapioak lenengo mallan eta batxillerrean euskera sartzen asiak dira.

**SAN KOSME TA SAN DAMIAN
GAIXOTEGIA**

GAITZ BEREZIAK SENDATZEKO

Comandante Checa, 9

Urrutizkiña: 65 18 00

TOLOSA — (Gipuzkoa)

T O L O S A

T O L O S A R E N I S T O R I A

(Monografía histórica de la villa de Tolosa, de Federico de Zabala y Juan Garmendia Larrañaga; Donostiako Aurrezki-Kutzak eratutako «Pueblos de Guipúzcoa» sariketa irabazia; 120 orri, Gráficas Izarrak Donostian irarria).

«Zertarako ikasten dugu historia?», galdetu zion bein bere buruari Arnold Toynbee-k. («El valor y la utilidad de la historia») eta beste gauza askoren artean bererantzun zion: alegia, ixtoria izandu dala askotan lo-zorroan dagoan erri-izatearen kontzientziaren zirikatzaile.

Eta alaxe da noski.

Gazte batzuek ala diotela ba dirudi ere, gure mundua ez da gaur asi, ez jeolojia, ez gizon-sortzean ere; eta, zahar batzuek ala diotela ba dirudi ere, mundu hau ez da gaur bukatuko.

Guetak bakoitza mundu honetako bidari ieskor bat besterik ez da.

Gaurko gizon eta politikaren jeografia ere ez da gaur lehen-aldiz zabaldia izan, eta ez da gaur bukatuko dan zerbaite ere; gizonak egunero aldatzen dituanak dira hoiek. Ala, gure erria nondik nora etorri dan jakiteak gaurko bidari gerano ematen digu alako ezagutze, identifikazio bat; emen konturatzen gera gu ez gela gu bakarrik, aurrekoak eta gu baizik; eta oraindik gehiago: aurrekoak, gu eta gure ondoren datozenak gurean sentitzen ditugunean izango gera egitazko erria.

Gero, gizonak bere neurria ba du.

Gizonak ez du milla kilometrotara ikusten, eta gutxiago ezagutzen; eskuz (ezta Urtainek ere!) ez ditu milla kilo jasotzen; eta gizonak ezin ditu milloi bat pertsona bakarka eta

danak batean maitatu. Ala, galga honek gizona bere izatearen neurria, bere errira ta familira jeixten du. Beharko. Mundu honetakoa da gizona, eta mundua telebistez ikusten eta makinez pixuak jasotzen eta gizatuz (eta gure artean kristautasunez) pertsonak milloika maitatzen ahaleginduko da gizona, baiña guetako bakoitzak egunero dituan esperientziak gure nahi-ta-nahi-ez-ko neurria ekarriko gaitu beti: bixta eta indarra eta maitasuna urri baitira gizonaren begi, soin-giar eta buru-biotzean.

Neurri hau jakingarria da: gizon neurri hau du Tolosaren ixtoria.

—olo—

Istori-liburu honen sarrean egileek ondo dioten bezela: istoria, gizonak lur-zati batean izan duan egintza edo izakeraren ikaspena da. Eta izakera hau bere kultura da. Egileek kultura politikoa eta urbiurtzekoa eta militarra, ekonomikoa, gizartekoa eta erlijioari, elertari, erti-lanari, jakite-arauei, irakas-bideei, kirolei eta jaiak dagozkienak aitatzen dituzte; eta alaxe da kultura, zati asko-askotan ebaki litekean gizon-jakintza.

Ondo eta sakon billatu eta esandako asko dago liburu honetan.

Tolosari erri bezela gutxienez bi bereizgarri eman omen diote bere sillua: 1) Nafarroaren muga urbil izatea, eta 2) Iru ibai-gurutzean egoiteak. Lehenengoak eraman zuan To-

losa guda-erri bat izatera, eta bigarrenak eman zizkion Gipuzkoa oso-ko barru-erdia izateko ur-bideak, eta ur-bideen ertzetik mendi tarteko lur-bideak egiteko era ere.

Donostia kenduta, Gipuzkoako erriak (illak) XIII-garren gizaldia guduak sor-azaziak; orduko gure erritarrek nolabait elkar egin behar baitzuten defenditzeko. Orduko ego-eretan maiz gertatu ohi zan bezela, Gipuzkoa, eta bere interesak alaxe egintzen zietela uste zutelako-edo, Nafarroako erregea utzi eta Kastillakoaren babesean jarri zan; alaxe geratu zan Tolosa nafar-atean, atezain bezelatsu, eta 1256-an Alfonso X-rranak (El Sabio esaten ziotenak) eman zion Tolosari bere legezko sortzea. Jakiña da, noski, honen aurretik orain Tolosa deitzen diogun-ean (lehen Urkizu, Yurre, Uzturre ta Montesque mendi eta egatzak, eta orduan Berasibia deitzen zioten tokian), ba zituztela idatziz-gabeko legeak eta elkarrekin bizitzeko bere oiturak, baiña ementxe asten da idatzia dagoan Tolosaren istoria.

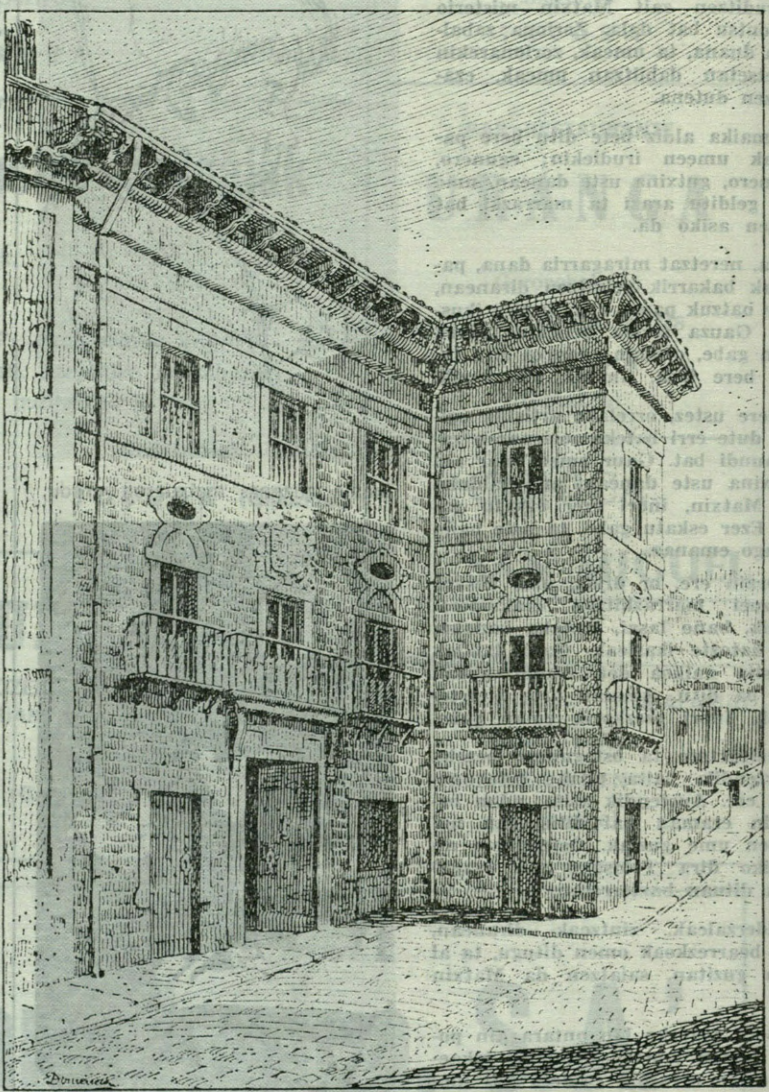
Garai artako tolosarrak ez ziran gozoak.

Erregeak bialduta iritxi omen zan 1463-an Gaon izeneko dirubatzaille bat errira; arek (eta erregeak) eskatzen zuan dirurik ez omen zuten tolosarrek zertarako ordaindu beharrik, eta Gipuzkoako Fueroen babesean gizona antxe il omen zuten.

San Migel egunean aukeratzen omen ziran alkatea ta beste bost erejidore, eta ez gaur bezela, orrelaxe baizik: Elektore guzien izenak banan-banako txarteletan kutxa batean sartzen ziran; beste kutxa batean beste orrenbeste txartel, baiña sei ez beste guziak ezer idatzi gabe; eta sei hoietako bakoitzetan idazten zuten: «alkatea». Ume batek ateratzen zuan paper bat kutxa bate-tikan, eta irakurtzen eta idazten etzekian gizon batek bestetik, biak denbora batean. «Alkatea» izeneko txartelarekin batera egokitzen zan izena izaten zan aukeratutakoa. Ez zan gaur nahi gendukena, baiña ezta gaur daukaguna ere. Ala, suertean egokitzen ziran sei gizon hoiek gela batean itxi (han zeuden bitartean apaizen batekin itz egiten zuanari iru milla marabedi multa ezartzen zioten!) eta aukeratzen zuten bere artean alkatea. Alkate hau ezin zan bere mandatua bukatu ta sei urte arte berriz aukeratu izan; eta era-bakiak gehien ziranera makurtzen ziran.

Ez dugu bost eun urtetan gora joan beharrean malda-behera txikia egin!

Ba dago liburuxka honetan gauza jakingarri asko; danak jakin nahi dituanak billa eta irakur dezala. Ale-er esan nahi nitzuke bi edo iru gauza. Sozialismoarentzako erakundeak ba ziran ordurako gure errian: Erriko Etxeak jartzen zituan jan-edari guzien prezioak. Tabernak non eta nola ireki legez mugatua zegoan; iru zeuden Tolosan 1608-an, sei 1790-ean eta zazpi 1815-ean. Udal-etxe berak erabakitzen zuan lan-bide bakoitzaren irabaziaz zenbaterako izan behar zuten. Aldaketak izan ditu Tolosak uri bezela: lehenengo 1801-ean (Urretengibelesko uren sarrera itxi, ur-zuloan bete-lana egin eta 1815-ean Rondilla kalea egin zioten gainean; gaurko Gorosabel kalea. Ordurarte Tolosako erria ugarte bat izan zan. Gaurko bi auzo: Aldaba eta Bedaio, ez ziran bereak, gero erantsiak izan ziran. Tolosari erantsita egondako erriak 24-eraino iritxi ziran denbora batean, eta, arri-tzekoa!, Gipuzkoako lurretatik seik bat Tolosa zan garai artan; gerra zala-ta elkarri lotuak, noski; gaur baiño gehiago zekiten gure zaharrek, Tolosak gudu-erri bezela izan zuan garrantzia 1512-an galdu zuan: Nafarroak ere orduko Kastillako erre-

Idiakez-en jauregia, gaur Tolosako kasinoa dana.

gerekin bat egin zuanean. Industri lanetan zein aurrera ibili zanaren berri asko ematen dituzte Zabala ta Garmendia egileek: burni-olak (Igerondo, Amaro eta Otzarain batez ere) eta paper olak izan ziran gehienak; arma-olak (ezpatak, txitxi-ezpatak eta balestak egitekoak) ere ba ziran; meatzak, egurra eta ur-indarra eroso baitzeuzkan Tolosak garai artan; 1645-ean ba zeuden errian sei taller; XVII-garrenean, don Manuel Laborde dion bezela, ba zegoen kañoeintzako proiektillak egiteko ola bat; XVIII-garren gizaldian, Ingalaterran arrikatza erabiltzen asi zirala-ta, merkeago lan egiten noski, lana asko jeixten eta betiko galtzen asi zan Tolosako industria honetan. Gu argi ibiltzen ez bagara, European zer-eginik gabe geratuko geran bezelatsu. Ala ere, edozeinek ikusi ta usaindu lezakean bezela, gaurdaino indartsu, ta zikingarri, iraun du, paper industriak. Ez dakit zertarako bakarrik balio duan papera ez ote dan. Gipuzkoako politika arazoetan buru izan dugu Tolosa; kultura gaitetan ere bai; Samaniego fabularia Tolosako alkate izan zala ementxe ikasi dut nik. Gipuzkoako Batzar Nagusietan Tolosak zituan, Donostiarekin batera, botorik gehiena: 35; 1799-an Tolosan jarri zan Diputazioa; liberalak irabazi zutela-ta, 1820-an Tolosa izan zan probintziko buru; gero, eta gaur arte, sindikatu arazoak ere emen asiak ziran: Arana Goiri-ren izenean sortuak joan dan gizaldiaren azkenean.

Erlijio, Ongintza, Kultura (Idiakez Gipuzkoako lehengo istorigillea-Miguel Aranburu —Gipuzkoako Fueroen bilduma egin eta 1697-an irarria izan zan— Pablo Gorosabel, Eujenio Urroz, Arakistain; eta oraingo Lizardi, Aitzol, Orixe eta Lopez Mendizabal eta Labaien eta Arrese eta Zabala eta beste batzuek ere

aitatzen ditu Tolosan jaiok izan edo Tolosan eziak izan diranen artean) eta Eskultura eta Pintura eta Musika eta gero beste batzuen alpa-menak ere ba datoz.

Ta honetaz zerbaiteko bat esan nahi nuke.

Horrelako istori-liburu batean istori denborak noiz geratu behar lukean erabakitzeak ba du, nere ustez, garrantzia. Istoriak ba du bere ixuri-bide edolako lege bat; ixtoriak denboraz gain geratzen joaten direnak bakarrik gogoratu behar ditula dirudi ez da hau beti justizia egiña izan; justizirik gabe izen eta egintza asko eldu zaizkigu istori zaharretan gaurdaino (parregarriak ere ez gutxi), eta, bestetik, etorriaren eredu bezala geratu behar zuten izakera eta izen asko utzi dituzte istorigille-edolako batzuek itzalean, eta askotan ganbaran, eta baita komo-anean ere. Istoria gizonak idazten baitu! Eta aukeri hau ezagun-ezaguna ba dugu ere, istoriaren bereizgarriak ba dute, behintzat, ez zahartasuna, baiñan bai aintziñate bat, iraunkor danaren ikur bat bezela. Eta liburu honetan denboraren perspektibarik ez duten izen eta gertakizun batzuek ba datoz bukaeran; ez dakit honek aintziñako istoriaren esan-nahia pixkaren bat jeixten ez ote duan.

Adierazi nahi duana hau da:

Joan dan ia amar gizaldiko istoria estu-estua eskala 1:1.000-ean egiña ba lego bezala sentitzen dut, eta erantsi zaion gaurkotasuna, eskala 1:1-an. Eta bi eskalak elkarrekin jartzen ba ditugu, elkar borrokatzen dutela iruditzen zait.

Eta errespeto osoaz, baiña ikusi bezala esan behar dut nere asmoa.

MARTIN UGALDE

IRU INDARKERI

Frantziako «Ecclesia» illerokoa irakurtzen ari naiz. Amerika Latina, Mejikotik asi ta Arjentina eta Txile bitarteko Amerikari eskeiña dago aizkenengo lumeroa, Edera benetan eta irakurtzea merezi duana.

Brasilgo, Recife uri aundiko artzobispo famatu dan Dom Helder Camarak asiera ematen dio errebistari. Bein eta aberriz irakurri ditut bere itz sakon eta pentsagarriak.

Dom Helder Camara eliza katolikoaren leen-apezpiku ospetsua, masoi baten semea da. Amairu seme-alaba izan zituan masoi onek. Berak aukeratu zion semeari Helder izena, elizarekin zer ikusirik ez zuana.

Baiña askotan esan oi izan dedana. Semeek beren bidetik jarraitzen dutela geienetan, gurasoek pentsatu dutenaren kontra.

Helder Camarak dio gaur eguneko munduan iru klasetako indarkeria dabilela nagusi.

Aurren-aurreneko indarkeria: Munduko pobreen mixeria. Bidegabekeribeltzak sortutako mixeria. Erria aberatsak erri pobreari, eta baita erri aberatsak barruan dauden pobreaki sufriarazten dion markurria. Auxe leenengo indarkeria, injustizia.

Bigarren indarkeria. Okerkeri illun orretzaz libratzeko, pobreek matxinada sortzen dute. Matxinadarekin batean gerra dator, alderdi guzietako ikarabidea, gogorkeria.

Bañan gogorkeri auk geldiarazi eta zapaldu naia berealaxe sortzen da agintariengan.

Agintariak ere gogortzen dira, eta inola gaitzera gogortu!

Agintaritzak ematen dizkaten arma, aalmen eta indar guziekin. Asten dira salatzeak, detentzioak, tortura-larriak, au da, deklarazioak ateratzeko inor zigorrez, oiñazez erabiltzeak, eskubiderik gabeko juizioak, kartzelak... Ona emen irugarren indarkeria.

Eta Helder Camarak dio: Irteera gabeko indarkerizko eskaillera biribill illun ortatik ies egitea ez da inundi posible. ¿Nola autsi maitasun gabeko infernu kate oiek?

Or ipintzen ditut, aal-izan dedan zintzoen aldatuta, Helder Camararen pentsamenduak.

Ez dei uste inork esan dezakeanik inportanteak ez dirala. Pentsatzeak dira noski.

Nik esango nuke ordea, esne-aparretan agintzen ari diranak gauza oso garrantzitsu batean uts egiten dutela.

Munduko gertakizunak ez dirala beñere gelditzen, baizik beti bere bidetik jarraitzen. Istoriari ez dagoala esaterik jgeldi adi! Zorrozkiz dijoatzela beti munduko gertakizunak.

Helder Camarak arerio asko du. Okasioa izatean, gorroto biziz ilko lutekenak ere bai. Bere sekretarioari ikaragarritzko eriotza eman zioten. Brasilgo gobernuak itzallaei ezer ere ez die egin. Baiña alaz da guztiz, ari dan lanaren garaipen ordua iritxiko dala, Helder Camarak ondo daki. Istoriak bere bideak ditu.

Jose de Arce